מגילה

תלמוד בבלי

תלמוד בבלי (ויקיטקסט), ברישיון CC BY-SA.
geulaquiz.com

דף ב עמוד א

מתני׳ **מגילה** נקראת בי״א בי״ב בי״ג בי״ד בט״ו לא פחות ולא יותר כרכין המוקפין חומה מימות יהושע בן נון קורין בט״ו כפרים ועיירות גדולות קורין בי״ד אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה

כיצד חל להיות י״ד בשני כפרים ועיירות גדולות קורין בו ביום ומוקפות חומה למחר חל להיות בשלישי או ברביעי כפרים מקדימין ליום הכניסה ועיירות גדולות קורין בו ביום ומוקפות חומה למחר

חל להיות בחמישי כפרים ועיירות גדולות קורין בו ביום ומוקפות חומה למחר חל להיות ע״ש כפרים מקדימין ליום הכניסה ועיירות גדולות ומוקפות חומה קורין בו ביום

חל להיות בשבת כפרים ועיירות גדולות מקדימין וקורין ליום הכניסה ומוקפות חומה למחר חל להיות אחר השבת כפרים מקדימין ליום הכניסה ועיירות גדולות קורין בו ביום ומוקפות חומה למחר:

גמ׳ מגילה נקראת בי״א מנלן מנלן כדבעינן למימר לקמן חכמים הקילו על הכפרים להיות מקדימין ליום הכניסה כדי שיספקו מים ומזון לאחיהם שבכרכים

אנן הכי קאמרינן מכדי כולהו אנשי כנה״ג תקנינהו דאי ס״ד אנשי כנה״ג י״ד וט״ו תקון אתו רבנן ועקרי תקנתא דתקינו אנשי כנה״ג והתנן אין ב״ד יכול לבטל דברי ב״ד חבירו אא״כ גדול ממנו בחכמה ובמנין

אלא פשיטא כולהו אנשי כנה״ג תקינו היכא רמיזא

אמר רב שמן בר אבא א״ר יוחנן אמר קרא (אסתר ט, לא) לקיים את ימי הפורים האלה בזמניהם זמנים הרבה תקנו להם

האי מיבעיא ליה לגופיה א״כ לימא קרא זמן מאי זמניהם זמנים טובא

ואכתי מיבעי ליה זמנו של זה לא כזמנו של זה א״כ לימא קרא זמנם מאי זמניהם שמעת מינה כולהו

אימא זמנים טובא זמניהם דומיא דזמנם מה זמנם תרי אף זמניהם תרי

ואימא תריסר ותליסר כדאמר רב שמואל בר יצחק י״ג זמן קהילה לכל היא ולא צריך לרבויי הכא נמי י״ג זמן קהילה לכל היא ולא צריך לרבויי

ואימא שיתסר ושיבסר (אסתר ט, כז) ולא יעבור כתיב

ור׳ שמואל בר נחמני אמר אמר קרא (אסתר ט, כב) כימים אשר נחו בהם היהודים ימים כימים לרבות י״א וי״ב

ואימא תריסר ותליסר אר״ש בר יצחק י״ג זמן קהילה לכל היא ולא צריך לרבויי ואימא שיתסר ושיבסר ולא יעבור כתיב

ר״ש בר נחמני מ״ט לא אמר מבזמניהם זמן זמנם זמניהם לא משמע ליה

ורב שמן בר אבא מ״ט לא אמר מכימים אמר לך ההוא לדורות הוא דכתיב

אמר רבה בר בר חנה א״ר יוחנן זו דברי ר״ע סתימתאה דדריש זמן זמנם זמניהם אבל חכ״א אין קורין אותה אלא בזמנה

מיתיבי א״ר יהודה אימתי בזמן שהשנים כתיקנן וישראל שרויין על אדמתן אבל בזמן הזה הואיל ומסתכלין בה אין קורין אותה אלא בזמנה

רבי יהודה אליבא דמאן אילימא אליבא דר״ע אפילו בזמן הזה איתא להאי תקנתא

אלא לאו אליבא דרבנן ובזמן שהשנים כתיקנן וישראל שרויין על אדמתן מיהא קרינן תיובתא דרבי יוחנן תיובתא

א״ד אמר רבה בר בר חנה אמר ר׳ יוחנן זו דברי ר״ע סתימתאה אבל חכמים אמרו בזמן הזה הואיל ומסתכלין בה אין קורין אותה אלא בזמנה

תניא נמי הכי אמר רבי יהודה אימתי בזמן שהשנים כתיקנן וישראל שרויין על אדמתן אבל בזמן הזה הואיל ומסתכלין בה אין קורין אותה אלא בזמנה

רב אשי קשיא ליה דר׳ יהודה אדר׳ יהודה

דף ב עמוד ב

ומוקים לה לברייתא כר׳ יוסי בר יהודה

ומי אמר ר״י בזמן הזה הואיל ומסתכלין בה אין קורין אותה אלא בזמנה ורמינהי א״ר יהודה אימתי מקום שנכנסין בשני ובחמישי אבל מקום שאין נכנסין בשני ובחמישי אין קורין אותה אלא בזמנה

מקום שנכנסין בשני ובחמישי מיהא קרינן ואפילו בזמן הזה ומוקים לה לברייתא כרבי יוסי בר יהודה

ומשום דקשיא ליה דרבי יהודה אדר׳ יהודה מוקים לה לברייתא כרבי יוסי בר יהודה

רב אשי שמיע ליה דאיכא דתני לה כרבי יהודה ואיכא דתני לה כרבי יוסי בר יהודה ומדקשיא ליה דרבי יהודה אדרבי יהודה אמר מאן דתני לה כרבי יהודה לאו דווקא מאן דתני לה כרבי יוסי בר יהודה דווקא:

כרכים המוקפים חומה מימות יהושע בן נון קורין בחמשה עשר וכו׳: מנהני מילי אמר רבא דאמר קרא (אסתר ט, יט) על כן היהודים הפרזים היושבים בערי הפרזות וגו׳ מדפרזים בארבעה עשר מוקפין בחמשה עשר

ואימא פרזים בארבעה עשר מוקפין כלל כלל לא ולאו ישראל נינהו ועוד מהודו ועד כוש כתיב

ואימא פרזים בארביסר מוקפין בארביסר ובחמיסר כדכתיב (אסתר ט, כא) להיות עושים את יום ארבעה עשר לחדש אדר ואת יום חמשה עשר [בו] בכל שנה

אי הוה כתב את יום ארבעה עשר וחמשה עשר כדקאמרת השתא דכתיב את יום ארבעה עשר ואת יום חמשה עשר אתא את ופסיק הני בארבעה עשר והני בחמשה עשר

ואימא פרזים בארביסר מוקפין אי בעו בארביסר אי בעו בחמיסר אמר קרא בזמניהם זמנו של זה לא זמנו של זה

ואימא בתליסר כשושן

אשכחן עשייה זכירה מנלן אמר קרא (אסתר ט, כח) והימים האלה נזכרים ונעשים איתקש זכירה לעשייה

מתני׳ דלא כי האי תנא דתניא רבי יהושע בן קרחה אומר כרכין המוקפין חומה מימות אחשורוש קורין בחמשה עשר

מ״ט דרבי יהושע בן קרחה כי שושן מה שושן מוקפת חומה מימות אחשורוש וקורין בחמשה עשר אף כל שמוקפת חומה מימות אחשורוש קורין בחמשה עשר

ותנא דידן מ״ט יליף פרזי פרזי כתיב הכא (אסתר ט, יט) על כן היהודים הפרזים וכתיב התם (דברים ג, ה) לבד מערי הפרזי הרבה מאד מה להלן מוקפת חומה מימות יהושע בן נון אף כאן מוקפת חומה מימות יהושע בן נון

בשלמא רבי יהושע בן קרחה לא אמר כתנא דידן דלית ליה פרזי פרזי אלא תנא דידן מ״ט לא אמר כר׳ יהושע בן קרחה

מ״ט דהא אית ליה פרזי פרזי הכי קאמר אלא שושן דעבד׳ כמאן לא כפרזים ולא כמוקפין

אמר רבא ואמרי לה כדי שאני שושן הואיל ונעשה בה נס

בשלמא לתנא דידן היינו דכתיב (אסתר ט, כח) מדינה ומדינה ועיר ועיר מדינה ומדינה לחלק בין מוקפין חומה מימות יהושע בן נון למוקפת חומה מימות אחשורוש

עיר ועיר נמי לחלק בין שושן לשאר עיירות אלא לרבי יהושע בן קרחה בשלמא מדינה ומדינה לחלק בין שושן לשאר עיירות אלא עיר ועיר למאי אתא

אמר לך רבי יהושע בן קרחה ולתנא דידן מי ניחא כיון דאית ליה פרזי פרזי מדינה ומדינה למה לי אלא קרא לדרשה הוא דאתא וכדרבי יהושע בן לוי הוא דאתא דאמר רבי יהושע בן לוי כרך וכל הסמוך לו וכל הנראה עמו נידון ככרך

עד כמה אמר רבי ירמיה ואיתימא רבי חייא בר אבא כמחמתן לטבריא מיל ולימא מיל הא קא משמע לן דשיעורא דמיל כמה הוי כמחמתן לטבריא

ואמר רבי ירמיה ואיתימא רבי חייא בר אבא מנצפ״ך צופים אמרום

ותסברא והכתיב (ויקרא כז, לד) אלה המצות שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה ועוד האמר רב חסדא מ״ם וסמ״ך שבלוחות

דף ג עמוד א

בנס היו עומדין

אין מהוה הוו ולא הוו ידעי הי באמצע תיבה והי בסוף תיבה ואתו צופים ותקינו פתוחין באמצע תיבה וסתומין בסוף תיבה

סוף סוף אלה המצות שאין נביא עתיד לחדש דבר מעתה אלא שכחום וחזרו ויסדום

וא״ר ירמיה ואיתימא רבי חייא בר אבא תרגום של תורה אונקלוס הגר אמרו מפי ר׳ אליעזר ור׳ יהושע תרגום של נביאים יונתן בן עוזיאל אמרו מפי חגי זכריה ומלאכי ונזדעזעה ארץ ישראל ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה יצתה בת קול ואמרה מי הוא זה שגילה סתריי לבני אדם

עמד יונתן בן עוזיאל על רגליו ואמר אני הוא שגליתי סתריך לבני אדם גלוי וידוע לפניך שלא לכבודי עשיתי ולא לכבוד בית אבא אלא לכבודך עשיתי שלא ירבו מחלוקת בישראל

ועוד ביקש לגלות תרגום של כתובים יצתה בת קול ואמרה לו דייך מ״ט משום דאית ביה קץ משיח

ותרגום של תורה אונקלוס הגר אמרו והא אמר רב איקא בר אבין אמר רב חננאל אמר רב מאי דכתיב (נחמיה ח, ח) ויקראו בספר תורת האלהים מפורש ושום שכל ויבינו במקרא ויקראו בספר תורת האלהים זה מקרא מפורש זה תרגום

ושום שכל אלו הפסוקין ויבינו במקרא אלו פיסקי טעמים ואמרי לה אלו המסורת שכחום וחזרו ויסדום

מאי שנא דאורייתא דלא אזדעזעה ואדנביאי אזדעזעה דאורייתא מיפרשא מלתא דנביאי איכא מילי דמיפרשן ואיכא מילי דמסתמן דכתיב (זכריה יב, יא) ביום ההוא יגדל המספד בירושלם כמספד הדדרימון בבקעת מגידון

ואמר רב יוסף אלמלא תרגומא דהאי קרא לא ידענא מאי קאמר ביומא ההוא יסגי מספדא בירושלים כמספדא דאחאב בר עמרי דקטל יתיה הדדרימון בן טברימון ברמות גלעד וכמספדא דיאשיה בר אמון דקטל יתיה פרעה חגירא בבקעת מגידו

(דניאל י, ז) וראיתי אני דניאל לבדי את המראה והאנשים אשר היו עמי לא ראו את המראה אבל חרדה גדולה נפלה עליהם ויברחו בהחבא מאן נינהו אנשים אמר ר׳ ירמיה ואיתימא רבי חייא בר אבא זה חגי זכריה ומלאכי

אינהו עדיפי מיניה ואיהו עדיף מינייהו אינהו עדיפי מיניה דאינהו נביאי ואיהו לאו נביא איהו עדיף מינייהו דאיהו חזא ואינהו לא חזו

וכי מאחר דלא חזו מ״ט איבעיתו אע״ג דאינהו לא חזו מזלייהו חזו

אמר רבינא שמע מינה האי מאן דמיבעית אע״ג דאיהו לא חזי מזליה חזי מאי תקנתיה ליקרי ק״ש ואי קאים במקום הטנופת לינשוף מדוכתיה ארבע גרמידי ואי לא לימא הכי עיזא דבי טבחי שמינא מינאי:

והשתא דאמרת מדינה ומדינה ועיר ועיר לדרשה משפחה ומשפחה למאי אתא אמר רבי יוסי בר חנינא להביא משפחות כהונה ולויה שמבטלין עבודתן ובאין לשמוע מקרא מגילה

דאמר רב יהודה אמר רב כהנים בעבודתן ולוים בדוכנן וישראל במעמדן כולן מבטלין עבודתן ובאין לשמוע מקרא מגילה

תניא נמי הכי כהנים בעבודתן ולוים בדוכנן וישראל במעמדן כולן מבטלין עבודתן ובאין לשמוע מקרא מגילה מכאן סמכו של בית רבי שמבטלין תלמוד תורה ובאין לשמוע מקרא מגילה קל וחומר מעבודה ומה עבודה שהיא חמורה מבטלינן תלמוד תורה לא כל שכן

ועבודה חמורה מתלמוד תורה והכתיב (יהושע ה, יג) ויהי בהיות יהושע ביריחו וישא עיניו וירא והנה איש עומד לנגדו [וגו׳] וישתחו (לאפיו)

והיכי עביד הכי והאמר רבי יהושע בן לוי אסור לאדם שיתן שלום לחבירו בלילה חיישינן שמא שד הוא שאני התם דאמר ליה כי אני שר צבא ה׳

ודלמא משקרי גמירי דלא מפקי שם שמים לבטלה

אמר לו אמש בטלתם תמיד של בין הערבים ועכשיו בטלתם תלמוד תורה אמר לו על איזה מהן באת אמר לו עתה באתי מיד (יהושע ח, ט) וילן יהושע בלילה ההוא בתוך העמק אמר רבי יוחנן

דף ג עמוד ב

מלמד שלן בעומקה של הלכה ואמר רב שמואל בר אוניא גדול תלמוד תורה יותר מהקרבת תמידין שנאמר עתה באתי

לא קשיא הא דרבים והא דיחיד

ודיחיד קל והתנן נשים במועד מענות אבל לא מטפחות ר׳ ישמעאל אומר אם היו סמוכות למטה מטפחות בראשי חדשים בחנוכה ובפורים מענות ומטפחות בזה ובזה אבל לא מקוננות

ואמר רבה בר הונא אין מועד בפני תלמיד חכם כל שכן חנוכה ופורים

כבוד תורה קאמרת כבוד תורה דיחיד חמור תלמוד תורה דיחיד קל

אמר רבא פשיטא לי עבודה ומקרא מגילה מקרא מגילה עדיף מדר׳ יוסי בר חנינא תלמוד תורה ומקרא מגילה מקרא מגילה עדיף מדסמכו של בית רבי

תלמוד תורה ומת מצוה מת מצוה עדיף מדתניא מבטלין תלמוד תורה להוצאת מת ולהכנסת כלה עבודה ומת מצוה מת מצוה עדיף (במדבר ו, ז) מולאחותו

דתניא ולאחותו מה ת״ל הרי שהיה הולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו ושמע שמת לו מת יכול יטמא

אמרת לא יטמא יכול כשם שאינו מיטמא לאחותו כך אינו מיטמא למת מצוה ת״ל ולאחותו לאחותו הוא דאינו מיטמא אבל מיטמא למת מצוה

בעי רבא מקרא מגילה ומת מצוה הי מינייהו עדיף מקרא מגילה עדיף משום פרסומי ניסא או דלמא מת מצוה עדיף משום כבוד הבריות בתר דבעיא הדר פשטה מת מצוה עדיף דאמר מר גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה

גופא א״ר יהושע בן לוי כרך וכל הסמוך לו וכל הנראה עמו נדון ככרך תנא סמוך אע״פ שאינו נראה נראה אע״פ שאינו סמוך

בשלמא נראה אע״פ שאינו סמוך משכחת לה כגון דיתבה בראש ההר אלא סמוך אע״פ שאינו נראה היכי משכחת לה א״ר ירמיה שיושבת בנחל

וא״ר יהושע בן לוי כרך שישב ולבסוף הוקף נדון ככפר מ״ט דכתיב (ויקרא כה, כט) ואיש כי ימכור בית מושב עיר חומה שהוקף ולבסוף ישב ולא שישב ולבסוף הוקף

ואמר ריב״ל כרך שאין בו עשרה בטלנין נדון ככפר מאי קמ״ל תנינא איזו היא עיר גדולה כל שיש בה עשרה בטלנין פחות מכאן הרי זה כפר כרך איצטריך ליה אע״ג דמיקלעי ליה מעלמא

ואמר ריב״ל כרך שחרב ולבסוף ישב נדון ככרך מאי חרב אילימא חרבו חומותיו ישב אין לא ישב לא והא תניא רבי אליעזר בר יוסי אומר (ויקרא כה, ל) אשר לוא חומה אף על פי שאין לו עכשיו והיה לו קודם לכן

אלא מאי חרב שחרב מעשרה בטלנין

ואמר ריב״ל

דף ד עמוד א

לוד ואונו וגיא החרשים מוקפות חומה מימות יהושע בן נון הוו

והני יהושע בננהי והא אלפעל בננהי דכתיב (דברי הימים א ח, יב) בני אלפעל עבר ומשעם ושמר הוא בנה את אונו ואת לוד ובנותיה ולטעמיך אסא בננהי דכתיב (דברי הימים ב יד, ה) ויבן (אסא את ערי הבצורות אשר ליהודה)

אמר ר׳ אלעזר הני מוקפות חומה מימות יהושע בן נון הוו חרוב בימי פילגש בגבעה ואתא אלפעל בננהי הדור אינפול אתא אסא שפצינהו

דיקא נמי דכתיב (דברי הימים ב יד, ו) ויאמר ליהודה נבנה את הערים האלה מכלל דערים הוו מעיקרא ש״מ

ואריב״ל נשים חייבות במקרא מגילה שאף הן היו באותו הנס ואמר רבי יהושע בן לוי פורים שחל להיות בשבת שואלין ודורשין בענינו של יום

מאי אריא פורים אפילו י״ט נמי דתניא משה תיקן להם לישראל שיהו שואלין ודורשין בענינו של יום הלכות פסח בפסח הלכות עצרת בעצרת והלכות חג בחג

פורים איצטריכא ליה מהו דתימא נגזור משום דרבה קמ״ל

ואריב״ל חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום שנאמר (תהלים כב, ג) אלהי אקרא יומם ולא תענה ולילה ולא דומיה לי

סבור מינה למקרייה בליליא ולמיתנא מתניתין דידה ביממא אמר להו רבי ירמיה לדידי מיפרשא לי מיניה דרבי חייא בר אבא כגון דאמרי אינשי אעבור פרשתא דא ואתנייה

איתמר נמי אמר רבי חלבו אמר עולא ביראה חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום שנאמר (תהלים ל, יג) למען יזמרך כבוד ולא ידום ה׳ אלהי לעולם אודך:

אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה: א״ר חנינא חכמים הקילו על הכפרים להיות מקדימין ליום הכניסה כדי שיספקו מים ומזון לאחיהם שבכרכין

דף ד עמוד ב

למימרא דתקנתא דכרכין הוי והתנן חל להיות בשני כפרים ועיירות גדולות קורין בו ביום ואם איתא ליקדמו ליום הכניסה הוו להו עשרה ועשרה לא תקינו רבנן

ת״ש חל להיות בחמישי כפרים ועיירות גדולות קורין בו ביום ואם איתא ליקדמו ליום הכניסה דאחד עשר הוא מיום הכניסה ליום הכניסה לא דחינן

תא שמע א״ר יהודה אימתי במקום שנכנסים בשני ובחמישי אבל מקום שאין נכנסים בשני ובחמישי אין קורין אותה אלא בזמנה ואי סלקא דעתך תקנתא דכרכין היא משום דאין נכנסים בשני ובחמישי מפסדי להו לכרכין

לא תימא כדי שיספקו מים ומזון אלא אימא מפני שמספקים מים ומזון לאחיהם שבכרכין:

כיצד חל להיות בשני בשבת כפרים ועיירות גדולות קורין בו ביום וכו׳: מאי שנא רישא דנקט סידורא דירחא ומאי שנא סיפא דנקט סידורא דיומי

איידי דמיתהפכי ליה נקט סידורא דיומי:

חל להיות בע״ש וכו׳: מתני׳ מני אי רבי אי רבי יוסי

מאי רבי דתניא חל להיות בע״ש כפרים ועיירות גדולות מקדימין ליום הכניסה ומוקפין חומה קורין בו ביום ר׳ אומר אומר אני לא ידחו עיירות ממקומן אלא אלו ואלו קורין בו ביום

מאי טעמא דת״ק דכתיב בכל שנה ושנה מה כל שנה ושנה עיירות קודמות למוקפין אף כאן עיירות קודמות למוקפין

ואימא בכל שנה ושנה מה כל שנה ושנה אין נדחין עיירות ממקומן אף כאן לא ידחו עיירות ממקומן שאני הכא דלא אפשר

ורבי מ״ט בכל שנה ושנה מה כל שנה ושנה אין עיירות נדחין ממקומן אף כאן לא ידחו עיירות ממקומן

ואימא בכל שנה ושנה מה כל שנה ושנה עיירות קודמות למוקפין אף כאן נמי עיירות קודמות למוקפין שאני הכא דלא אפשר

מאי ר׳ יוסי דתניא חל להיות בערב שבת מוקפין וכפרים מקדימין ליום הכניסה ועיירות גדולות קורין בו ביום רבי יוסי אומר אין מוקפין קודמין לעיירות אלא אלו ואלו קורין בו ביום

מ״ט דתנא קמא דכתיב בכל שנה ושנה מה כל שנה ושנה עיירות בארבעה עשר וזמנו של זה לא זמנו של זה אף כאן עיירות בארבעה עשר וזמנו של זה לא זמנו של זה

ואימא בכל שנה ושנה מה כל שנה ושנה אין מוקפין קודמין לעיירות אף כאן אין מוקפין קודמין לעיירות שאני הכא דלא אפשר

מ״ט דר׳ יוסי בכל שנה ושנה מה כל שנה ושנה אין מוקפין קודמין לעיירות אף כאן אין מוקפין קודמין לעיירות

ואימא בכל שנה ושנה מה כל שנה ושנה זמנו של זה לא זמנו של זה אף כאן זמנו של זה לא זמנו של זה שאני הכא דלא אפשר

וסבר רבי עיירות לא דחינן ליום הכניסה והתניא חל להיות בשבת כפרים מקדימין ליום הכניסה ועיירות גדולות קורין בע״ש ומוקפות חומה למחר ר׳ אומר אומר אני הואיל ונדחו עיירות ממקומן ידחו ליום הכניסה

הכי השתא התם זמנם שבת היא והואיל דנדחו ידחו והכא זמנם ערב שבת

כמאן אזלא הא דאמר רבי חלבו א״ר הונא פורים שחל להיות בשבת הכל נדחין ליום הכניסה הכל נדחין סלקא דעתך והא איכא מוקפין דעבדי למחר אלא כל הנדחה ידחה ליום הכניסה כמאן כרבי

דכולי עלמא מיהא מגילה בשבת לא קרינן מאי טעמא אמר רבה הכל חייבין בקריאת מגילה (ובתקיעת שופר) ואין הכל בקיאין במקרא מגילה גזירה שמא יטלנה בידו וילך אצל בקי ללמוד ויעבירנה ארבע אמות ברשות הרבים

והיינו טעמא דשופר והיינו טעמא דלולב

רב יוסף אמר מפני שעיניהן של עניים נשואות במקרא מגילה תניא נמי הכי אע״פ שאמרו כפרים מקדימין ליום הכניסה גובין בו ביום ומחלקין בו ביום

אע״פ שאמרו אדרבה משום דאמרו הוא אלא הואיל ואמרו שכפרים מקדימין ליום הכניסה גובין בו ביום ומחלקין בו ביום מפני שעיניהם של עניים נשואות במקרא מגילה אבל

דף ה עמוד א

שמחה אינה נוהגת אלא בזמנה

אמר רב מגילה בזמנה קורין אותה אפי׳ ביחיד שלא בזמנה בעשרה רב אסי אמר בין בזמנה בין שלא בזמנה בעשרה הוה עובדא וחש ליה רב להא דרב אסי

ומי אמר רב הכי והאמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב פורים שחל להיות בשבת ערב שבת זמנם ערב שבת זמנם והא שבת זמנם הוא אלא לאו הכי קאמר שלא בזמנם כזמנם מה זמנם אפי׳ ביחיד אף שלא בזמנם אפילו ביחיד

לא לענין מקרא מגילה בעשרה אלא מאי ערב שבת זמנם לאפוקי מדרבי דאמר הואיל ונדחו עיירות ממקומן ידחו ליום הכניסה הא קמ״ל דערב שבת זמנם הוא:

מתני׳ אי זו היא עיר גדולה כל שיש בה עשרה בטלנין פחות מכאן הרי זה כפר

באלו אמרו מקדימין ולא מאחרין אבל זמן עצי כהנים ותשעה באב חגיגה והקהל מאחרין ולא מקדימין

אע״פ שאמרו מקדימין ולא מאחרין מותרין בהספד ובתענית ומתנות לאביונים א״ר יהודה אימתי מקום שנכנסין בשני ובחמישי אבל מקום שאין נכנסין לא בשני ולא בחמישי אין קורין אותה אלא בזמנה:

גמ׳ תנא עשרה בטלנין שבבית הכנסת:

באלו אמרו מקדימין ולא מאחרין: מ״ט אמר רבי אבא אמר שמואל אמר קרא ולא יעבור

ואמר רבי אבא אמר שמואל מנין שאין מונין ימים לשנים שנא׳ (שמות יב, ב) לחדשי השנה חדשים אתה מונה לשנים ואי אתה מונה ימים לשנים

ורבנן דקיסרי משום ר׳ אבא אמרו מנין שאין מחשבין שעות לחדשים שנא׳ (במדבר יא, כ) עד חדש ימים ימים אתה מחשב לחדשים ואי אתה מחשב שעות לחדשים:

אבל זמן עצי כהנים ותשעה באב וחגיגה והקהל מאחרין ולא מקדימין: תשעה באב אקדומי פורענות לא מקדמי חגיגה והקהל משום דאכתי לא מטא זמן חיובייהו

תנא חגיגה וכל זמן חגיגה מאחרין בשלמא חגיגה דאי מיקלע בשבתא מאחרינן לה לבתר שבתא אלא זמן חגיגה מאי היא

אמר רב אושעיא הכי קאמר חגיגה בשבת ועולת ראייה אפילו ביו״ט דזמן חגיגה מאחרין

מני ב״ש היא דתנן [ב״ש אומרים] מביאין שלמים ביו״ט ואין סומכין עליהן

אבל לא עולות וב״ה אומרים מביאין שלמים ועולות וסומכין עליהן

רבא אמר חגיגה כל זמן חגיגה מאחרין טפי לא דתנן מי שלא חג ביו״ט הראשון של חג חוגג והולך את כל הרגל כולו ויום טוב האחרון של חג עבר הרגל ולא חג אינו חייב באחריותו

רב אשי אמר חגיגה וכל זמן חגיגה מאחרין ואפי׳ עצרת דחד יומא מאחרין דתנן מודים שאם חל עצרת להיות בשבת שיום טבוח אחר השבת

אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא רבי נטע נטיעה בפורים

דף ה עמוד ב

ורחץ בקרונה של צפורי בשבעה עשר בתמוז ובקש לעקור תשעה באב ולא הודו לו

אמר לפניו רבי אבא בר זבדא רבי לא כך היה מעשה אלא תשעה באב שחל להיות בשבת הוה ודחינוהו לאחר השבת ואמר רבי הואיל ונדחה ידחה ולא הודו חכמים קרי עליה (קהלת ד, ט) טובים השנים מן האחד

ורבי היכי נטע נטיעה בפורים והתני רב יוסף שמחה ומשתה וי״ט שמחה מלמד שאסורים בהספד משתה מלמד שאסור בתענית ויום טוב מלמד שאסור בעשיית מלאכה אלא רבי בר ארביסר הוה וכי נטע בחמיסר נטע

איני והא רבי בטבריא הוה וטבריא מוקפת חומה מימות יהושע בן נון הואי אלא רבי בר חמיסר הוה וכי נטע בארביסר הוה

ומי פשיטא ליה דטבריא מוקפת חומה מימות יהושע בן נון והא חזקיה קרי בטבריא בארביסר ובחמיסר מספקא ליה אי מוקפת חומה מימות יהושע בן נון היא אי לא לחזקיה מספקא ליה לרבי פשיטא ליה

וכי פשיטא ליה מי שרי והכתיב במגילת תענית את יום ארבעה עשר ואת יום חמשה עשר יומי פוריא אינון דלא למספד בהון

ואמר רבא לא נצרכא אלא לאסור את של זה בזה ואת של זה בזה הני מילי בהספד ובתענית אבל מלאכה יום אחד ותו לא

איני והא רב חזייה להההוא גברא דהוה קא שדי כיתנא בפוריא ולטייה ולא צמח כיתניה התם בר יומא הוה

רבה בריה דרבא אמר אפי׳ תימא ביומיה הספד ותענית קבילו עלייהו מלאכה לא קבילו עלייהו

דמעיקרא כתיב (אסתר ט, יט) שמחה ומשתה ויום טוב ולבסוף כתיב (שם, כב) לעשות אותם ימי משתה ושמחה ואילו יום טוב לא כתיב

ואלא רב מ״ט לטייה להההוא גברא דברים המותרין ואחרים נהגו בהן איסור הוה ובאתריה דרבי לא נהוג

ואיבעית אימא לעולם נהוג ורבי נטיעה של שמחה נטע כדתנן עברו אלו ולא נענו ממעטין במשא ומתן בבנין ובנטיעה באירוסין ובנישואין

ותנא עלה בנין בנין של שמחה נטיעה נטיעה של שמחה איזהו בנין של שמחה זה הבונה בית חתנות לבנו איזו היא נטיעה של שמחה זה הנוטע אבורנקי של מלכים

גופא חזקיה קרי בטבריא בארביסר ובחמיסר מספקא ליה אי מוקפת חומה מימות יהושע בן נון היא אי לא ומי מספקא ליה מלתא דטבריא והכתיב (יהושע יט, לה) וערי מבצר הצדים צר וחמת רקת וכנרת וקיימא לן רקת זו טבריא היינו טעמא דמספקא ליה משום דחד גיסא שורא דימא הות

אי הכי אמאי מספקא ליה ודאי לאו חומה היא דתניא (ויקרא כה, ל) אשר לו חומה ולא שור איגר סביב פרט לטבריא שימה חומתה

לענין בתי ערי חומה לא מספקא ליה כי קא מספקא ליה לענין מקרא מגילה מאי פרזים ומאי מוקפין דכתיבי גבי מקרא מגילה משום דהני מיגלו והני לא מיגלו והא נמי מיגליא או דלמא משום דהני מיגנו והני לא מיגנו והא נמי מיגניא משום הכי מספקא ליה

רב אסי קרי מגילה בהוצל בארביסר ובחמיסר מספקא ליה אי מוקפת חומה מימות יהושע בן נון היא אי לא איכא דאמר אמר רב אסי האי הוצל דבית בנימין מוקפת חומה מימות יהושע היא

אמר רבי יוחנן כי הוינא טליא אמינא מלתא דשאילנא לסבייא

דף ו עמוד א

ואישתכח כוותי חמת זו טבריא ולמה נקרא שמה חמת על שום חמי טבריא רקת זו ציפורי ולמה נקרא שמה רקת משום דמידלייא כרקתא דנהרא כינרת זו גינוסר ולמה נקרא שמה כינרת דמתיקי פירא כקלא דכינרי

אמר רבא מי איכא למאן דאמר רקת לאו טבריא היא והא כי שכיב איניש הכא התם ספדי ליה הכי גדול הוא בששך ושם לו ברקת וכי מסקי ארונא להתם ספדי ליה הכי אוהבי שרידים יושבי רקת צאו וקבלו הרוגי עומק

כי נח נפשיה דרבי זירא פתח עליה ההוא ספדנא ארץ שנער הרה וילדה ארץ צבי גידלה שעשועיה אוי נא לה אמרה רקת כי אבדה כלי חמדתה

אלא אמר (רבה) חמת זו חמי גרר רקת זו טבריא כינרת זו גינוסר ולמה נקרא שמה רקת שאפילו ריקנין שבה מלאין מצות כרמון רבי ירמיה אמר רקת שמה ולמה נקרא שמה טבריא שיושבת בטבורה של ארץ ישראל (רבא) אמר רקת שמה ולמה נקרא שמה טבריא שטובה ראייתה

אמר זעירא קטרון זו ציפורי ולמה נקרא שמה ציפורי שיושבת בראש ההר כצפור

וקטרון ציפורי היא והא קטרון בחלקו של זבולון הואי דכתיב (שופטים א, ל) זבולון לא הוריש את יושבי קטרון ואת יושבי נהלול וזבולון מתרעם על מדותיו הוה שנאמר (שופטים ה, יח) זבולון עם חרף נפשו למות מה טעם משום דנפתלי על מרומי שדה

אמר זבולון לפני הקב״ה רבונו של עולם לאחיי נתת להם שדות וכרמים ולי נתת הרים וגבעות לאחיי נתת להם ארצות ולי נתת ימים ונהרות אמר לו כולן צריכין לך ע״י חלזון שנאמר [(דברים לג, יט) עמים הר יקראו] ושפוני טמוני חול

תני רב יוסף שפוני זה חלזון טמוני זו טרית חול זו זכוכית לבנה אמר לפניו רבונו של עולם מי מודיעני אמר לו (דברים לג, יט) שם יזבחו זבחי צדק סימן זה יהא לך כל הנוטל ממך בלא דמים אינו מועיל בפרקמטיא שלו כלום

ואי סלקא דעתך קטרון זו ציפורי אמאי מתרעם על מדותיו והא הויא ציפורי מילתא דעדיפא טובא וכי תימא דלית בה זבת חלב ודבש והאמר ריש לקיש לדידי חזי לי זבת חלב ודבש דציפורי והויא ששה עשר מיל על ששה עשר מיל

וכ״ת דלא נפישא דידיה כדאחוה והאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן לדידי חזי לי זבת חלב ודבש דכל ארעא דישראל והויא כמבי כובי עד אקרא דתולבקני עשרין ותרתין פרסי אורכא ופותיא שיתא פרסי

אפ״ה שדות וכרמים עדיפא ליה דיקא נמי דכתיב (שופטים ה, יח) ונפתלי על מרומי שדה ש״מ

אמר רבי אבהו (צפניה ב, ד) ועקרון תעקר זו קסרי בת אדום שהיא יושבת בין החולות והיא היתה יתד תקועה לישראל בימי יוונים וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום היו קורין אותה אחידת מגדל שיר

אמר רבי יוסי בר חנינא מאי דכתיב (זכריה ט, ז) והסירותי דמיו מפיו ושקוציו מבין שיניו ונשאר גם הוא לאלהינו והסירותי דמיו מפיו זה בית במיא שלהן ושקוציו מבין שיניו זה בית גליא שלהן

ונשאר גם הוא לאלהינו אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבאדום (זכריה ט, ז) והיה כאלוף ביהודה ועקרון כיבוסי אלו תראטריות וקרקסיות שבאדום שעתידין שרי יהודה ללמד בהן תורה ברבים

אמר רבי יצחק לשם זו פמייס עקרון תעקר זו קסרי בת אדום שהיא היתה מטרופולין של מלכים איכא דאמרי דמרבי בה מלכי ואיכא דאמרי דמוקמי מינה מלכי

קסרי וירושלים אם יאמר לך אדם חרבו שתיהן אל תאמן ישבו שתיהן אל תאמן חרבה קסרי וישבה ירושלים חרבה ירושלים וישבה קסרי תאמן שנאמר (יחזקאל כו, ב) אמלאה החרבה אם מליאה זו חרבה זו אם מליאה זו חרבה זו

רב נחמן בר יצחק אמר מהכא (בראשית כה, כג) ולאום מלאום יאמץ

ואמר רבי יצחק מאי דכתיב (ישעיהו כו, י) יוחן רשע בל למד צדק אמר יצחק לפני הקב״ה רבש״ע יוחן עשו אמר לו רשע הוא אמר לו בל למד צדק אמר לו (ישעיהו כו, י) בארץ נכוחות יעול אמר לו אם כן בל יראה גאות ה׳

ואמר רבי יצחק מאי דכתיב (תהלים קמ, ט) אל תתן ה׳ מאויי רשע זממו אל תפק ירומו סלה אמר יעקב לפני הקב״ה רבונו של עולם אל תתן לעשו הרשע תאות לבו זממו אל תפק זו

דף ו עמוד ב

גרממיא של אדום שאלמלי הן יוצאין מחריבין כל העולם כולו

ואמר רבי חמא בר חנינא תלת מאה קטירי תגא איכא בגרממיא של אדום ותלת מאה ושיתין וחמשה מרזבני איכא ברומי ובכל יומא נפקי הני לאפי הני ומקטיל חד מינייהו ומיטרדי לאוקמי מלכא

ואמר ר׳ יצחק אם יאמר לך אדם יגעתי ולא מצאתי אל תאמן לא יגעתי ומצאתי אל תאמן יגעתי ומצאתי תאמן

הני מילי בדברי תורה אבל במשא ומתן סייעתא הוא מן שמיא ולדברי תורה לא אמרן אלא לחדודי אבל לאוקמי גירסא סייעתא מן שמיא היא

ואמר רבי יצחק אם ראית רשע שהשעה משחקת לו אל תתגרה בו שנא׳ (תהלים לז, א) אל תתחר במרעים ולא עוד אלא שדרכיו מצליחין שנא׳ (תהלים י, ה) יחילו דרכיו בכל עת ולא עוד אלא שזוכה בדין שנאמר מרום משפטיך מנגדו ולא עוד אלא שרואה בשונאיו שנאמר כל צורריו יפיח בהם

איני והאמר ר׳ יוחנן משום ר״ש בן יוחי מותר להתגרות ברשעים בעולם הזה שנא׳ (משלי כח, ד) עוזבי תורה יהללו רשע ושומרי תורה יתגרו בם ותניא ר׳ דוסתאי בר מתון אמר מותר להתגרות ברשעים בעולם הזה ואם לחשך אדם לומר אל תתחר במרעים ואל תקנא בעושי עולה מי שלבו נוקפו אומר כן

אלא אל תתחר במרעים להיות כמרעים ואל תקנא בעושי עולה להיות כעושי עולה ואומר (משלי כג, יז) אל יקנא לבך בחטאים וגו׳

לא קשיא הא במילי דידיה הא במילי דשמיא

ואיבעית אימא הא והא במילי דידיה ולא קשיא הא בצדיק גמור הא בצדיק שאינו גמור דאמר רב הונא מאי דכתיב (חבקוק א, יג) למה תביט בוגדים תחריש בבלע רשע צדיק ממנו צדיק ממנו בולע צדיק גמור אינו בולע

ואי בעית אימא שעה משחקת לו שאני:

אמר עולא איטליא של יון זה כרך גדול של רומי והויא תלת מאה פרסה על תלת מאה פרסה ויש בה שס״ה שווקים כמנין ימות החמה וקטן שבכולם של מוכרי עופות והויא ששה עשר מיל על ששה עשר מיל ומלך סועד בכל יום באחד מהן

והדר בה אע״פ שאינו נולד בה נוטל פרס מבית המלך והנולד בה אע״פ שאינו דר בה נוטל פרס מבית המלך ושלשת אלפים בי בני יש בו וחמש מאות חלונות מעלין עשן חוץ לחומה צדו אחד ים וצדו אחד הרים וגבעות צדו אחד מחיצה של ברזל וצדו אחד חולסית ומצולה:

מתני׳ קראו את המגילה באדר הראשון ונתעברה השנה קורין אותה באדר שני אין בין אדר הראשון לאדר השני אלא קריאת המגילה ומתנות לאביונים:

גמ׳ הא לענין סדר פרשיות זה וזה שוין

מני מתני׳ לא תנא קמא ולא ר׳ אליעזר ברבי יוסי ולא רשב״ג דתניא קראו את המגילה באדר הראשון ונתעברה השנה קורין אותה באדר השני שכל מצות שנוהגות בשני נוהגות בראשון חוץ ממקרא מגילה

ר״א ברבי יוסי אומר אין קורין אותה באדר השני שכל מצות שנוהגות בשני נוהגות בראשון

רשב״ג אומר משום רבי יוסי אף קורין אותה באדר השני שכל מצות שנוהגות בשני אין נוהגות בראשון ושוין בהספד ובתענית שאסורין בזה ובזה

ר״ש בן גמליאל היינו תנא קמא אמר רב פפא סדר פרשיות איכא בינייהו דתנא קמא סבר לכתחילה בשני ואי עבוד בראשון עבוד בר ממקרא מגילה דאף על גב דקרו בראשון קרו בשני

ורבי אליעזר ברבי יוסי סבר אפילו מקרא מגילה לכתחילה בראשון ורבן שמעון בן גמליאל סבר אפילו סדר פרשיות אי קרו בראשון קרו בשני

מני אי תנא קמא קשיא מתנות אי רבי אליעזר ברבי יוסי קשיא נמי מקרא מגילה אי רשב״ג קשיא סדר פרשיות

לעולם ת״ק ותנא מקרא מגילה והוא הדין מתנות לאביונים דהא בהא תליא

ואב״א לעולם רשב״ג היא ומתני׳ חסורי מיחסרא והכי קתני אין בין ארבעה עשר שבאדר הראשון לי״ד שבאדר השני אלא מקרא מגילה ומתנות הא לענין הספד ותענית זה וזה שוין ואילו סדר פרשיות לא מיירי

אמר רבי חייא בר אבין אמר רבי יוחנן הלכתא כרבן שמעון בן גמליאל שאמר משום רבי יוסי

אמר רבי יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו בכל שנה ושנה רבי אליעזר ברבי יוסי סבר בכל שנה ושנה מה כל שנה ושנה אדר הסמוך לשבט אף כאן אדר הסמוך לשבט

ורשב״ג סבר בכל שנה ושנה מה כל שנה ושנה אדר הסמוך לניסן אף כאן אדר הסמוך לניסן

בשלמא רבי אליעזר ברבי יוסי מסתבר טעמא דאין מעבירין על המצות אלא רשב״ג מ״ט

אמר רבי טבי טעמא דרבי שמעון בן גמליאל מסמך גאולה לגאולה עדיף

רבי אלעזר אמר טעמא דר׳ שמעון ב״ג מהכא דכתיב לקיים את אגרת הפורים הזאת השנית

ואיצטריך למיכתב

דף ז עמוד א

השנית ואיצטריך למיכתב בכל שנה ושנה דאי מבכל שנה ושנה הוה אמינא כי קושין קא משמע לן השנית ואי אשמועינן השנית הוה אמינא בתחילה בראשון ובשני קמ״ל בכל שנה ושנה

ורבי אליעזר בר׳ יוסי האי השנית מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדרב שמואל בר יהודה דאמר רב שמואל בר יהודה בתחילה קבעוה בשושן ולבסוף בכל העולם כולו

אמר רב שמואל בר יהודה שלחה להם אסתר לחכמים קבעוני לדורות שלחו לה קנאה את מעוררת עלינו לבין האומות שלחה להם כבר כתובה אני על דברי הימים למלכי מדי ופרס

רב ורב חנינא ורבי יוחנן ורב חביבא מתנו בכוליה סדר מועד כל כי האי זוגא חלופי רבי יוחנן ומעייל רבי יונתן שלחה להם אסתר לחכמים כתבוני לדורות שלחו לה (משלי כב, כ) הלא כתבתי לך שלישים שלישים ולא רבעים

עד שמצאו לו מקרא כתוב בתורה (שמות יז, יד) כתב זאת זכרון בספר כתב זאת מה שכתוב כאן ובמשנה תורה זכרון מה שכתוב בנביאים בספר מה שכתוב במגלה

כתנאי כתב זאת מה שכתוב כאן זכרון מה שכתוב במשנה תורה בספר מה שכתוב בנביאים דברי רבי יהושע ר׳ אלעזר המודעי אומר כתב זאת מה שכתוב כאן ובמשנה תורה זכרון מה שכתוב בנביאים בספר מה שכתוב במגילה

אמר רב יהודה אמר שמואל אסתר אינה מטמאה את הידים

למימרא דסבר שמואל אסתר לאו ברוח הקודש נאמרה והאמר שמואל אסתר ברוח הקודש נאמרה נאמרה לקרות ולא נאמרה ליכתוב

מיתיבי רבי מאיר אומר קהלת אינו מטמא את הידים ומחלוקת בשיר השירים ר׳ יוסי אומר שיר השירים מטמא את הידים ומחלוקת בקהלת ר׳ שמעון אומר קהלת מקולי ב״ש ומחומרי ב״ה אבל רות ושיר השירים ואסתר מטמאין את הידים הוא דאמר כר׳ יהושע

תניא ר׳ שמעון בן מנסיא אומר קהלת אינו מטמא את הידים מפני שחכמתו של שלמה היא אמרו לו וכי זו בלבד אמר והלא כבר נאמר (מלכים א ה, יב) וידבר שלשת אלפים משל ואומר (משלי ל, ו) אל תוסף על דבריו

מאי ואומר וכי תימא מימר טובא אמר דאי בעי איכתיב ודאי בעי לא איכתיב תא שמע אל תוסף על דבריו

תניא ר׳ אליעזר אומר אסתר ברוח הקודש נאמרה שנאמר (אסתר ו, ו) ויאמר המן בלבו ר׳ עקיבא אומר אסתר ברוח הקודש נאמרה שנאמר (אסתר ב, טו) ותהי אסתר נשאת חן בעיני כל רואיה

ר״מ אומר אסתר ברוח הקודש נאמרה שנאמר (אסתר ב, כב) ויודע הדבר למרדכי רבי יוסי בן דורמסקית אומר אסתר ברוח הקודש נאמרה שנאמר (אסתר ט, י) ובבזה לא שלחו את ידם

אמר שמואל אי הואי התם הוה אמינא מלתא דעדיפא מכולהו שנאמר קימו וקבלו קימו למעלה מה שקיבלו למטה

אמר רבא לכולהו אית להו פירכא לבר מדשמואל דלית ליה פירכא דרבי אליעזר סברא הוא דלא הוה איניש דחשיב למלכא כוותיה והאי כי קא מפיש טובא ואמר אדעתיה דנפשיה קאמר

דר״ע דלמא כר׳ אלעזר דאמר מלמד שכל אחד ואחד נדמתה לו כאומתו

והא דרבי מאיר דלמא כרבי חייא בר אבא דאמר בגתן ותרש שני טרשיים היו

והא דרבי יוסי בן דורמסקית דלמא פריסתקי שדור דשמואל ודאי לית ליה פירכא אמר רבינא היינו דאמרי אינשי טבא חדא פלפלתא חריפתא ממלי צני קרי

רב יוסף אמר מהכא (אסתר ט, כח) וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים רב נחמן בר יצחק אומר מהכא וזכרם לא יסוף מזרעם:

ומתנות לאביונים: תני רב יוסף ומשלוח מנות איש לרעהו שתי מנות לאיש אחד ומתנות לאביונים שתי מתנות לשני בני אדם

רבי יהודה נשיאה שדר ליה לרבי אושעיא אטמא דעיגלא תלתא וגרבא דחמרא שלח ליה

דף ז עמוד ב

קיימת בנו רבינו ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים

רבה שדר ליה למרי בר מר ביד אביי מלא טסקא דקשבא ומלי כסא קמחא דאבשונא אמר ליה אביי השתא אמר מרי אי חקלאה מלכא ליהוי דיקולא מצואריה לא נחית

הדר שדר ליה איהו מלא טסקא דזנגבילא ומלא כסא דפלפלתא אריכא אמר אביי השתא אמר מר אנא שדרי ליה חוליא ואיהו שדר לי חורפא

אמר אביי כי נפקי מבי מר הוה שבענא כי מטאי להתם קריבו לי שיתין צעי דשיתין מיני קדירה ואכלי בהו שיתין פלוגי ובישולא בתרייתא הוו קרו ליה צלי קדר ובעאי למיכס צעא אבתרה

אמר אביי היינו דאמרי אינשי כפין עניא ולא ידע אי נמי רווחא לבסימא שכיח

אביי בר אבין ור׳ חנינא בר אבין מחלפי סעודתייהו להדדי

אמר רבא מיחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי

רבה ורבי זירא עבדו סעודת פורים בהדי הדדי איבסום קם רבה שחטיה לרבי זירא למחר בעי רחמי ואחייה לשנה אמר ליה ניתי מר ונעביד סעודת פורים בהדי הדדי אמר ליה לא בכל שעתא ושעתא מתרחיש ניסא

אמר רבא סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא ידי חובתו מאי טעמא ימי משתה ושמחה כתיב רב אשי הוה יתיב קמיה (דרב כהנא) נגה ולא אתו רבנן אמר ליה מאי טעמא לא אתו רבנן דלמא טרידי בסעודת פורים אמר ליה ולא הוה אפשר למיכלה באורתא אמר ליה לא שמיע ליה למר הא דאמר רבא סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא ידי חובתו אמר ליה (אמר רבא הכי) [אמר ליה אין] תנא מיניה ארבעין זימנין ודמי ליה כמאן דמנח בכיסיה:

מתני׳ אין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש בלבד:

גמ׳ הא לענין מכשירי אוכל נפש זה וזה שוין

מתניתין דלא כרבי יהודה דתניא אין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש רבי יהודה מתיר אף מכשירי אוכל נפש

מ״ט דת״ק אמר קרא (שמות יב, טז) הוא ולא מכשיריו ור׳ יהודה (אמר) לכם לכם לכל צורכיכם

ואידך נמי הכתיב לכם לכם ולא לעובדי ככבים לכם ולא לכלבים

ואידך נמי הא כתיב הוא וכתיב לכם כאן במכשירין שאפשר לעשותן מערב יום טוב כאן במכשירין שאי אפשר לעשותן מערב יום טוב:

מתני׳ אין בין שבת ליום הכפורים אלא שזה זדונו בידי אדם וזה זדונו בכרת:

גמ׳ הא לענין תשלומין זה וזה שוין

מני מתניתין רבי נחוניא בן הקנה היא דתניא ר׳ נחוניא בן הקנה היה עושה את יום הכפורים כשבת לתשלומין מה שבת מתחייב בנפשו ופטור מן התשלומין אף יום הכפורים מתחייב בנפשו ופטור מן התשלומין

תנן התם כל חייבי כריתות שלקו נפטרו מידי כריתתן שנאמר (דברים כה, ג) ונקלה אחיך לעיניך כיון שלקה הרי הוא כאחיך דברי רבי חנניה בן גמליאל אמר ר׳ יוחנן חלוקין עליו חביריו על ר׳ חנניה בן גמליאל

אמר רבא אמרי בי רב תנינא אין בין יוה״כ לשבת אלא שזה זדונו בידי אדם וזה זדונו בהיכרת ואם איתא אידי ואידי בידי אדם היא

אמר רב נחמן הא מני רבי יצחק היא דאמר מלקות בחייבי כריתות ליכא דתניא רבי יצחק אומר חייבי כריתות בכלל היו ולמה יצאת כרת באחותו לדונה בכרת ולא במלקות

רב אשי אמר אפי׳ תימא רבנן זה עיקר זדונו בידי אדם וזה עיקר זדונו בהיכרת:

דף ח עמוד א

מתני׳ אין בין המודר הנאה מחבירו למודר ממנו מאכל אלא דריסת הרגל וכלים שאין עושין בהן אוכל נפש:

גמ׳ הא לענין כלים שעושין בהן אוכל נפש זה וזה שוין:

דריסת הרגל: הא לא קפדי אינשי אמר רבא הא מני רבי אליעזר דאמר ויתור אסור במודר הנאה:

מתני׳ אין בין נדרים לנדבות אלא שהנדרים חייב באחריותן ונדבות אינו חייב באחריותן:

גמ׳ הא לענין בל תאחר זה וזה שוין

תנן התם אי זהו נדר האומר הרי עלי עולה איזו היא נדבה האומר הרי זו עולה ומה בין נדרים לנדבות נדרים מתו או נגנבו או אבדו חייב באחריותן נדבות מתו או נגנבו או אבדו אינו חייב באחריותן

מנהני מילי דתנו רבנן (ויקרא א, ד) ונרצה לו לכפר עליו ר׳ שמעון אומר את שעליו חייב באחריותו ואת שאינו עליו אינו חייב באחריותו

מאי משמע א״ר יצחק בר אבדימי כיון דאמר עלי כמאן דטעין אכתפיה דמי:

מתני׳ אין בין זב הרואה שתי ראיות לרואה שלש אלא קרבן:

גמ׳ הא לענין משכב ומושב וספירת שבעה זה וזה שוין

מנהני מילי דתנו רבנן רבי סימאי אומר מנה הכתוב שתים וקראו טמא שלש וקראו טמא הא כיצד שתים לטומאה ושלש לקרבן

ואימר שתים לטומאה ולא לקרבן שלש לקרבן ולא לטומאה אמרת עד שלא ראה שלש ראה שתים

ואימר שתים לקרבן ולא לטומאה שלש אף לטומאה לא ס״ד דתניא (ויקרא טו, טו) וכפר עליו הכהן לפני ה׳ מזובו מקצת זבין מביאין קרבן ומקצת זבין אין מביאין קרבן הא כיצד ראה שלש מביא שתים אינו מביא

או אינו אלא ראה ב׳ מביא ראה שלש אינו מביא אמרת עד שלא ראה שלש ראה שתים

ואיצטריך דרבי סימאי ואיצטריך מזובו דאי מדרבי סימאי הוה אמינא כי קושיין קמשמע לן מזובו ואי מזובו לא ידענא כמה ראיות קמשמע לן דרבי סימאי

והשתא דאמרת מזובו לדרשא (ויקרא טו, יג) וכי יטהר הזב מזובו מאי דרשת ביה

ההוא מיבעי ליה לכדתניא וכי יטהר הזב לכשיפסוק מזובו [מזובו] ולא מזובו ונגעו מזובו וספר לימד על זב בעל שתי ראיות שטעון ספירת שבעה

והלא דין הוא אם מטמא משכב ומושב לא יהא טעון ספירת שבעה

דף ח עמוד ב

שומרת יום כנגד יום תוכיח שמטמאה משכב ומושב ואינה טעונה ספירת שבעה

ואף אתה אל תתמה על זה שאע״פ שמטמא משכב ומושב לא יהא טעון ספירת שבעה תלמוד לומר מזובו וספר מקצת זובו וספר לימד על זב בעל שתי ראיות שטעון ספירת שבעה

אמר ליה רב פפא לאביי מאי שנא האי מזובו דמרבי ביה זב בעל שתי ראיות ומאי שנא האי מזובו דממעט ביה זב בעל שתי ראיות

אמר ליה אי סלקא דעתך האי למעוטי הוא דאתא לישתוק קרא מיניה וכי תימא אתיא מדינא שומרת יום כנגד יום תוכיח

וכי תימא האי מיבעי ליה מזובו ולא מנגעו א״כ ליכתוב קרא וכי יטהר הזב ולישתוק מזובו למה לי לימד על זב בעל שתי ראיות שטעון ספירת שבעה:

מתני׳ אין בין מצורע מוסגר למצורע מוחלט אלא פריעה ופרימה

אין בין טהור מתוך הסגר לטהור מתוך החלט אלא תגלחת וצפרים:

גמ׳ הא לענין שילוח [וטומאה] זה וזה שוין

מנהני מילי דתני רב שמואל בר יצחק קמיה דרב הונא (ויקרא יג, ו) וטהרו הכהן מספחת היא וכבס בגדיו וטהר טהור מפריעה ופרימה דמעיקרא

א״ל רבא אלא מעתה גבי זב דכתיב (ויקרא טו, יג) וכבס בגדיו וטהר התם מאי וטהר מעיקרא איכא

אלא טהור השתא מלטמא כלי חרס בהיסט אע״ג דהדר חזי לא מטמא למפרע

ה״נ טהור [השתא מלטמא בביאה למפרע]

אלא אמר רבא מהכא (ויקרא יג, מה) והצרוע אשר בו הנגע מי שצרעתו תלויה בגופו יצא זה שאין צרעתו תלויה בגופו אלא בימים

אמר ליה אביי אלא מעתה (ויקרא יג, מו) כל ימי אשר הנגע בו יטמא מי שצרעתו תלויה בגופו הוא דטעון שילוח ושאין צרעתו תלויה בגופו אין טעון שילוח

וכי תימא הכי נמי והא קתני אין בין מצורע מוסגר למצורע מוחלט אלא פריעה ופרימה הא לענין שילוח ולטמויי בביאה זה וזה שוין

א״ל ימי כל ימי לרבות מצורע מוסגר לשילוח

אי הכי תגלחת וצפרים מ״ט לא דקתני אין בין טהור מתוך הסגר לטהור מתוך החלט אלא תגלחת וצפרים

אמר אביי אמר קרא (ויקרא יד, ג) ויצא הכהן אל מחוץ למחנה והנה נרפא נגע הצרעת מי שצרעתו תלויה ברפואות יצא זה שאין צרעתו תלויה ברפואות אלא בימים:

מתני׳ אין בין ספרים לתפלין ומזוזות אלא שהספרים נכתבין בכל לשון ותפלין ומזוזות אינן נכתבות אלא אשורית

רשב״ג אומר אף בספרים לא התירו שיכתבו אלא יוונית:

גמ׳ הא לתופרן בגידין ולטמא את הידים זה וזה שוין:

וספרים נכתבין בכל לשון וכו׳: ורמינהו מקרא שכתבו תרגום ותרגום שכתבו מקרא וכתב עברי אינו מטמא את הידים עד שיכתבנו בכתב אשורית על הספר ובדיו

אמר רבא לא קשיא

דף ט עמוד א

כאן בגופן שלנו כאן בגופן שלהן

אמר ליה אביי במאי אוקימתא להההיא בגופן שלהן מאי איריא מקרא שכתבו תרגום ותרגום שכתבו מקרא אפילו מקרא שכתבו מקרא ותרגום שכתבו תרגום נמי דהא קתני עד שיכתבנו אשורית על הספר בדיו

אלא לא קשיא הא רבנן הא רשב״ג

אי רשב״ג הא איכא יונית אלא לא קשיא כאן בספרים כאן בתפלין ומזוזות

תפלין ומזוזות מ״ט משום דכתיב בהו (דברים ו, ו) והיו בהוייתן יהו מאי תרגום שכתבו מקרא איכא בשלמא תורה איכא (בראשית לא, מז) יגר שהדותא אלא הכא מאי תרגום איכא

אלא לא קשיא כאן במגילה כאן בספרים מגילה מ״ט דכתיב בה ככתבם וכלשונם מאי תרגום שכתבו מקרא איכא

אמר רב פפא (אסתר א, כ) ונשמע פתגם המלך רב נחמן בר יצחק אמר (אסתר א, כ) וכל הנשים יתנו יקר לבעליהן

רב אשי אמר כי תניא ההיא בשאר ספרים ורבי יהודה היא דתניא תפלין ומזוזות אין נכתבין אלא אשורית ורבותינו התירו יונית

והכתיב והיו אלא אימא ספרים נכתבים בכל לשון ורבותינו התירו יונית התירו מכלל דתנא קמא אסר

אלא אימא רבותינו לא התירו שיכתבו אלא יונית ותניא א״ר יהודה אף כשהתירו רבותינו יונית לא התירו אלא בספר תורה

ומשום מעשה דתלמי המלך דתניא מעשה בתלמי המלך שכינס שבעים ושנים זקנים והכניסן בשבעים ושנים בתים ולא גילה להם על מה כינסן ונכנס אצל כל אחד ואחד ואמר להם כתבו לי תורת משה רבכם נתן הקב״ה בלב כל אחד ואחד עצה והסכימו כולן לדעת אחת

וכתבו לו אלהים ברא בראשית (בראשית א, א) אעשה אדם בצלם ובדמות (בראשית א, כו)

ויכל ביום הששי וישבות ביום השביעי (בראשית ב, ב) זכר ונקבה בראו (בראשית ה, ב) ולא כתבו בראם

הבה ארדה ואבלה שם שפתם (בראשית יא, ז) ותצחק שרה בקרוביה (בראשית יח, יב)

כי באפם הרגו שור וברצונם עקרו אבוס (בראשית מט, ו) ויקח משה את אשתו ואת בניו וירכיבם על נושא בני אדם (שמות ד, כ)

ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים ובשאר ארצות ארבע מאות שנה (שמות יב, מ) וישלח את זאטוטי בני ישראל (שמות כד, ה) ואל זאטוטי בני ישראל לא שלח ידו (שמות כד, יא)

דף ט עמוד ב

לא חמד אחד מהם נשאתי (במדבר טז, טו) אשר חלק ה׳ אלהיך אתם להאיר לכל העמים (דברים ד, יט)

וילך ויעבוד אלהים אחרים אשר לא צויתי לעובדם (דברים יז, ג)

וכתבו לו את צעירת הרגלים ולא כתבו לו (ויקרא יא, ו) את הארנבת מפני שאשתו של תלמי ארנבת שמה שלא יאמר שחקו בי היהודים והטילו שם אשתי בתורה:

רשב״ג אומר אף בספרים לא התירו שיכתבו אלא יונית: א״ר אבהו א״ר יוחנן הלכה כרשב״ג וא״ר יוחנן מ״ט דרשב״ג אמר קרא (בראשית ט, כז) יפת אלהים ליפת וישכן באהלי שם דבריו של יפת יהיו באהלי שם

ואימא גומר ומגוג א״ר חייא בר אבא היינו טעמא דכתיב יפת אלהים ליפת יפיותו של יפת יהא באהלי שם:

מתני׳ אין בין כהן משוח בשמן המשחה למרובה בגדים אלא פר הבא על כל המצות

אין בין כהן משמש לכהן שעבר אלא פר יום הכפורים ועשירית האיפה:

גמ׳ הא לענין פר יום כפורים ועשירית האיפה זה וזה שוין

מתניתין דלא כר״מ דאי ר״מ [הא תניא] מרובה בגדים מביא פר הבא על כל המצות דברי ר״מ וחכ״א אינו מביא

מ״ט דר״מ דתניא (ויקרא ד, ג) משיח אין לי אלא משוח בשמן המשחה מרובה בגדים מנין ת״ל המשיח

במאי אוקימנא דלא כר״מ אימא סיפא אין בין כהן משמש לכהן שעבר אלא פר יוה״כ ועשירית האיפה הא לכל דבריהן זה וזה שוין אתאן לר״מ דתניא אירע בו פסול ומינו כהן אחר תחתיו ראשון חוזר לעבודתו שני כל מצות כהונה גדולה עליו דברי ר״מ רבי יוסי אומר ראשון חוזר לעבודתו שני אינו ראוי לא לכהן גדול ולא לכהן הדיוט

וא״ר יוסי מעשה ברבי יוסף בן אולם מציפורי שאירע בו פסול בכהן גדול ומינוהו תחתיו ובא מעשה לפני חכמים ואמרו ראשון חוזר לעבודתו שני אינו ראוי לא לכהן גדול ולא לכהן הדיוט

כהן גדול משום איבה כהן הדיוט משום מעלין בקודש ולא מורידין רישא רבנן וסיפא ר״מ

אמר רב חסדא אין רישא רבנן וסיפא ר״מ רב יוסף אמר רבי היא ונסיב לה אליבא דתנאי:

מתני׳ אין בין במה גדולה לבמה קטנה אלא פסחים זה הכלל כל שהוא נידר ונידב קרב בבמה וכל שאינו לא נידר ולא נידב אינו קרב בבמה:

גמ׳ פסחים ותו לא אימא כעין פסחים

מני ר״ש היא דתניא ר״ש אומר אף צבור לא הקריבו אלא פסחים וחובות שקבוע להם זמן אבל חובות שאין קבוע להם זמן הכא והכא לא קרב:

מתני׳ אין בין שילה לירושלים אלא שבשילה אוכלין קדשים קלים ומעשר שני בכל הרואה ובירושלים לפנים מן החומה

וכאן וכאן קדשי קדשים נאכלין לפנים מן הקלעים קדושת שילה

דף י עמוד א

יש אחריה היתר וקדושת ירושלים אין אחריה היתר:

גמ׳ א״ר יצחק שמעתי שמקריבין בבית חוניו בזמן הזה קסבר בית חוניו לאו בית ע״ז היא וקא סבר קדושה ראשונה קידשה לשעתה ולא קידשה לעתיד לבוא

דכתיב (דברים יב, ט) כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה מנוחה זו שילה נחלה זו ירושלים מקיש נחלה למנוחה מה מנוחה יש אחריה היתר אף נחלה יש אחריה היתר

אמרו ליה אמרת אמר להו לא אמר רבא האלהים אמרה וגמירנא לה מיניה

ומ״ט קא הדר ביה משום קשיא דרב מרי דמותיב רב מרי קדושת שילה יש אחריה היתר קדושת ירושלים אין אחריה היתר ועוד תנן משבאו לירושלים נאסרו הבמות ולא היה להם עוד היתר והיא היתה לנחלה

תנאי היא (דתניא) א״ר אליעזר שמעתי כשהיו בונין בהיכל עושין קלעים להיכל וקלעים לעזרה אלא שבהיכל בונין מבחוץ ובעזרה בונין מבפנים

וא״ר יהושע שמעתי שמקריבין אע״פ שאין בית אוכלין קדשי קדשים אע״פ שאין קלעים קדשים קלים ומעשר שני אע״פ שאין חומה מפני שקדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבוא מכלל דר״א סבר לא קידשה לעתיד לבוא

א״ל רבינא לרב אשי ממאי דלמא דכולי עלמא קדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבוא ומר מאי דשמיע ליה קאמר וכי תימא קלעים לר״א למה לי לצניעותא בעלמא

אלא כי הני תנאי דתניא אמר רבי ישמעאל ברבי יוסי למה מנו חכמים את אלו שכשעלו בני הגולה מצאו את אלו וקידשום אבל הראשונות בטלו משבטלה הארץ אלמא קסבר קדושה ראשונה קידשה לשעתה ולא קידשה לעתיד לבוא

ורמינהו אמר רבי ישמעאל ברבי יוסי וכי אלו בלבד היו והלא כבר נאמר (דברים ג, ד) ששים עיר כל חבל ארגוב וכתיב (דברים ג, ה) כל אלה ערים בצורות חומה גבוהה אלא למה מנו חכמים את אלו שכשעלו בני הגולה מצאו אלו וקידשום

קידשום

דף י עמוד ב

השתא [הא] אמרי לא צריכא לקדושי אלא מצאו את אלו ומנאום

ולא אלו בלבד אלא כל שתעלה לך מסורת בידך מאבותיך שמוקפת חומה מימות יהושע בן נון כל המצות הללו נוהגין בה מפני שקדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבא קשיא דר׳ ישמעאל אדר׳ ישמעאל

תרי תנאי אליבא דר׳ ישמעאל בר׳ יוסי ואיבעית אימא הא ר׳ אלעזר בר יוסי אמרה דתניא ר׳ אלעזר בר׳ יוסי אמר אשר לוא חומה (ויקרא כה, ל) אע״פ שאין לו עכשיו והיה לו קודם לכן:

ויהי בימי אחשורוש אמר רבי לוי ואיתימא רבי יונתן דבר זה מסורת בידינו מאנשי כנסת הגדולה כל מקום שנאמר ויהי אינו אלא לשון צער

ויהי בימי אחשורוש (אסתר א, א) הוה המן ויהי בימי שפוט השופטים (רות א, א) הוה רעב ויהי כי החל האדם לרוב (בראשית ו, א) וירא ה׳ כי רבה רעת האדם (בראשית ו, ה)

ויהי בנסעם מקדם (בראשית יא, ב) הבה נבנה לנו עיר (בראשית יא, ד) ויהי בימי אמרפל (בראשית יד, א) עשו מלחמה (בראשית יד, ב) ויהי בהיות יהושע ביריחו (יהושע ה, יג) וחרבו שלופה בידו ויהי ה׳ את יהושע (יהושע ו, כז) וימעלו בני ישראל (יהושע ז, א) ויהי איש אחד מן הרמתים (שמואל א א, א) כי את חנה אהב וה׳ סגר רחמה (שמואל א א, ה)

ויהי (כי) זקן שמואל ולא הלכו בניו בדרכיו (שמואל א ח, ג) ויהי דוד לכל דרכיו משכיל [וה׳ עמו] (שמואל א יח, יד) ויהי שאול עוין את דוד (שמואל א יח, ט) ויהי כי ישב המלך בביתו (שמואל ב ז, א) רק אתה לא תבנה הבית (מלכים א ח יט)

והכתיב (ויקרא ט, א) ויהי ביום השמיני ותניא אותו היום היתה שמחה לפני הקדוש ברוך הוא כיום שנבראו בו שמים וארץ כתיב הכא ויהי ביום השמיני וכתיב התם (בראשית א, ה) ויהי (בקר) יום אחד

הא שכיב נדב ואביהוא

והכתיב (מלכים א ו, א) ויהי בשמונים שנה וארבע מאות שנה והכתיב (בראשית כט, י) ויהי כאשר ראה יעקב את רחל והכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום אחד והאיכא שני והאיכא שלישי והאיכא טובא

אמר רב אשי כל ויהי איכא הכי ואיכא הכי ויהי בימי אינו אלא לשון צער

חמשה ויהי בימי הוו ויהי בימי אחשורוש ויהי בימי שפוט השופטים ויהי בימי אמרפל (ישעיהו ז, א) ויהי בימי אחז (ירמיהו א, ג) ויהי בימי יהויקים

(א״ר) לוי דבר זה מסורת בידינו מאבותינו אמוץ ואמציה אחים הוו מאי קמ״ל

כי הא דא״ר שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן כל כלה שהיא צנועה בבית חמיה זוכה ויוצאין ממנה מלכים ונביאים מנלן מתמר דכתיב (בראשית לח, טו) ויראה יהודה ויחשבה לזונה כי כסתה פניה משום דכסתה פניה ויחשבה לזונה

אלא משום דכסתה פניה בבית חמיה ולא הוה ידע לה זכתה ויצאו ממנה מלכים ונביאים מלכים מדוד נביאים דא״ר לוי מסורת בידינו מאבותינו אמוץ ואמציה אחים היו וכתיב (ישעיהו א, א) חזון ישעיהו בן אמוץ

וא״ר לוי דבר זה מסורת בידינו מאבותינו מקום ארון אינו מן המדה

תניא נמי הכי ארון שעשה משה יש לו עשר אמות לכל רוח וכתיב (מלכים א ו, כ) ולפני הדביר עשרים אמה אורך וכתיב כנף הכרוב האחד עשר אמות וכנף הכרוב האחד עשר אמות ארון גופיה היכא הוה קאי אלא לאו שמע מינה בנס היה עומד

ר׳ יונתן פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא (ישעיהו יד, כב) וקמתי עליהם וגו׳ והכרתי לבבל שם ושאר ונין ונכד נאם ה׳ שם זה הכתב שאר זה לשון נין זה מלכות ונכד זו ושתי

רבי שמואל בר נחמני פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא (ישעיהו נה, יג) תחת הנעצוץ יעלה ברוש ותחת הסרפד יעלה הדס

תחת הנעצוץ תחת המן הרשע שעשה עצמו ע״ז דכתיב (ישעיהו ז, יט) ובכל הנעצוצים ובכל הנהלולים

יעלה ברוש זה מרדכי שנקרא ראש לכל הבשמים שנאמר (שמות ל, כג) ואתה קח לך בשמים ראש מר דרור ומתרגמינן מרי דכי

תחת הסרפד תחת ושתי הרשעה בת בנו של נבוכדנצר הרשע ששרף רפידת בית ה׳ דכתיב (שיר השירים ג, י) רפידתו זהב

יעלה הדס זו אסתר הצדקת שנקראת הדסה שנאמר (אסתר ב, ז) ויהי אומן את הדסה והיה לה׳ לשם זו מקרא מגילה לאות עולם לא יכרת אלו ימי פורים

ר׳ יהושע בן לוי פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא (דברים כח, סג) והיה כאשר שש ה׳ עליכם להיטיב אתכם כן ישיש להרע אתכם

ומי חדי הקב״ה במפלתן של רשעים והא כתיב (דברי הימים ב כ, כא) בצאת לפני החלוץ ואומרים הודו לה׳ כי לעולם חסדו וא״ר יוחנן מפני מה לא נאמר כי טוב בהודאה זו לפי שאין הקב״ה שמח במפלתן של רשעים

ואמר רבי יוחנן מאי דכתיב (שמות יד, כ) ולא קרב זה אל זה כל הלילה בקשו מלאכי השרת לומר שירה אמר הקב״ה מעשה ידי טובעין בים ואתם אומרים שירה

אמר רבי אלעזר הוא אינו שש אבל אחרים משיש ודיקא נמי דכתיב כן ישיש ולא כתיב ישוש ש״מ

רבי אבא בר כהנא פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא (קהלת ב, כו) לאדם שטוב לפניו נתן חכמה ודעת ושמחה זה מרדכי הצדיק ולחוטא נתן ענין לאסוף ולכנוס זה המן לתת לטוב לפני האלהים זה מרדכי ואסתר דכתיב ותשם אסתר את מרדכי על בית המן

רבה בר עופרן פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא (ירמיהו מט, לח) ושמתי כסאי בעילם והאבדתי משם מלך ושרים מלך זו ושתי ושרים זה המן ועשרת בניו

רב דימי בר יצחק פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא

דף יא עמוד א

(עזרא ט, ט) כי עבדים אנחנו ובעבדותנו לא עזבנו אלהינו ויט עלינו חסד לפני מלכי פרס אימתי בזמן המן

רבי חנינא בר פפא פתח לה פתחא להא פרשתא מהכא (תהלים סו, יב) הרכבת אנוש לראשנו באנו באש ובמים באש בימי נבוכדנצר הרשע ובמים בימי פרעה ותוציאנו לרויה בימי המן

רבי יוחנן פתח לה פתחא להא פרשתא מהכא (תהלים צח, ג) זכר חסדו ואמונתו לבית ישראל ראו כל אפסי ארץ את ישועת אלהינו אימתי ראו כל אפסי ארץ את ישועת אלהינו בימי מרדכי ואסתר

ריש לקיש פתח לה פתחא להא פרשתא מהכא (משלי כח, טו) ארי נוהם ודוב שוקק מושל רשע על עם דל ארי נוהם זה נבוכדנצר הרשע דכתיב ביה (ירמיהו ד, ז) עלה אריה מסובכו דוב שוקק זה אחשורוש דכתיב ביה (דניאל ז, ה) וארו חיוה אחרי תניינה דמיה לדוב ותני רב יוסף אלו פרסיים שאוכלין ושותין כדוב ומסורבלין בשר כדוב ומגדלין שער כדוב ואין להם מנוחה כדוב

מושל רשע זה המן על עם דל אלו ישראל שהם דלים מן המצות

ר׳ אלעזר פתח לה פתחא להא פרשתא מהכא (קהלת י, יח) בעצלתים ימך המקרה ובשפלות ידים ידלוף הבית בשביל עצלות שהיה להם לישראל שלא עסקו בתורה נעשה שונאו של הקב״ה מך ואין מך אלא עני שנאמר (ויקרא כז, ח) ואם מך הוא מערכך ואין מקרה אלא הקב״ה שנאמר (תהלים קד, ג) המקרה במים עליותיו

רב נחמן בר יצחק פתח לה פתחא להא פרשתא מהכא (תהלים קכד, א) שיר המעלות לולי ה׳ שהיה לנו יאמר נא ישראל לולי ה׳ שהיה לנו בקום עלינו אדם (תהלים קכד,ב) אדם ולא מלך

רבא פתח לה פתחא להא פרשתא מהכא (משלי כט, ב) ברבות צדיקים ישמח העם ובמשול רשע יאנח עם ברבות צדיקים ישמח העם זה מרדכי ואסתר דכתיב והעיר שושן צהלה ושמחה ובמשול רשע יאנח עם זה המן דכתיב והעיר שושן נבוכה

רב מתנה אמר מהכא (דברים ד, ז) כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו רב אשי אמר מהכא (דברים ד, לד) או הנסה אלהים וגו׳

ויהי בימי אחשורוש אמר רב ויי והי הדא דכתיב (דברים כח, סח) והתמכרתם שם לאויביך לעבדים ולשפחות וגו׳

ושמואל אמר (ויקרא כו, מד) לא מאסתים ולא געלתים לכלותם לא מאסתים בימי יוונים ולא געלתים בימי נבוכדנצר לכלותם בימי המן להפר בריתי אתם בימי פרסיים כי אני ה׳ אלהיהם בימי גוג ומגוג

במתניתא תנא לא מאסתים בימי כשדים שהעמדתי להם דניאל חנניה מישאל ועזריה ולא געלתים בימי יוונים שהעמדתי להם שמעון הצדיק וחשמונאי ובניו ומתתיה כה״ג לכלותם בימי המן שהעמדתי להם מרדכי ואסתר להפר בריתי אתם בימי פרסיים שהעמדתי להם של בית רבי וחכמי דורות כי אני ה׳ אלהיהם לעתיד לבוא שאין כל אומה ולשון יכולה לשלוט בהם

רבי לוי אמר מהכא (במדבר לג, נה) ואם לא תורישו את יושבי הארץ

רבי חייא אמר מהכא (במדבר לג, נו) והיה כאשר דמיתי לעשות להם אעשה לכם

אחשורוש אמר רב אחיו של ראש ובן גילו של ראש אחיו של ראש אחיו של נבוכדנצר הרשע שנקרא ראש שנאמר (דניאל ב, לח) אנת הוא רישא די דהבא בן גילו של ראש הוא הרג הוא ביקש להרוג הוא החריב הוא ביקש להחריב שנאמר (עזרא ד, ו) ובמלכות אחשורוש בתחלת מלכותו כתבו שטנה על יושבי יהודה וירושלם

ושמואל אמר שהושחרו פניהם של ישראל בימיו כשולי קדרה ורבי יוחנן אמר כל שזוכרו אמר אח לראשו ורבי חנינא אמר שהכל נעשו רשין בימיו שנאמר (אסתר י, א) וישם המלך אחשורוש מס

הוא אחשורוש הוא ברשעו מתחילתו ועד סופו (בראשית לו, מג) הוא עשו הוא ברשעו מתחילתו ועד סופו (במדבר כו, ט) הוא דתן ואבירם הן ברשען מתחילתן ועד סופן (דברי הימים ב כח, כב) הוא המלך אחז הוא ברשעו מתחילתו ועד סופו

(דברי הימים א א, כז) אברם הוא אברהם הוא בצדקו מתחילתו ועד סופו (שמות ו, כו) הוא אהרן ומשה הן בצדקן מתחילתן ועד סופן (שמואל א יז, יד) ודוד הוא הקטן הוא בקטנותו מתחילתו עד סופו כשם שבקטנותו הקטין עצמו אצל מי שגדול ממנו בתורה כך במלכותו הקטין עצמו אצל מי שגדול ממנו בחכמה

המולך אמר רב שמלך מעצמו אמרי לה לשבח ואמרי לה לגנאי אמרי לה לשבח דלא הוה איניש דחשיב למלכא כוותיה ואמרי לה לגנאי דלא הוה חזי למלכותא וממונא יתירא הוא דיהב וקם

מהודו ועד כוש רב ושמואל חד אמר הודו בסוף העולם וכוש בסוף העולם וחד אמר הודו וכוש גבי הדדי הוו קיימי כשם שמלך על הודו וכוש כך מלך מסוף העולם ועד סופו

כיוצא בדבר אתה אומר (מלכים א ה, ד) כי הוא רודה בכל עבר הנהר מתפסח ועד עזה רב ושמואל חד אמר תפסח בסוף העולם ועזה בסוף העולם וחד אמר תפסח ועזה בהדי הדדי הוו קיימי כשם שמלך על תפסח ועל עזה כך מלך על כל העולם כולו

שבע ועשרים ומאה מדינה אמר רב חסדא בתחילה מלך על שבע ולבסוף מלך על עשרים ולבסוף מלך על מאה אלא מעתה (שמות ו, כ) ושני חיי עמרם שבע ושלשים ומאת שנה מאי דרשת ביה שאני הכא דקרא יתירא הוא מכדי כתיב מהודו ועד כוש שבע ועשרים ומאה מדינה למה לי ש״מ לדרשה:

תנו רבנן שלשה מלכו בכיפה ואלו הן אחאב ואחשורוש ונבוכדנצר אחאב דכתיב (מלכים א יח, י) חי ה׳ אלהיך אם יש גוי וממלכה אשר לא שלח אדוני שם לבקשך וגו׳ ואי לא דהוה מליך עלייהו היכי מצי משבע להו

נבוכדנצר דכתיב (ירמיהו כז, ח) והיה הגוי והממלכה אשר לא יתן את צוארו בעול מלך בבל אחשורוש הא דאמרן

דף יא עמוד ב

(סימן שסד״ך) ותו ליכא והא איכא שלמה לא סליק מלכותיה

הניחא למ״ד מלך והדיוט אלא למ״ד מלך והדיוט ומלך מאי איכא למימר שלמה מילתא אחריתי הוה ביה שמלך על העליונים ועל התחתונים שנאמר (דברי הימים א כט, כג) וישב שלמה על כסא ה׳

והא הוה סנחריב דכתיב (ישעיהו לו, כ) מי בכל אלהי הארצות האלה אשר הצילו את ארצם מידי הא איכא ירושלים דלא כבשה

והא איכא דריוש דכתיב (דניאל ו, כו) דריוש מלכא כתב לכל עממיא אומיא ולישניא די דיירין בכל ארעא שלמכון יסגא הא איכא שבע דלא מלך עלייהו דכתיב (דניאל ו, ב) שפר קדם דריוש והקים על מלכותא לאחשדרפניא מאה ועשרין

והא איכא כורש דכתיב (עזרא א, ב) כה אמר כורש מלך פרס כל ממלכות הארץ נתן לי ה׳ התם אשתבוחי הוא דקא משתבח בנפשיה:

(אסתר א, ב) בימים ההם כשבת המלך וכתיב בתריה בשנת שלש למלכו אמר רבא מאי כשבת לאחר שנתיישבה דעתו אמר בלשצר חשב וטעה אנא חשיבנא ולא טעינא

מאי היא דכתיב (ירמיהו כט, י) כי לפי מלאת לבבל שבעים שנה אפקוד אתכם וכתיב (דניאל ט, ב) למלאות לחרבות ירושלם שבעים שנה חשוב ארבעין וחמש דנבוכדנצר ועשרים ותלת דאויל מרודך ותרתי דידיה הא שבעים אפיק מאני דבי מקדשא ואשתמש בהו

ונבוכדנצר מנלן דארבעין וחמש שנין מלך דאמר מר גלו בשבע גלו בשמונה גלו בשמונה עשרה גלו בתשע עשרה

גלו בשבע לכיבוש יהויקים גלות יהויכין שהיא שמונה לנבוכדנצר גלו בשמונה עשרה לכיבוש יהויקים גלות צדקיהו שהיא תשע עשרה לנבוכדנצר דאמר מר שנה ראשונה כיבש נינוה שניה כיבש יהויקים וכתיב (ירמיהו נב, לא) ויהי בשלשים ושבע שנה לגלות יהויכין מלך יהודה בשנים עשר חדש בעשרים וחמשה לחדש נשא אויל מרודך מלך בבל [בשנת מלכותו] את ראש יהויכין מלך יהודה ויוצא אותו מבית הכלא

תמני ותלתין ושבע הרי ארבעין וחמש דנבוכדנצר ועשרין ותלת דאויל מרודך גמרא ותרתי דידיה הא שבעין אמר השתא ודאי תו לא מיפרקי אפיק מאני דבי מקדשא ואשתמש בהו

היינו דקאמר ליה דניאל (דניאל ה, כג) ועל מרי שמיא התרוממת ולמאניא די בייתיה היתיו קדמך וכתיב (דניאל ה, ל) ביה בליליא קטיל בלשאצר מלכא [כשדאי] וכתיב (דניאל ו, א) ודריוש מדאה קבל מלכותא כבר שנין שתין ותרתין

אמר איהו מיטעא טעי אנא חשיבנא ולא טעינא מי כתיב למלכות בבל לבבל כתיב מאי לבבל לגלות בבל כמה בצירן תמני חשיב ועייל חילופייהו חדא דבלשצר וחמש דדריוש וכורש ותרתי דידיה הא שבעין כיון דחזי דמלו שבעין ולא איפרוק אמר השתא ודאי תו לא מיפרקי אפיק מאני דבי מקדשא ואשתמש בהו בא שטן וריקד ביניהן והרג את ושתי

והא שפיר חשיב איהו נמי מיטעא טעי דאיבעי ליה למימני מחרבות ירושלים

סוף סוף כמה בצירן (חדיסר) איהו כמה מלך ארביסר בארביסר דידיה איבעי ליה למיבני בית המקדש אלמה כתיב (עזרא ד, כד) באדין בטילת עבידת בית אלהא די בירושלם אמר רבא שנים מקוטעות הוו

דף יב עמוד א

תניא נמי הכי ועוד שנה אחרת לבבל ועמד דריוש והשלימה

אמר רבא אף דניאל טעה בהאי חושבנא דכתיב (דניאל ט, ב) בשנת אחת למלכו אני דניאל בינותי בספרים מדקאמר בינותי מכלל דטעה

מ״מ קשו קראי אהדדי כתיב (ירמיהו כט, י) מלאות לבבל וכתיב (דניאל ט, ב) לחרבות ירושלם

אמר רבא לפקידה בעלמא והיינו דכתיב (עזרא א, ב) כה אמר כורש מלך פרס כל ממלכות הארץ נתן לי ה׳ אלהי השמים והוא פקד עלי לבנות לו בית בירושלם

דרש רב נחמן בר רב חסדא מאי דכתיב (ישעיהו מה, א) כה אמר ה׳ למשיחו לכורש אשר החזקתי בימינו וכי כורש משיח היה אלא א״ל הקב״ה למשיח קובל אני לך על כורש אני אמרתי הוא יבנה ביתי ויקבץ גליותי והוא אמר (עזרא א, ג) מי בכם מכל עמו ויעל:

(אסתר א, ג) חיל פרס ומדי הפרתמים וכתיב למלכי מדי ופרס אמר רבא אתנויי אתנו בהדדי אי מינן מלכי מינייכו איפרכי ואי מינייכו מלכי מינן איפרכי

(שם, ד) בהראותו את עושר כבוד מלכותו א״ר יוסי בר חנינא מלמד שלבש בגדי כהונה כתיב הכא יקר תפארת גדולתו וכתיב התם (שמות כח, ב) לכבוד ולתפארת

(שם, ה) ובמלאות הימים האלה וגו׳ רב ושמואל חד אמר מלך פיקח היה וחד אמר מלך טיפש היה מאן דאמר מלך פיקח היה שפיר עבד דקריב רחיקא ברישא דבני מאתיה כל אימת דבעי מפייס להו ומאן דאמר טיפש היה דאיבעי ליה לקרובי בני מאתיה ברישא דאי מרדו ביה הנך הני הוו קיימי בהדיה

שאלו תלמידיו את רשב״י מפני מה נתחייבו שונאיהן של ישראל שבאותו הדור כליה אמר להם אמרו אתם אמרו לו מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע אם כן שבשושן יהרגו שבכל העולם כולו אל יהרגו אמרו לו אמור אתה אמר להם מפני שהשתחוו לצלם

אמרו לו וכי משוא פנים יש בדבר אמר להם הם לא עשו אלא לפנים אף הקב״ה לא עשה עמהן אלא לפנים והיינו דכתיב (איכה ג, לג) כי לא ענה מלבו:

(שם) בחצר גנת ביתן המלך רב ושמואל חד אמר הראוי לחצר לחצר הראוי לגינה לגינה הראוי לביתן לביתן וחד אמר הושיבן בחצר ולא החזיקתן בגינה ולא החזיקתן עד שהכניסן לביתן והחזיקתן במתניתא תנא הושיבן בחצר ופתח להם שני פתחים אחד לגינה ואחד לביתן

(שם, ו) חור כרפס ותכלת מאי חור רב אמר חרי חרי ושמואל אמר מילת לבנה הציע להם כרפס אמר ר׳ יוסי בר חנינא כרים של פסים

על גלילי כסף ועמודי שש מטות זהב וכסף תניא ר׳ יהודה אומר הראוי לכסף לכסף הראוי לזהב לזהב אמר לו ר׳ נחמיה א״כ אתה מטיל קנאה בסעודה אלא הם של כסף ורגליהן של זהב

בהט ושש א״ר אסי אבנים שמתחוטטות על בעליהן וכן הוא אומר (זכריה ט, טז) אבני נזר מתנוססות על אדמתו

ודר וסוחרת רב אמר דרי דרי ושמואל אמר אבן טובה יש בכרכי הים ודרה שמה הושיבה באמצע סעודה ומאירה להם כצהרים דבי רבי ישמעאל תנא שקרא דרור לכל בעלי סחורה

(שם, ז) והשקות בכלי זהב וכלים מכלים שונים משונים מיבעי ליה אמר רבא יצתה בת קול ואמרה להם ראשונים כלו מפני כלים ואתם שונים בהם ויין מלכות רב אמר רב מלמד שכל אחד ואחד השקהו יין שגדול הימנו בשנים

(שם, ח) והשתיה כדת (אין אונס) מאי כדת א״ר חנן משום ר״מ כדת של תורה מה דת של תורה אכילה מרובה משתיה אף סעודתו של אותו רשע אכילה מרובה משתיה

אין אונס אמר רבי אלעזר מלמד שכל אחד ואחד השקהו מיין מדינתו לעשות כרצון איש ואיש אמר רבא לעשות כרצון מרדכי והמן, מרדכי דכתיב איש יהודי המן איש צר ואויב

(שם, ט) גם ושתי המלכה עשתה משתה נשים בית המלכות בית הנשים מיבעי ליה אמר רבא שניהן לדבר עבירה נתכוונו היינו דאמרי אינשי איהו בקרי ואתתיה

דף יב עמוד ב

בבוציני

ביום השביעי כטוב לב המלך ביין אטו עד השתא לא טב לביה בחמרא אמר רבא יום השביעי שבת היה שישראל אוכלין ושותין מתחילין בד״ת ובדברי תשבחות אבל עובדי כוכבים שאוכלין ושותין אין מתחילין אלא בדברי תיפלות

וכן בסעודתו של אותו רשע הללו אומרים מדיות נאות והללו אומרים פרסיות נאות אמר להם אחשורוש כלי שאני משתמש בו אינו לא מדיי ולא פרסי אלא כשדיי רצונכם לראותה אמרו לו אין ובלבד שתהא ערומה

שבמדה שאדם מודד בה מודדין לו מלמד שהיתה ושתי הרשעה מביאה בנות ישראל ומפשיטן ערומות ועושה בהן מלאכה בשבת היינו דכתיב אחר הדברים האלה כשוך חמת המלך אחשורוש זכר את ושתי ואת אשר עשתה ואת אשר נגזר עליה כשם שעשתה כך נגזר עליה

ותמאן המלכה ושתי מכדי פריצתא הואי דאמר מר שניהן לדבר עבירה נתכוונו מ״ט לא אתאי א״ר יוסי בר חנינא מלמד שפרחה בה צרעת במתניתא תנא [בא גבריאל ועשה לה זנב]

ויקצף המלך מאד אמאי דלקה ביה כולי האי אמר רבא שלחה ליה בר אהוריריה דאבא אבא לקבל אלפא חמרא שתי ולא רוי וההוא גברא אשתטי בחמריה מיד וחמתו בערה בו

ויאמר המלך לחכמים מאן חכמים רבנן יודעי העתים שיודעין לעבר שנים ולקבוע חדשים אמר להו דיינוה לי אמרו היכי נעביד נימא ליה קטלה למחר פסיק ליה חמריה ובעי לה מינן נימא ליה שבקה קא מזלזלה במלכותא אמרו לו מיום שחרב בית המקדש וגלינו מארצנו ניטלה עצה ממנו ואין אנו יודעין לדון דיני נפשות זיל לגבי עמון ומואב דיתבי בדוכתייהו כחמרא דיתיב על דורדייה

וטעמא אמרו ליה דכתיב (ירמיהו מח, יא) שאנן מואב מנעוריו ושוקט הוא אל שמריו ולא הורק מכלי אל כלי ובגולה לא הלך על כן עמד טעמו בו וריחו לא נמר מיד והקרוב אליו כרשנא שתר אדמתא תרשיש

א״ר לוי כל פסוק זה על שום קרבנות נאמר

כרשנא אמרו מלאכי השרת לפני הקב״ה רבש״ע כלום הקריבו לפניך כרים בני שנה כדרך שהקריבו ישראל לפניך שתר כלום הקריבו לפניך שתי תורין אדמתא כלום בנו לפניך מזבח אדמה תרשיש כלום שימשו לפניך בבגדי כהונה דכתיב בהו (שמות כח, כ) תרשיש ושהם וישפה מרס כלום מירסו בדם לפניך מרסנא כלום מירסו במנחות לפניך ממוכן כלום הכינו שלחן לפניך

ויאמר ממוכן תנא ממוכן זה המן ולמה נקרא שמו ממוכן שמוכן לפורענות אמר רב כהנא מכאן שההדיוט קופץ בראש

להיות כל איש שורר בביתו אמר רבא אלמלא אגרות הראשונות לא נשתייר משונאיהן של ישראל שריד ופליט

אמרי מאי האי דשדיר לן להיות כל איש שורר בביתו פשיטא אפילו קרחה בביתיה פרדשכא ליהוי

ויפקד המלך פקידים א״ר מאי דכתיב (משלי יג, טז) כל ערום יעשה בדעת וכסיל יפרוש אולת

כל ערום יעשה בדעת זה דוד דכתיב (מלכים א א, ב) ויאמרו לו עבדיו יבקשו לאדני המלך נערה בתולה כל מאן דהוה ליה ברתא אייתה ניהליה וכסיל יפרוש אולת זה אחשורוש דכתיב ויפקד המלך פקידים כל מאן דהוה ליה ברתא איטמרה מיניה

איש יהודי היה בשושן הבירה וגו׳ איש ימיני מאי קאמר אי ליחוסא קאתי ליחסיה ואזיל עד בנימין אלא מאי שנא הני

תנא כולן על שמו נקראו בן יאיר בן שהאיר עיניהם של ישראל בתפלתו בן שמעי בן ששמע אל תפלתו בן קיש שהקיש על שערי רחמים ונפתחו לו

קרי ליה יהודי אלמא מיהודה קאתי וקרי ליה ימיני אלמא מבנימין קאתי אמר רב נחמן מרדכי מוכתר בנימוסו היה

אמר רבה בר בר חנה אמר ר׳ יהושע בן לוי אביו מבנימין ואמו מיהודה ורבנן אמרי משפחות מתגרות זו בזו משפחת יהודה אומרת אנא גרים דמתיליד מרדכי דלא קטליה דוד לשמעי בן גרא ומשפחת בנימין אמרה מינאי קאתי

רבא אמר כנסת ישראל אמרה לאידך גיסא ראו מה עשה לי יהודי ומה שילם לי ימיני מה עשה לי יהודי

דף יג עמוד א

דלא קטליה דוד לשמעי דאתיליד מיניה מרדכי דמיקני ביה המן ומה שילם לי ימיני דלא קטליה שאול לאגג דאתיליד מיניה המן דמצער לישראל

רבי יוחנן אמר לעולם מבנימין קאתי ואמאי קרי ליה יהודי על שום שכפר בע״ז שכל הכופר בע״ז נקרא יהודי כדכתיב (דניאל ג, יב) איתי גוברין יהודאין וגו׳

רבי שמעון בן פזי כי הוה פתח בדברי הימים אמר הכי כל דבריך אחד הם ואנו יודעין לדורשן (דברי הימים א ד, יח) ואשתו היהודיה ילדה את ירד אבי גדור ואת חבר אבי שוכו ואת יקותיאל אבי זנוח ואלה בני בתיה בת פרעה אשר לקח מרד

אמאי קרי לה יהודיה על שום שכפרה בע״ז דכתיב (שמות ב, ה) ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור ואמר רבי יוחנן שירדה לרחוץ מגילולי בית אביה

ילדה והא רבויי רביתיה לומר לך שכל המגדל יתום ויתומה בתוך ביתו מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו

ירד זה משה ולמה נקרא שמו ירד שירד להם לישראל מן בימיו גדור שגדר פרצותיהן של ישראל חבר שחיבר את ישראל לאביהן שבשמים סוכו שנעשה להם לישראל כסוכה יקותיאל שקוו ישראל לאל בימיו זנוח שהזניח עונותיהן של ישראל

אבי אבי אב בתורה אב בחכמה אב בנביאות

ואלה בני בתיה אשר לקח מרד וכי מרד שמו והלא כלב שמו אמר הקב״ה יבא כלב שמרד בעצת מרגלים וישא את בת פרעה שמרדה בגלולי בית אביה

אשר הגלה מירושלם אמר רבא שגלה מעצמו

ויהי אומן את הדסה קרי לה הדסה וקרי לה אסתר תניא ר״מ אומר אסתר שמה ולמה נקרא שמה הדסה על שם הצדיקים שנקראו הדסים וכן הוא אומר (זכריה א, ח) והוא עומד בין ההדסים

רבי יהודה אומר הדסה שמה ולמה נקראת שמה אסתר על שם שהיתה מסתרת דבריה שנאמר אין אסתר מגדת את עמה וגו׳

ר׳ נחמיה אומר הדסה שמה ולמה נקראת אסתר שהיו אומות העולם קורין אותה על שום אסתהר בן עזאי אומר אסתר לא ארוכה ולא קצרה היתה אלא בינונית כהדסה ר׳ יהושע בן קרחה אמר אסתר ירקרוקת היתה וחוט של חסד משוך עליה

כי אין לה אב ואם ובמות אביה ואמה למה לי אמר רב אחא עיברתה מת אביה ילדתה מתה אמה

ובמות אביה ואמה לקחה מרדכי לו לבת תנא משום ר״מ אל תקרי לבת אלא לבית וכן הוא אומר (שמואל ב יב, ג) ולרש אין כל כי אם כבשה אחת קטנה אשר קנה ויחיה ותגדל עמו ועם בניו יחדו מפתו תאכל ומכוסו תשתה ובחיקו תשכב ותהי לו כבת משום דבחיקו תשכב הוות ליה (לבת) אלא (לבית) הכי נמי לבית

ואת שבע הנערות וגו׳ אמר רבא שהיתה מונה בהן ימי שבת וישנה ואת נערותיה וגו׳ אמר רב שהאכילה מאכל יהודי

ושמואל אמר שהאכילה קדלי דחזירי

ור׳ יוחנן אמר זרעונים וכן הוא אומר (דניאל א, טז) ויהי המלצר נושא את פת בגם ונותן להם זרעונים

ששה חדשים בשמן המור מאי שמן המור ר׳ חייא בר אבא אמר סטכת רב הונא אמר שמן זית שלא הביא שליש תניא רבי יהודה אומר אנפקינון שמן זית שלא הביא שליש ולמה סכין אותו שמשיר את השיער ומעדן את הבשר

בערב היא באה ובבקר היא שבה אמר רבי יוחנן מגנותו של אותו רשע למדנו שבחו שלא היה משמש מטתו ביום

ותהי אסתר נשאת חן אר״א מלמד שלכל אחד ואחד נדמתה לו כאומתו ותלקח אסתר אל המלך אחשורוש אל בית מלכותו בחדש העשירי הוא חדש טבת ירח שנהנה גוף מן הגוף

ויאהב המלך את אסתר מכל הנשים ותשא חן וחסד לפניו מכל הבתולות אמר רב ביקש לטעום טעם בתולה טעם טעם בעולה טעם

ויעש המלך משתה גדול עבד משתיא ולא גליא ליה דלי כרגא ולא גליא ליה שדר פרדישני ולא גליא ליה

ובהקבץ בתולות שנית וגו׳ אזיל שקל עצה ממרדכי אמר אין אשה מתקנאה אלא בירך חבירתה ואפי׳ הכי לא גליא ליה דכתיב אין אסתר מגדת מולדתה וגו׳

אמר רבי אלעזר מאי דכתיב

דף יג עמוד ב

(איוב לו, ז) לא יגרע מצדיק עיניו בשכר צניעות שהית׳ בה ברחל זכתה ויצא ממנה שאול ובשכר צניעות שהיה בו בשאול זכה ויצאת ממנו אסתר

ומאי צניעות היתה בה ברחל דכתיב (בראשית כט, יב) ויגד יעקב לרחל כי אחי אביה הוא וכי אחי אביה הוא והלא בן אחות אביה הוא

אלא אמר לה מינסבא לי אמרה ליה אין מיהו אבא רמאה הוא ולא יכלת ליה אמר לה אחיו אנא ברמאות אמרה ליה ומי שרי לצדיקי לסגויי ברמיותא אמר לה אין (שמואל ב כב, כז) עם נבר תתבר ועם עקש תתפל

אמר לה ומאי רמיותא אמרה ליה אית לי אחתא דקשישא מינאי ולא מנסיב לי מקמה מסר לה סימנים

כי מטא ליליא אמרה השתא מיכספא אחתאי מסרתינהו ניהלה והיינו דכתיב (בראשית כט, כה) ויהי בבקר והנה היא לאה מכלל דעד השתא לאו לאה היא אלא מתוך סימנין שמסרה רחל ללאה לא הוה ידע עד השתא לפיכך זכתה ויצא ממנה שאול

ומה צניעות היתה בשאול דכתיב (שמואל א י, טז) ואת דבר המלוכה לא הגיד לו אשר אמר שמואל זכה ויצאת ממנו אסתר ואמר רבי אלעזר כשהקב״ה פוסק גדולה לאדם פוסק לבניו ולבני בניו עד סוף כל הדורות שנאמר (איוב לו, ז) ויושיבם לנצח ויגבהו (וגו׳) ואם הגיס דעתו הקב״ה משפילו שנאמר (איוב לו, ח) ואם אסורים בזקים וגו׳

ואת מאמר מרדכי אסתר עושה אמר רבי ירמיה שהיתה מראה דם נדה לחכמים כאשר היתה באמנה אתו אמר רבה בר לימא (משמיה דרב) שהיתה עומדת מחיקו של אחשורוש וטובלת ויושבת בחיקו של מרדכי

בימים ההם ומרדכי יושב בשער המלך קצף בגתן ותרש אמר ר׳ חייא בר אבא אמר רבי יוחנן הקציף הקב״ה אדון על עבדיו לעשות רצון צדיק ומנו יוסף שנאמר (בראשית מא, יב) ושם אתנו נער עברי וגו׳

עבדים על אדוניהן לעשות נס לצדיק ומנו מרדכי דכתיב ויודע הדבר למרדכי וגו׳

אמר רבי יוחנן בגתן ותרש שני טרסיים הוו והיו מספרין בלשון טורסי ואומרים מיום שבאת זו לא ראינו שינה בעינינו בא ונטיל ארס בספל כדי שימות והן לא היו יודעין כי מרדכי מיושבי לשכת הגזית היה והיה יודע בשבעים לשון

אמר לו והלא אין משמרתי ומשמרתך שוה אמר לו אני אשמור משמרתי ומשמרתך והיינו דכתיב ויבקש הדבר וימצא שלא נמצאו במשמרתן

אחר הדברים האלה (אחר מאי) אמר רבא אחר שברא הקב״ה רפואה למכה

דאמר ר״ל אין הקב״ה מכה את ישראל אא״כ בורא להם רפואה תחילה שנאמר (הושע ז, א) כרפאי לישראל ונגלה עון אפרים אבל אומות העולם אינו כן מכה אותן ואח״כ בורא להם רפואה שנאמר (ישעיהו יט, כב) ונגף ה׳ את מצרים נגוף ורפוא

ויבז בעיניו לשלוח יד במרדכי לבדו אמר רבא בתחילה במרדכי לבדו ולבסוף בעם מרדכי ומנו רבנן ולבסוף בכל היהודים

הפיל פור הוא הגורל תנא כיון שנפל פור בחודש אדר שמח שמחה גדולה אמר נפל לי פור בירח שמת בו משה ולא היה יודע שבשבעה באדר מת ובשבעה באדר נולד

ישנו עם אחד אמר רבא ליכא דידע לישנא בישא כהמן אמר ליה תא ניכלינהו אמר ליה מסתפינא מאלהיו דלא ליעביד בי כדעבד בקמאי אמר ליה ישנו מן המצות

אמר ליה אית בהו רבנן אמר ליה עם אחד הן

שמא תאמר קרחה אני עושה במלכותך מפוזרין הם בין העמים שמא תאמר אית הנאה מינייהו מפורד כפרידה זו שאינה עושה פירות ושמא תאמר איכא מדינתא מינייהו ת״ל בכל מדינות מלכותך

ודתיהם שונות מכל עם דלא אכלי מינן ולא נסבי מינן ולא מנסבי לן ואת דתי המלך אינם עושים דמפקי לכולא שתא בשה״י פה״י ולמלך אין שוה להניחם דאכלו ושתו ומבזו ליה למלכות ואפילו נופל זבוב בכוסו של אחד מהן זורקו ושותהו ואם אדוני המלך נוגע בכוסו של אחד מהן חובטו בקרקע ואינו שותהו

אם על המלך טוב יכתב לאבדם ועשרת אלפים ככר כסף וגו׳ אמר ריש לקיש גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעתיד המן לשקול שקלים על ישראל לפיכך הקדים שקליהן לשקליו

והיינו דתנן באחד באדר משמיעין על השקלים ועל הכלאים

ויאמר המלך להמן הכסף נתון לך והעם לעשות בו כטוב בעיניך אמר רבי אבא

דף יד עמוד א

משל דאחשורוש והמן למה הדבר דומה לשני בני אדם לאחד היה לו תל בתוך שדהו ולאחד היה לו חריץ בתוך שדהו בעל חריץ אמר מי יתן לי תל זה בדמים בעל התל אמר מי יתן לי חריץ זה בדמים

לימים נזדווגו זה אצל זה אמר לו בעל חריץ לבעל התל מכור לי תילך אמר לו טול אותה בחנם והלואי

ויסר המלך את טבעתו אמר רבי אבא בר כהנא גדולה הסרת טבעת יותר מארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות שנתנבאו להן לישראל שכולן לא החזירום למוטב ואילו הסרת טבעת החזירתן למוטב

ת״ר ארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות נתנבאו להם לישראל ולא פחתו ולא הותירו על מה שכתוב בתורה חוץ ממקרא מגילה

מאי דרוש אמר רבי חייא בר אבין אמר רבי יהושע בן קרחה ומה מעבדות לחירות אמרי׳ שירה ממיתה לחיים לא כל שכן

אי הכי הלל נמי נימא לפי שאין אומרים הלל על נס שבחוצה לארץ יציאת מצרים דנס שבחוצה לארץ היכי אמרינן שירה

כדתניא עד שלא נכנסו ישראל לארץ הוכשרו כל ארצות לומר שירה משנכנסו ישראל לארץ לא הוכשרו כל הארצות לומר שירה

רב נחמן אמר קרייתא זו הלילא רבא אמר בשלמא התם (תהלים קיג, א) הללו עבדי ה׳ ולא עבדי פרעה אלא הכא הללו עבדי ה׳ ולא עבדי אחשורוש אכתי עבדי אחשורוש אנן

בין לרבא בין לר״נ קשיא והא תניא משנכנסו לארץ לא הוכשרו כל הארצות לומר שירה כיון שגלו חזרו להכשירן הראשון

ותו ליכא והכתיב (שמואל א א, א) ויהי איש אחד מן הרמתים צופים אחד ממאתים צופים שנתנבאו להם לישראל

מיהוה טובא הוו כדתניא הרבה נביאים עמדו להם לישראל כפלים כיוצאי מצרים אלא נבואה שהוצרכה לדורות נכתבה ושלא הוצרכה לא נכתבה

רבי שמואל בר נחמני אמר אדם הבא משתי רמות שצופות זו את זו רבי חנין אמר אדם הבא מבני אדם שעומדין ברומו של עולם ומאן נינהו בני קרח דכתיב (במדבר כו, יא) ובני קרח לא מתו תנא משום רבינו מקום נתבצר להם בגיהנם ועמדו עליו

שבע נביאות מאן נינהו שרה מרים דבורה חנה אביגיל חולדה ואסתר שרה דכתיב (בראשית יא, כט) אבי מלכה ואבי יסכה ואמר ר׳ יצחק יסכה זו שרה ולמה נקרא שמה יסכה שסכתה ברוח הקדש שנאמר (בראשית כא, יב) כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה ד״א יסכה שהכל סוכין ביופיה

מרים דכתיב (שמות טו, כ) ותקח מרים הנביאה אחות אהרן ולא אחות משה אמר ר״נ אמר רב שהיתה מתנבאה כשהיא אחות אהרן ואומרת עתידה אמי שתלד בן שיושיע את ישראל ובשעה שנולד נתמלא כל הבית כולו אורה עמד אביה ונשקה על ראשה אמר לה בתי נתקיימה נבואתיך

וכיון שהשליכוהו ליאור עמד אביה וטפחה על ראשה ואמר לה בתי היכן נבואתיך היינו דכתיב (שמות ב, ד) ותתצב אחותו מרחוק לדעה לדעת מה יהא בסוף נבואתה

דבורה דכתיב (שופטים ד, ד) ודבורה אשה נביאה אשת לפידות מאי אשת לפידות שהיתה עושה פתילות למקדש

(שופטים ד, ה) והיא יושבת תחת תומר מאי שנא תחת תומר אמר ר׳ שמעון בן אבשלום משום יחוד דבר אחר מה תמר זה אין לו אלא לב אחד אף ישראל שבאותו הדור לא היה להם אלא לב אחד לאביהן שבשמים

חנה דכתיב (שמואל א ב, א) ותתפלל חנה ותאמר עלץ לבי בה׳ רמה קרני בה׳ רמה קרני ולא רמה פכי דוד ושלמה שנמשחו בקרן נמשכה מלכותן שאול ויהוא שנמשחו בפך לא נמשכה מלכותן

(שמואל א ב, ב) אין קדוש כה׳ כי אין בלתך אמר רב יהודה בר מנשיא אל תקרי בלתך אלא לבלותך שלא כמדת הקב״ה מדת בשר ודם מדת בשר ודם מעשה ידיו מבלין אותו אבל הקדוש ברוך הוא מבלה מעשה ידיו

(שמואל א ב, ב) ואין צור כאלהינו אין צייר כאלהינו אדם צר צורה על גבי הכותל ואינו יכול להטיל בה רוח ונשמה קרבים ובני מעים אבל הקב״ה צר צורה בתוך צורה ומטיל בה רוח ונשמה קרבים ובני מעים

אביגיל דכתיב (שמואל א כה, כ) והיה היא רוכבת על החמור ויורדת בסתר ההר בסתר ההר מן ההר מיבעי ליה

אמר רבה בר שמואל על עסקי דם הבא מן הסתרים נטלה דם והראתה לו אמר לה וכי מראין דם בלילה אמרה לו וכי דנין דיני נפשות בלילה אמר לה

דף יד עמוד ב

מורד במלכות הוא ולא צריך למידייניה אמרה לו עדיין שאול קיים ולא יצא טבעך בעולם אמר לה (שמואל א כה, לג) ברוך טעמך וברוכה את אשר כליתני [היום הזה] מבא בדמים

דמים תרתי משמע אלא מלמד שגילתה את שוקה והלך לאורה ג׳ פרסאות אמר לה השמיעי לי אמרה לו (שמואל א כה, לא) לא תהיה זאת לך לפוקה זאת מכלל דאיכא אחריתי ומאי ניהו מעשה דבת שבע ומסקנא הכי הואי

(שמואל א כה, כט) והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים כי הוות מיפטרא מיניה אמרה ליה (שמואל א כה, לא) והטיב ה׳ לאדוני וזכרת את אמתך

אמר רב נחמן היינו דאמרי אינשי איתתא בהדי שותא פילכא איכא דאמרי שפיל ואזיל בר אווזא ועינוהי מיטייפי

חולדה דכתיב (מלכים ב כב, יד) וילך חלקיהו הכהן ואחיקם ועכבור וגו׳ ובמקום דקאי ירמיה היכי מתנביא איהי אמרי בי רב משמיה דרב חולדה קרובת ירמיה היתה ולא הוה מקפיד עליה

ויאשיה גופיה היכי שביק ירמיה ומשדר לגבה אמרי דבי רבי שילא מפני שהנשים רחמניות הן

ר׳ יוחנן אמר ירמיה לא הוה התם שהלך להחזיר עשרת השבטים ומנלן דאהדור דכתיב (יחזקאל ז, יג) כי המוכר אל הממכר לא ישוב אפשר יובל בטל ונביא מתנבא עליו שיבטל אלא מלמד שירמיה החזירן

ויאשיהו בן אמון מלך עליהן דכתיב (מלכים ב כג, יז) ויאמר מה הציון הלז אשר אני רואה ויאמרו אליו אנשי העיר הקבר איש האלהים אשר בא מיהודה ויקרא את הדברים האלה אשר עשית על המזבח בבית אל וכי מה טיבו של יאשיהו על המזבח בבית אל אלא מלמד שיאשיהו מלך עליהן רב נחמן אמר מהכא (הושע ו, יא) גם יהודה שת קציר לך בשובי שבות עמי

אסתר דכתיב (אסתר ה, א) ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות בגדי מלכות מיבעי ליה אלא שלבשתה רוח הקדש כתיב הכא ותלבש וכתיב התם (דברי הימים א יב, יט) ורוח לבשה את עמשי וגו׳

אמר רב נחמן לא יאה יהירותא לנשי תרתי נשי יהירן הויין וסניין שמייהו חדא שמה זיבורתא וחדא שמה כרכושתא זיבורתא כתיב בה (שופטים ד, ו) ותשלח ותקרא לברק ואילו איהי לא אזלה לגביה כרכושתא כתיב בה (מלכים ב כב, טו) אמרו לאיש ולא אמרה אמרו למלך

אמר רב נחמן חולדה מבני בניו של יהושע היתה כתיב הכא (מלכים ב כב, יד) בן חרחס וכתיב התם (שופטים ב,ט) בתמנת חרס

איתיביה רב עינא סבא לרב נחמן שמונה נביאים והם כהנים יצאו מרחב הזונה ואלו הן נריה ברוך ושריה מחסיה ירמיה חלקיה חנמאל ושלום רבי יהודה אומר אף חולדה הנביאה מבני בניה של רחב הזונה היתה כתיב הכא בן תקוה (מלכים ב כב, יד) וכתיב התם (יהושע ב, יח) את תקות חוט השני

אמר ליה עינא סבא ואמרי לה פתיא אוכמא מיני ומינך תסתיים שמעתא דאיגיירא ונסבה יהושע ומי הוו ליה זרעא ליהושע והכתיב (דברי הימים א ז, כז) נון בנו יהושע בנו בני לא הוו ליה בנתן הוו ליה

דף טו עמוד א

בשלמא אינהו מיפרשי אלא אבהתייהו מנלן

כדעולא דאמר עולא כל מקום ששמו ושם אביו בנביאות בידוע שהוא נביא בן נביא שמו ולא שם אביו בידוע שהוא נביא ולא בן נביא שמו ושם עירו מפורש בידוע שהוא מאותה העיר שמו ולא שם עירו בידוע שהוא מירושלים

במתניתא תנא כל שמעשיו ומעשה אבותיו סתומין ופרט לך הכתוב באחד מהן לשבח כגון (צפניה א, א) דבר ה׳ אשר היה אל צפניה בן כושי בן גדליה בידוע שהוא צדיק בן צדיק וכל שפרט לך הכתוב באחד מהן לגנאי כגון (ירמיהו מא, א) ויהי בחדש השביעי בא ישמעאל בן נתניה בן אלישמע בידוע שהוא רשע בן רשע

אמר רב נחמן מלאכי זה מרדכי ולמה נקרא שמו מלאכי שהיה משנה למלך מיתיבי ברוך בן נריה ושריה בן מעשיה ודניאל ומרדכי בלשן וחגי זכריה ומלאכי כולן נתנבאו בשנת שתים לדריוש תיובתא

תניא אמר רבי יהושע בן קרחה מלאכי זה עזרא וחכ״א מלאכי שמו אמר רב נחמן מסתברא כמאן דאמר מלאכי זה עזרא דכתיב בנביאות מלאכי (מלאכי ב, יא) בגדה יהודה ותועבה נעשתה בישראל ובירושלם כי חלל יהודה קדש ה׳ אשר אהב ובעל בת אל נכר

ומאן אפריש נשים נכריות עזרא דכתיב (עזרא י, ב) ויען שכניה בן יחיאל מבני עילם ויאמר לעזרא אנחנו מעלנו באלהינו ונושב נשים נכריות

תנו רבנן ארבע נשים יפיפיות היו בעולם שרה (ואביגיל רחב) ואסתר ולמאן דאמר אסתר ירקרוקת היתה מפיק אסתר ומעייל ושתי

תנו רבנן רחב בשמה זינתה יעל בקולה אביגיל בזכירתה מיכל בת שאול בראייתה אמר רבי יצחק כל האומר רחב רחב מיד ניקרי א״ל רב נחמן אנא אמינא רחב רחב ולא איכפת לי אמר ליה כי קאמינא ביודעה ובמכירה

ומרדכי ידע את כל אשר נעשה מאי אמר רב אמר גבה המן מאחשורוש ושמואל אמר גבר מלכא עילאה ממלכא תתאה

ותתחלחל המלכה מאי ותתחלחל אמר רב שפירסה נדה ור׳ ירמיה אמר שהוצרכה לנקביה

ותקרא אסתר להתך אמר רב התך זה דניאל ולמה נקרא שמו התך שחתכוהו מגדולתו ושמואל אמר שכל דברי מלכות נחתכין על פיו

לדעת מה זה ועל מה זה אמר רבי יצחק שלחה לו שמא עברו ישראל על חמשה חומשי תורה דכתיב בהן (שמות לב, טו) מזה ומזה הם כתובים

ויגידו למרדכי את דברי אסתר ואילו איהו לא אזל לגביה מכאן שאין משיבין על הקלקלה

לך כנוס את כל היהודים וגו׳ עד אשר לא כדת אמר רבי אבא שלא כדת היה שבכל יום ויום עד עכשיו באונס ועכשיו ברצון וכאשר אבדתי אבדתי כשם שאבדתי מבית אבא כך אובד ממך

ויעבור מרדכי אמר רב שהעביר יום ראשון של פסח בתענית ושמואל אמר דעבר ערקומא דמיא

ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות בגדי מלכות מיבעי ליה אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא מלמד שלבשתה רוח הקדש כתיב הכא ותלבש וכתיב התם (דברי הימים א יב, יט) ורוח לבשה את עמשי

ואמר רבי אלעזר אמר ר׳ חנינא לעולם אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך שהרי שני גדולי הדור ברכום שני הדיוטות ונתקיימה בהן ואלו הן דוד ודניאל דוד דברכיה ארונה דכתיב (שמואל ב כד, כג) ויאמר ארונה אל המלך וגו׳ דניאל דברכיה דריוש דכתיב (דניאל ו, יז) אלהך די אנת פלח ליה בתדירא הוא ישיזבינך

ואמר רבי אלעזר אמר ר׳ חנינא אל תהי קללת הדיוט קלה בעיניך שהרי אבימלך קלל את שרה (בראשית כ, טז) הנה הוא לך כסות עינים ונתקיים בזרעה (בראשית כז, א) ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו

ואמר רבי אלעזר אמר ר׳ חנינא בא וראה שלא כמדת הקב״ה מדת בשר ודם מדת בשר ודם אדם שופת קדרה ואח״כ נותן לתוכה מים אבל הקב״ה נותן מים ואחר כך שופת הקדרה לקיים מה שנאמר (ירמיהו י, יג) לקול תתו המון מים בשמים

ואמר ר״א אמר רבי חנינא כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם שנאמר ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי

ואמר ר״א אמר רבי חנינא צדיק אבד לדורו אבד משל לאדם שאבדה לו מרגלית כל מקום שהיא מרגלית שמה לא אבדה אלא לבעלה

וכל זה איננו שוה לי אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא בשעה שראה המן את מרדכי יושב בשער המלך אמר כל זה אינו שוה לי כדרב חסדא דאמר רב חסדא זה בא בפרוזבולי וזה בא

דף טו עמוד ב

בפרוזבוטי אמר רב פפא וקרו ליה עבדא דמזדבן בטלמי

וכל זה איננו שוה לי מלמד שכל גנזיו של אותו רשע חקוקין על לבו ובשעה שרואה את מרדכי יושב בשער המלך אמר כל זה איננו שוה לי

ואמר ר׳ אלעזר אמר רבי חנינא עתיד הקב״ה להיות עטרה בראש כל צדיק וצדיק שנאמר (ישעיהו כח, ה) ביום ההוא יהיה ה׳ צבאות לעטרת צבי [וגו׳] מאי לעטרת צבי ולצפירת תפארה לעושין צביונו ולמצפין תפארתו יכול לכל ת״ל לשאר עמו למי שמשים עצמו כשירים

ולרוח משפט זה הדן את יצרו וליושב על המשפט זה הדן דין אמת לאמתו ולגבורה זה המתגבר על יצרו משיבי מלחמה שנושאין ונותנין במלחמתה של תורה שערה [אלו ת״ח] שמשכימין ומעריבין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות

אמרה מדת הדין לפני הקב״ה רבונו של עולם מה נשתנו אלו מאלו אמר לה הקדוש ברוך הוא ישראל עסקו בתורה אומות העולם לא עסקו בתורה

אמר ליה גם אלה ביין שגו ובשכר תעו פקו פליליה אין פקו אלא גיהנם שנאמר (שמואל א כה, לא) ולא תהיה זאת לך לפוקה ואין פליליה אלא דיינין שנאמר (שמות כא, כב) ונתן בפלילים

ותעמד בחצר בית המלך הפנימית א״ר לוי כיון שהגיעה לבית הצלמים נסתלקה הימנה שכינה אמרה (תהלים כב, ב) אלי אלי למה עזבתני שמא אתה דן על שוגג כמזיד ועל אונס כרצון

או שמא על שקראתיו כלב שנאמר (תהלים כב, כא) הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי חזרה וקראתו אריה שנאמר (תהלים כב, כב) הושיעני מפי אריה

ויהי כראות המלך את אסתר המלכה אמר רבי יוחנן ג׳ מלאכי השרת נזדמנו לה באותה שעה אחד שהגביה את צוארה ואחד שמשך חוט של חסד עליה ואחד שמתח את השרביט

וכמה אמר רבי ירמיה שתי אמות היה והעמידו על שתים עשרה ואמרי לה על שש עשרה ואמרי לה על עשרים וארבע במתניתא תנא על ששים וכן אתה מוצא באמתה של בת פרעה וכן אתה מוצא בשיני רשעים דכתיב (תהלים ג, ח) שיני רשעים שברת ואמר ריש לקיש אל תקרי שברת אלא שריבבת רבה בר עופרן אמר משום ר״א ששמע מרבו ורבו מרבו מאתים

ויאמר לה המלך לאסתר המלכה מה בקשתך עד חצי המלכות ותעש חצי המלכות ולא כל המלכות ולא דבר שחוצץ למלכות ומאי ניהו בנין בית המקדש

יבא המלך והמן אל המשתה ת״ר מה ראתה אסתר שזימנה את המן ר״א אומר פחים טמנה לו שנאמר (תהלים סט, כג) יהי שלחנם לפניהם לפח

ר׳ יהושע אומר מבית אביה למדה שנאמר (משלי כה, כא) אם רעב שונאך האכילהו לחם וגו׳ ר״מ אומר כדי שלא יטול עצה וימרוד

ר׳ יהודה אומר כדי שלא יכירו בה שהיא יהודית ר׳ נחמיה אומר כדי שלא יאמרו ישראל אחות יש לנו בבית המלך ויסיחו דעתן מן הרחמים ר׳ יוסי אומר כדי שיהא מצוי לה בכל עת ר״ש בן מנסיא אומר אולי ירגיש המקום ויעשה לנו נס

רבי יהושע בן קרחה אומר אסביר לו פנים כדי שיהרג הוא והיא רבן גמליאל אומר מלך הפכפכן היה אמר רבי גמליאל עדיין צריכין אנו למודעי דתניא ר׳ אליעזר המודעי אומר קנאתו במלך קנאתו בשרים

רבה אמר (משלי טז, יח) לפני שבר גאון אביי ורבא דאמרי תרוייהו (ירמיהו נא, לט) בחומם אשית את משתיהם וגו׳ אשכחיה רבה בר אבוה לאליהו א״ל כמאן חזיא אסתר ועבדא הכי א״ל ככולהו תנאי וככולהו אמוראי

ויספר להם המן את כבוד עשרו ורוב בניו וכמה רוב בניו אמר רב ל׳ עשרה מתו ועשרה נתלו ועשרה מחזרין על הפתחים

ורבנן אמרי אותן שמחזרין על הפתחים שבעים הויא דכתיב (שמואל א ב, ה) שבעים בלחם נשכרו אל תקרי שבעים אלא שבעים

ורמי בר אבא אמר כולן מאתים ושמונה הוו שנאמר ורוב בניו ורוב בגימטריא מאתן וארביסר הוו אמר רב נחמן בר יצחק ורב כתיב

בלילה ההוא נדדה שנת המלך אמר רבי תנחום נדדה שנת מלכו של עולם ורבנן אמרי נדדו עליונים נדדו תחתונים רבא אמר שנת המלך אחשורוש ממש

נפלה ליה מילתא בדעתיה אמר מאי דקמן דזמינתיה אסתר להמן דלמא עצה קא שקלי עילויה דההוא גברא למקטליה הדר אמר אי הכי לא הוה גברא דרחים לי דהוה מודע לי הדר אמר דלמא איכא איניש דעבד בי טיבותא ולא פרעתיה משום הכי מימנעי אינשי ולא מגלו לי מיד ויאמר להביא את ספר הזכרונות דברי הימים

ויהיו נקראים מלמד שנקראים מאיליהן וימצא כתוב כתב מבעי ליה מלמד

דף טז עמוד א

ששמשי מוחק וגבריאל כותב אמר רבי אסי דרש ר׳ שילא איש כפר תמרתא ומה כתב שלמטה שלזכותן של ישראל אינו נמחק כתב שלמעלה לא כל שכן

(אסתר ו, ג) לא נעשה עמו דבר אמר רבא לא מפני שאוהבין את מרדכי אלא מפני ששונאים את המן

(אסתר ו, ד) הכין לו תנא לו הכין

ועשה כן למרדכי אמר ליה מנו מרדכי אמר ליה (אסתר ו, י) היהודי אמר ליה טובא מרדכי איכא ביהודאי אמר ליה (אסתר ו, י) היושב בשער המלך

אמר ליה סגי ליה בחד דיסקרתא אי נמי בחד נהרא אמר ליה הא נמי הב ליה אל תפל דבר מכל אשר דברת

ויקח המן את הלבוש ואת הסוס אזל אשכחיה דיתבי רבנן קמיה ומחוי להו הלכות קמיצה לרבנן כיון דחזייה מרדכי דאפיק לקבליה וסוסיה מיחד בידיה מירתת אמר להו לרבנן האי רשיעא למיקטל נפשי קא אתי זילו מקמיה די לא תכוו בגחלתו בההיא שעתא נתעטף מרדכי וקם ליה לצלותא אתא המן ויתיב ליה קמייהו ואוריך עד דסליק מרדכי לצלותיה

אמר להו במאי עסקיתו אמרו ליה בזמן שבית המקדש קיים מאן דמנדב מנחה מייתי מלי קומציה דסולתא ומתכפר ליה אמר להו אתא מלי קומצי קמחא דידכו ודחי עשרה אלפי ככרי כספא דידי אמר ליה רשע עבד שקנה נכסים עבד למי ונכסים למי

אמר ליה קום לבוש הני מאני ורכוב האי סוסיא דבעי לך מלכא אמר ליה לא יכילנא עד דעיילנא לבי בני ואשקול למזייא דלאו אורח ארעא לאשתמושי במאני דמלכא הכי

שדרה אסתר ואסרתינהו לכולהו בי בני ולכולהו אומני עיליה איהו לבי בני ואסחיה ואזיל ואייתי זוזא מביתיה וקא שקיל ביה מזייה בהדי דקא שקיל ליה אינגד ואיתנח אמר ליה אמאי קא מיתנחת אמר ליה גברא דהוה חשיב ליה למלכא מכולהו רברבנוהי השתא לישוייה בלאני וספר אמר ליה רשע ולאו ספר של כפר קרצום היית תנא המן ספר של כפר קרצום היה עשרים ושתים שנה

בתר דשקלינהו למזייה לבשינהו למאניה אמר ליה סק ורכב אמר ליה לא יכילנא דכחישא חילאי מימי תעניתא גחין וסליק כי סליק בעט ביה אמר ליה לא כתיב לכו (משלי כד, יז) בנפל אויבך אל תשמח אמר ליה הני מילי בישראל אבל בדידכו כתיב (דברים לג, כט) ואתה על במותימו תדרוך

(אסתר ו, יא) ויקרא לפניו ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו כי הוה נקיט ואזיל בשבילא דבי המן חזיתיה ברתיה דקיימא אאיגרא סברה האי דרכיב אבוה והאי דמסגי קמיה מרדכי שקלה עציצא דבית הכסא ושדיתיה אריש דאבוה דלי עיניה וחזת דאבוה הוא נפלה מאיגרא לארעא ומתה

והיינו דכתיב וישב מרדכי אל שער המלך אמר רב ששת ששב לשקו ולתעניתו והמן נדחף אל ביתו אבל וחפוי ראש אבל על בתו וחפוי ראש על שאירע לו

ויספר המן לזרש אשתו ולכל אוהביו וגו׳ קרי להו אוהביו וקרי להו חכמיו אמר רבי יוחנן כל האומר דבר חכמה אפילו באומות העולם נקרא חכם

אם מזרע היהודים מרדכי וגו׳ אמרו ליה אי משאר שבטים קאתי יכלת ליה ואי משבט יהודה ובנימין ואפרים ומנשה לא יכלת ליה יהודה דכתיב (בראשית מט, ח) ידך בערף אויביך אינך דכתיב בהו (תהלים פ, ג) לפני אפרים ובנימין ומנשה עוררה את גבורתך

(אסתר ו, יג) כי נפל תפול לפניו דרש ר׳ יהודה בר אלעאי שתי נפילות הללו למה אמרו לו אומה זו משולה לעפר ומשולה לכוכבים כשהן יורדין יורדין עד עפר וכשהן עולין עולין עד לכוכבים

(אסתר ו, יד) וסריסי המלך הגיעו ויבהילו מלמד שהביאוהו בבהלה

כי נמכרנו אני ועמי וגו׳ אין הצר שוה בנזק המלך אמרה לו צר זה אינו שוה בנזק של מלך איקני בה בושתי וקטלה השתא איקני בדידי ומבעי למקטלי

ויאמר המלך אחשורוש ויאמר לאסתר המלכה ויאמר ויאמר למה לי אמר רבי אבהו בתחלה על ידי תורגמן כיון דאמרה ליה מדבית שאול קאתינא מיד ויאמר לאסתר המלכה:

ותאמר אסתר איש צר ואויב המן הרע הזה אמר ר׳ אלעזר מלמד שהיתה מחווה כלפי אחשורוש ובא מלאך וסטר ידה כלפי המן:

והמלך קם בחמתו וגו׳ והמלך שב מגנת הביתן מקיש שיבה לקימה מה קימה בחימה אף שיבה בחימה דאזל ואשכח למלאכי השרת דאידמו ליה כגברי וקא עקרי לאילני דבוסתני ואמר להו מאי עובדייכו אמרו ליה דפקדינן המן

אתא לביתיה והמן נופל על המטה נופל נפל מיבעי ליה אמר רבי אלעזר מלמד שבא מלאך והפילו עליה אמר ויי מביתא ויי מברא ויאמר המלך הגם לכבוש את המלכה עמי בבית

ויאמר חרבונה וגו׳ אמר רבי אלעזר אף חרבונה רשע באותה עצה היה כיון שראה שלא נתקיימה עצתו מיד ברח והיינו דכתיב (איוב כז, כב) וישלך עליו ולא יחמול מידו ברוח יברח

וחמת המלך שככה שתי שכיכות הללו למה אחת של מלכו של עולם ואחת של אחשורוש ואמרי לה אחת של אסתר ואחת של ושתי

(בראשית מה, כב) לכלם נתן לאיש חליפות שמלות ולבנימן נתן חמש חליפות אפשר דבר שנצטער בו אותו צדיק

דף טז עמוד ב

יכשל בו דאמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב בשביל משקל שני סלעים מילת שהוסיף יעקב ליוסף משאר אחיו נתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים אמר רבי בנימן בר יפת רמז רמז לו שעתיד בן לצאת ממנו שיצא מלפני המלך בחמשה לבושי מלכות שנאמר ומרדכי יצא בלבוש מלכות תכלת וגו׳

(בראשית מה, יד) ויפול על צוארי בנימן אחיו כמה צוארין הוו ליה לבנימין אמר רבי אלעזר בכה על שני מקדשים שעתידין להיות בחלקו של בנימין ועתידין ליחרב ובנימין בכה על צואריו בכה על משכן שילה שעתיד להיות בחלקו של יוסף ועתיד ליחרב

(בראשית מה, יב) והנה עיניכם רואות ועיני אחי בנימין אמר רבי אלעזר אמר להם כשם שאין בלבי על בנימין אחי שלא היה במכירתי כך אין בלבי עליכם כי פי המדבר אליכם כפי כן לבי

(בראשית מה, כג) ולאביו שלח כזאת עשרה חמורים נושאים מטוב מצרים מאי מטוב מצרים אמר ר׳ בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר שלח לו יין [ישן] שדעת זקנים נוחה הימנו

(בראשית נ, יח) וילכו גם אחיו ויפלו לפניו אמר רבי בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר היינו דאמרי אינשי תעלא בעידניה סגיד ליה

תעלא מאי בצירותיה מאחווה אלא אי איתמר הכי איתמר (בראשית מז, לא) וישתחו ישראל על ראש המטה אמר רבי בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר תעלא בעידניה סגיד ליה

(בראשית נ, כא) וינחם אותם וידבר על לבם אמר רבי בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר מלמד שאמר להם דברים שמתקבלין על הלב ומה עשרה נרות לא יכלו לכבות נר אחד נר אחד היאך יכול לכבות עשרה נרות

(אסתר ח, טז) ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר אמר רב יהודה אורה זו תורה וכן הוא אומר (משלי ו, כג) כי נר מצוה ותורה אור שמחה זה יום טוב וכן הוא אומר (דברים טז, יד) ושמחת בחגך ששון זו מילה וכן הוא אומר (תהלים קיט, קסב) שש אנכי על אמרתך

ויקר אלו תפלין וכן הוא אומר (דברים כח, י) וראו כל עמי הארץ כי שם ה׳ נקרא עליך ויראו ממך ותניא רבי אליעזר הגדול אומר אלו תפלין שבראש

ואת פרשנדתא וגו׳ עשרת בני המן אמר רב אדא דמן יפו עשרת בני המן ועשרת צריך לממרינהו בנשימה אחת מאי טעמא כולהו בהדי הדדי נפקו נשמתייהו אמר רבי יוחנן ויו דויזתא צריך למימתחה בזקיפא כמורדיא דלברות מאי טעמא כולהו בחד זקיפא אזדקיפו

אמר רבי חנינא בר פפא דרש ר׳ שילא איש כפר תמרתא כל השירות כולן נכתבות אריח על גבי לבינה ולבינה על גבי אריח

חוץ משירה זו ומלכי כנען שאריח על גבי אריח ולבינה על גבי לבינה מ״ט שלא תהא תקומה למפלתן

ויאמר המלך לאסתר המלכה בשושן הבירה הרגו היהודים אמר רבי אבהו מלמד שבא מלאך וסטרו על פיו

ובבאה לפני המלך אמר עם הספר אמר אמרה מיבעי ליה אמר רבי יוחנן אמרה לו יאמר בפה מה שכתוב בספר

דברי שלום ואמת אמר רבי תנחום ואמרי לה אמר רבי אסי מלמד שצריכה שרטוט כאמיתה של תורה

ומאמר אסתר קיים מאמר אסתר אין דברי הצומות לא אמר רבי יוחנן דברי הצומות ומאמר אסתר קיים (את ימי) הפורים האלה

כי מרדכי היהודי משנה למלך אחשורוש וגדול ליהודים ורצוי לרוב אחיו ולא לכל אחיו מלמד שפירשו ממנו מקצת סנהדרין

אמר רב יוסף גדול ת״ת יותר מהצלת נפשות דמעיקרא חשיב ליה למרדכי בתר ד׳ ולבסוף בתר חמשה מעיקרא כתיב (עזרא ב, ב) אשר באו עם זרובבל ישוע נחמיה שריה רעליה מרדכי בלשן ולבסוף כתיב (נחמיה ז, ז) הבאים עם זרובבל ישוע נחמיה עזריה רעמיה נחמני מרדכי בלשן

אמר רב ואיתימא רב שמואל בר מרתא גדול תלמוד תורה יותר מבנין בית המקדש שכל זמן שברוך בן נריה קיים לא הניחו עזרא ועלה

אמר רבה אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא גדול תלמוד תורה יותר מכבוד אב ואם שכל אותן שנים שהיה יעקב אבינו בבית עבר לא נענש דאמר מר

דף יז עמוד א

למה נמנו שנותיו של ישמעאל כדי ליחס בהן שנותיו של יעקב דכתיב (בראשית כה, יז) ואלה שני חיי ישמעאל מאת שנה ושלשים שנה ושבע שנים כמה קשיש ישמעאל מיצחק ארביסר שנין דכתיב (בראשית טז, טז) ואברם בן שמונים שנה ושש שנים בלדת הגר את ישמעאל לאברם וכתיב (בראשית כא, ה) ואברהם בן מאת שנה בהולד לו את יצחק בנו וכתיב (בראשית כה, כו) ויצחק בן ששים שנה בלדת אותם בר כמה הוה ישמעאל כדאתיליד יעקב בר שבעים וארבעה כמה פיישן משניה שתין ותלת

ותניא היה יעקב אבינו בשעה שנתברך מאביו בן ששים ושלש שנה ובו בפרק מת ישמעאל דכתיב (בראשית כח, ו) וירא עשו כי ברך וגו׳ וילך עשו אל ישמעאל ויקח את מחלת בת ישמעאל אחות נביות ממשמע שנאמר בת ישמעאל איני יודע שהיא אחות נביות מלמד שקידשה ישמעאל ומת והשיאה נביות אחיה

שתין ותלת וארביסר עד דמתיליד יוסף הא שבעין ושבעה וכתיב (בראשית מא, מו) ויוסף בן שלשים שנה בעמדו לפני פרעה הא מאה ושבע שב דשבעא ותרתי דכפנא הא מאה ושיתסר

וכתיב (בראשית מז, ח) ויאמר פרעה אל יעקב כמה ימי שני חייך ויאמר יעקב אל פרעה ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה מאה ושיתסר הויין

אלא ש״מ ארבע עשרה שנין דהוה בבית עבר לא חשיב להו דתניא היה יעקב בבית עבר מוטמן ארבע עשרה שנה עבר מת לאחר שירד יעקב אבינו לארם נהרים שתי שנים יצא משם ובא לו לארם נהרים נמצא כשעמד על הבאר בן שבעים ושבע שנה

ומנלן דלא מיענש דתניא נמצא יוסף שפירש מאביו עשרים ושתים שנה כשם שפירש יעקב אבינו מאביו דיעקב תלתין ושיתא הויין אלא ארביסר דהוה בבית עבר לא חשיב להו

סוף סוף דבית לבן עשרין שנין הויין אלא משום דאשתהי באורחא תרתין שנין דתניא יצא מארם נהרים ובא לו לסכות ועשה שם שמונה עשר חודש שנאמר (בראשית לג, יז) ויעקב נסע סכותה ויבן לו בית ולמקנהו עשה סכות ובבית אל עשה ששה חדשים והקריב זבחים:

הדרן עלך מגילה נקראת

מתני׳ הקורא את המגילה למפרע לא יצא קראה על פה קראה תרגום בכל לשון לא יצא אבל קורין אותה ללועזות בלעז והלועז ששמע אשורית יצא

קראה סירוגין ומתנמנם יצא היה כותבה דורשה ומגיהה אם כוון לבו יצא ואם לאו לא יצא

היתה כתובה בסם ובסיקרא ובקומוס ובקנקנתום על הנייר ועל הדפתרא לא יצא עד שתהא כתובה אשורית על הספר ובדיו:

גמ׳ מה״מ אמר רבא דאמר קרא ככתבם וכזמנם (אסתר ט, כז) מה זמנם למפרע לא אף כתבם למפרע לא

מידי קריאה כתיבה הכא עשייה כתיבה דכתיב להיות עושים את שני הימים אלא מהכא דכתיב והימים האלה נזכרים ונעשים (אסתר ט, כח) איתקש זכירה לעשייה מה עשייה למפרע לא אף זכירה למפרע לא

תנא וכן בהלל וכן בקריאת שמע ובתפלה

הלל מנלן רבה אמר דכתיב (תהלים קיג, ג) ממזרח שמש עד מבואו רב יוסף אמר (תהלים קיח, כד) זה היום עשה ה׳

רב אויא אמר (תהלים קיג, ב) יהי שם ה׳ מבורך ורב נחמן בר יצחק ואיתימא ר׳ אחא בר יעקב אמר מהכא (תהלים קיג, ב) מעתה ועד עולם

ק״ש דתניא ק״ש ככתבה דברי רבי וחכ״א בכל לשון מ״ט דרבי אמר קרא

דף יז עמוד ב

(דברים ו, ו) והיו בהויתן יהו ורבנן מ״ט אמר קרא (דברים ו, ד) שמע בכל לשון שאתה שומע

ורבי נמי הא כתיב שמע ההוא מיבעי ליה השמע לאזניך מה שאתה מוציא מפיך ורבנן סברי כמאן דאמר הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו יצא

ורבנן נמי הכתיב והיו ההוא מיבעי ליה שלא יקרא למפרע ורבי שלא יקרא למפרע מנא ליה מדברים הדברים ורבנן דברים הדברים לא משמע להו

לימא קסבר רבי כל התורה כולה בכל לשון נאמרה דאי סלקא דעתך בלשון הקודש נאמרה למה לי למכתב והיו

אצטריך סלקא דעתך שמע כרבנן כתב רחמנא והיו

לימא קסברי רבנן כל התורה בלשון הקודש נאמרה דאי סלקא דעתך בכל לשון נאמרה למה לי למכתב שמע

איצטריך סלקא דעתך אמינא והיו כרבי כתב רחמנא שמע

תפלה מנא לן דתניא שמעון הפקולי הסדיר שמונה עשרה ברכות לפני רבן גמליאל על הסדר ביבנה אמר רבי יוחנן ואמרי לה במתניתא תנא מאה ועשרים זקנים ובהם כמה נביאים תיקנו שמונה עשרה ברכות על הסדר

ת״ר מנין שאומרים אבות שנאמר (תהלים כט, א) הבו לה׳ בני אלים ומנין שאומרים גבורות שנאמר (תהלים כט, א) הבו לה׳ כבוד ועוז ומנין שאומרים קדושות שנאמר (תהלים כט, ב) הבו לה׳ כבוד שמו השתחוו לה׳ בהדרת קדש

ומה ראו לומר בינה אחר קדושה שנאמר (ישעיהו כט, כג) והקדישו את קדוש יעקב ואת אלהי ישראל יעריצו וסמיך ליה וידעו תועי רוח בינה ומה ראו לומר תשובה אחר בינה דכתיב (ישעיהו ו, י) ולבבו יבין ושב ורפא לו

אי הכי לימא רפואה בתרה דתשובה לא ס״ד דכתיב (ישעיהו נה, ז) וישוב אל ה׳ וירחמהו ואל אלהינו כי ירבה לסלוח

ומאי חזית דסמכת אהא סמוך אהא כתב קרא אחרינא (תהלים קג, ג) הסולח לכל עוניכי הרופא לכל תחלואיכי הגואל משחת חייכי למימרא דגאולה ורפואה בתר סליחה היא והכתיב ושב ורפא לו ההוא לאו רפואה דתחלואים היא אלא רפואה דסליחה היא

ומה ראו לומר גאולה בשביעית אמר רבא מתוך שעתידין ליגאל בשביעית לפיכך קבעוה בשביעית והאמר מר בששית קולות בשביעית מלחמות במוצאי שביעית בן דוד בא מלחמה נמי אתחלתא דגאולה היא

ומה ראו לומר רפואה בשמינית אמר רבי אחא מתוך שנתנה מילה בשמינית שצריכה רפואה לפיכך קבעוה בשמינית

ומה ראו לומר ברכת השנים בתשיעית אמר רבי אלכסנדרי כנגד מפקיעי שערים דכתיב (תהלים י, טו) שבור זרוע רשע ודוד כי אמרה בתשיעית אמרה

ומה ראו לומר קיבוץ גליות לאחר ברכת השנים דכתיב (יחזקאל לו, ח) ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבוא וכיון שנתקבצו גליות נעשה דין ברשעים שנאמר (ישעיהו א, כה) ואשיבה ידי עליך ואצרוף כבור סיגיך וכתיב (ישעיהו א, כו) ואשיבה שופטיך כבראשונה

וכיון שנעשה דין מן הרשעים כלו הפושעים וכולל זדים עמהם שנאמר (ישעיהו א, כח) ושבר פושעים וחטאים יחדיו (יכלו)

וכיון שכלו הפושעים מתרוממת קרן צדיקים דכתיב (תהלים עה, יא) וכל קרני רשעים אגדע תרוממנה קרנות צדיק וכולל גירי הצדק עם הצדיקים שנאמר (ויקרא יט, לב) מפני שיבה תקום והדרת פני זקן וסמיך ליה וכי יגור אתכם גר

והיכן מתרוממת קרנם בירושלים שנאמר (תהלים קכב, ו) שאלו שלום ירושלם ישליו אוהביך

וכיון שנבנית ירושלים בא דוד שנאמר

דף יח עמוד א

(הושע ג, ה) אחר ישובו בני ישראל ובקשו את ה׳ אלהיהם ואת דוד מלכם וכיון שבא דוד באתה תפלה שנאמר (ישעיהו נו, ז) והביאותים אל הר קדשי ושמחתים בבית תפלתי

וכיון שבאת תפלה באת עבודה שנאמר עולותיהם וזבחיהם לרצון על מזבחי וכיון שבאת עבודה באתה תודה שנאמר (תהלים נ, כג) זובח תודה יכבדנני

ומה ראו לומר ברכת כהנים אחר הודאה דכתיב (ויקרא ט, כב) וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם וירד מעשות החטאת והעולה והשלמים

אימא קודם עבודה לא ס״ד דכתיב וירד מעשות החטאת וגו׳ מי כתיב לעשות מעשות כתיב

ולימרה אחר העבודה לא ס״ד דכתיב זובח תודה

מאי חזית דסמכת אהאי סמוך אהאי מסתברא עבודה והודאה חדא מילתא היא

ומה ראו לומר שים שלום אחר ברכת כהנים דכתיב (במדבר ו, כז) ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם ברכה דהקב״ה שלום שנאמר (תהלים כט, יא) ה׳ יברך את עמו בשלום

וכי מאחר דמאה ועשרים זקנים ומהם כמה נביאים תקנו תפלה על הסדר שמעון הפקולי מאי הסדיר שכחום וחזר וסדרום

מכאן ואילך אסור לספר בשבחו של הקב״ה דא״ר אלעזר מאי דכתיב (תהלים קו, ב) מי ימלל גבורות ה׳ ישמיע כל תהלתו למי נאה למלל גבורות ה׳ למי שיכול להשמיע כל תהלתו

אמר רבה בר בר חנה א״ר יוחנן המספר בשבחו של הקב״ה יותר מדאי נעקר מן העולם שנאמר (איוב לז, כ) היסופר לו כי אדבר אם אמר איש כי יבלע

דרש ר׳ יהודה איש כפר גבוריא ואמרי לה איש כפר גבור חיל מאי דכתיב (תהלים סה, ב) לך דומיה תהלה סמא דכולה משתוקא כי אתא רב דימי אמר אמרי במערבא מלה בסלע משתוקא בתרין:

קראה על פה לא יצא וכו׳: מנלן אמר רבא אתיא זכירה זכירה כתיב הכא והימים האלה נזכרים וכתיב התם (שמות יז, יד) כתב זאת זכרון בספר מה להלן בספר אף כאן בספר

וממאי דהאי זכירה קריאה היא דלמא עיון בעלמא לא סלקא דעתך (דכתיב) (דברים כה, יז) זכור יכול בלב כשהוא אומר לא תשכח הרי שכחת הלב אמור הא מה אני מקיים זכור בפה:

קראה תרגום לא יצא וכו׳: היכי דמי אילימא דכתיבה מקרא וקרי לה תרגום היינו על פה לא צריכא דכתיבה תרגום וקרי לה תרגום:

אבל קורין אותה ללועזות בלעז וכו׳: והא אמרת קראה בכל לשון לא יצא רב ושמואל דאמרי תרוייהו בלעז יווני

היכי דמי אילימא דכתיבה אשורית וקרי לה יוונית היינו על פה א״ר אחא א״ר אלעזר שכתובה בלעז יוונית

וא״ר אחא א״ר אלעזר מנין שקראו הקב״ה ליעקב אל שנאמר (בראשית לג, כ) ויקרא לו אל אלהי ישראל דאי סלקא דעתך למזבח קרא ליה יעקב אל ויקרא לו יעקב מיבעי ליה אלא ויקרא לו ליעקב אל ומי קראו אל אלהי ישראל

מיתיבי קראה גיפטית עברית עילמית מדית יוונית לא יצא

הא לא דמיא אלא להא גיפטית לגיפטים עברית לעברים עילמית לעילמים יוונית ליוונים יצא

אי הכי רב ושמואל אמאי מוקמי לה למתני׳ בלעז יוונית לוקמה בכל לעז [אלא מתניתין כברייתא] וכי איתמר דרב ושמואל בעלמא איתמר רב ושמואל דאמרי תרוייהו לעז יווני לכל כשר

והא קתני יוונית ליוונים אין לכולי עלמא לא אינהו דאמור כרשב״ג דתנן רשב״ג אומר אף ספרים לא התירו שיכתבו אלא יוונית

ולימרו הלכה כרשב״ג אי אמרי הלכה כרשב״ג הוה אמינא הני מילי שאר ספרים אבל מגילה דכתיב בה ככתבם אימא לא קמ״ל:

והלועז ששמע אשורית יצא וכו׳: והא לא ידע מאי קאמרי מידי דהוה אנשים ועמי הארץ

מתקיף לה רבינא אטו אנן האחשתרנים בני הרמכים מי ידעינן אלא מצות קריאה ופרסומי ניסא הכא נמי מצות קריאה ופרסומי ניסא:

קראה סירוגין יצא וכו׳: לא הוו ידעי רבנן מאי סירוגין שמעוה לאמתא דבי רבי דקאמרה להו לרבנן דהוי עיילי פסקי פסקי לבי רבי עד מתי אתם נכנסין סירוגין סירוגין

לא הוו ידעי רבנן מאי חלוגלוגות שמעוה לאמתא דבי רבי דאמרה ליה להוא גברא דהוה קא מבדר פרפחיני עד מתי אתה מפזר חלוגלוגך

לא הוו ידעי רבנן מאי (משלי ד, ח) סלסלה ותרוממך שמעוה לאמתא דבי רבי דהוות אמרה להוא גברא דהוה מהפך במזייה אמרה ליה עד מתי אתה מסלסל בשערך

לא הוו ידעי רבנן מאי (תהלים נה, כג) השלך על ה׳ יהבך אמר רבה בר בר חנה זימנא חדא הוה אזילנא בהדי ההוא טייעא וקא דרינא טונא ואמר לי שקול יהביך ושדי אגמלאי

לא הוו ידעי רבנן מאי (ישעיהו יד, כג) וטאטאתיה במטאטא השמד שמעוה לאמתא דבי רבי דהוות אמרה לחברתה שקולי טאטיתא וטאטי ביתא

ת״ר קראה סירוגין יצא

דף יח עמוד ב

סירוסין לא יצא ר׳ מונא אומר משום רבי יהודה אף בסירוגין אם שהה כדי לגמור את כולה חוזר לראש אמר רב יוסף הלכה כר׳ מונא שאמר משום ר׳ יהודה

א״ל אביי לרב יוסף כדי לגמור את כולה מהיכא דקאי לסיפא או דלמא מרישא לסיפא א״ל מרישא לסיפא דא״כ נתת דבריך לשיעורין

אמר ר׳ אבא א״ר ירמיה בר אבא אמר רב הלכה כרבי מונא ושמואל אמר אין הלכה כרבי מונא בסורא מתנו הכי בפומבדיתא מתנו הכי אמר רב כהנא אמר רב הלכה כרבי מונא ושמואל אמר אין הלכה כר׳ מונא רב ביבי מתני איפכא רב אמר אין הלכה כר׳ מונא ושמואל אמר הלכה כר׳ מונא

אמר רב יוסף נקוט דרב ביבי בידך דשמואל הוא דחייש ליחידאה דתנן שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה משום ר׳ יהודה בן בתירה אמרו אומרים לו המתן עד שיעשה אחיך הגדול מעשה

אמר שמואל הלכה כר׳ יהודה בן בתירה

ת״ר השמיט בה סופר אותיות או פסוקין וקראן הקורא כמתורגמן המתרגם יצא

מיתיבי היו בה אותיות מטושטשות או מקורעות אם רשומן ניכר כשרה ואם לאו פסולה לא קשיא הא בכולה הא במקצתה

ת״ר השמיט בה הקורא פסוק אחד לא יאמר אקרא את כולה ואח״כ אקרא אותו פסוק אלא קורא מאותו פסוק ואילך נכנס לבית הכנסת ומצא צבור שקראו חציה לא יאמר אקרא חציה עם הצבור ואח״כ אקרא חציה אלא קורא אותה מתחילתה ועד סופה:

מתנמנם יצא וכו׳: היכי דמי מתנמנם אמר רב אשי נים ולא נים תיר ולא תיר דקרו ליה ועני ולא ידע לאהדורי סברא וכי מדכרו ליה מידכר:

היה כותבה דורשה ומגיהה אם כוון לבו יצא וכו׳: היכי דמי אי דקא מסדר פסוקא פסוקא וכתב לה כי כוון לבו מאי הוי על פה הוא אלא דכתב פסוקא פסוקא וקרי ליה

ומי יצא והאמר רבי חלבו אמר רב חמא בר גוריא אמר רב הלכה כדברי האומר כולה ואפי׳ למ״ד מאיש יהודי צריכה שתהא כתובה כולה

אלא דמנחה מגילה קמיה וקרי לה מינה פסוקא פסוקא וכתב לה לימא מסייע ליה לרבה בר בר חנה דאמר רבה בר בר חנה א״ר יוחנן אסור לכתוב אות אחת שלא מן הכתב דלמא דאתרמי ליה אתרמויי

גופא אמר רבה בר בר חנה א״ר יוחנן אסור לכתוב אות אחת שלא מן הכתב מיתיבי אמר רשב״א מעשה בר׳ מאיר שהלך לעבר שנה בעסיא ולא היה שם מגילה וכתבה מלבו וקראה

א״ר אבהו שאני רבי מאיר דמיקיים ביה (משלי ד, כה) ועפעפיך יישירו נגדך אמר ליה רמי בר חמא לרבי ירמיה מדפתי מאי ועפעפיך יישירו נגדך אמר לו אלו דברי תורה דכתיב בהו (משלי כג, ה) התעיף עיניך בו ואיננו ואפילו הכי מיושרין הן אצל ר׳ מאיר

רב חסדא אשכחיה לרב חננאל דהוה כתב ספרים שלא מן הכתב אמר ליה ראויה כל התורה כולה ליכתב על פיך אלא כך אמרו חכמים אסור לכתוב אות אחת שלא מן הכתב מדקאמר כל התורה כולה ראויה שתיכתב על פיך מכלל דמיושרין הן אצלו והא רבי מאיר כתב שעת הדחק שאני

אביי שרא לדבי בר חבו למיכתב תפלין ומזוזות שלא מן הכתב כמאן כי האי תנא דתניא ר׳ ירמיה אומר משום רבינו תפלין ומזוזות נכתבות שלא מן הכתב ואין צריכות שרטוט

והלכתא תפלין אין צריכין שרטוט מזוזות צריכין שרטוט אידי ואידי נכתבות שלא מן הכתב מ״ט מיגרס גריסין:

היתה כתובה בסם כו׳: סם סמא סקרא אמר רבה בר בר חנה סקרתא שמה קומוס קומא

דף יט עמוד א

קנקנתום חרתא דאושכפי דיפתרא דמליח וקמיח ולא עפיץ נייר מחקא:

עד שתהא כתובה אשורית: דכתיב ככתבם וכזמנם:

על הספר ובדיו וכו׳: מנלן אתיא כתיבה כתיבה כתיב הכא (אסתר ט, כט) ותכתב אסתר המלכה וכתיב התם (ירמיהו לו, יח) ויאמר להם ברוך מפיו יקרא אלי את כל הדברים האלה ואני כותב על הספר בדיו:

מתני׳ בן עיר שהלך לכרך ובן כרך שהלך לעיר אם עתיד לחזור למקומו קורא כמקומו ואם לאו קורא עמהן

ומהיכן קורא אדם את המגילה ויוצא בה י״ח ר״מ אומר כולה ר׳ יהודה אומר מאיש יהודי רבי יוסי אומר מאחר הדברים האלה:

גמ׳ אמר רבא לא שנו אלא שעתיד לחזור בלילי י״ד אבל אין עתיד לחזור בלילי ארבעה עשר קורא עמהן אמר רבא מנא אמינא לה דכתיב (אסתר ט, יט) על כן היהודים הפרזים היושבים בערי הפרזות מכדי כתיב היהודים הפרזים למה לי למיכתב היושבים בערי הפרזות הא קמ״ל דפרוז בן יומו נקרא פרוז

אשכחן פרוז מוקף מנא לן סברא הוא מדפרוז בן יומו קרוי פרוז מוקף בן יומו קרוי מוקף

ואמר רבא בן כפר שהלך לעיר בין כך ובין כך קורא עמהן מאי טעמא האי כבני העיר בעי למקרי ורבנן הוא דאקילו על הכפרים כדי שיספקו מים ומזון לאחיהם שבכרכין הני מילי כי איתיה בדוכתיה אבל כי איתיה בעיר כבני עיר בעי למקרי

איתיביה אביי בן כרך שהלך לעיר בין כך ובין כך קורא כמקומו בן כרך ס״ד באם עתיד לחזור תליא מילתא אלא לאו בן כפר

ולאו תרוצי מתרצת תני קורא עמהן:

מהיכן קורא אדם את המגילה וכו׳: תניא רשב״י אומר מבלילה ההוא

א״ר יוחנן וכולן מקרא אחד דרשו ותכתב אסתר המלכה ומרדכי היהודי את כל תוקף מאן דאמר כולה תוקפו של אחשורוש

ומאן דאמר מאיש יהודי תוקפו של מרדכי ומ״ד מאחר הדברים האלה תוקפו של המן ומ״ד מבלילה ההוא תוקפו של נס

רב הונא אמר מהכא ומה ראו על ככה ומה הגיע אליהם

מ״ד כולה מה ראה אחשורוש שנשתמש בכלים של בית המקדש על ככה משום דחשיב שבעים שנין ולא איפרוק ומה הגיע אליהם דקטל ושתי

ומ״ד מאיש יהודי מה ראה מרדכי דאיקני בהמן על ככה דשוי נפשיה ע״ז ומה הגיע אליהם דאתרחיש ניסא

ומ״ד מאחר הדברים האלה מה ראה המן שנתקנא בכל היהודים על ככה משום דמרדכי לא יכרע ולא ישתחוה ומה הגיע אליהם ותלו אותו ואת בניו על העץ

ומ״ד מבלילה ההוא מה ראה אחשורוש להביא את ספר הזכרונות על ככה דזמינתיה אסתר להמן בהדיה ומה הגיע אליהם דאתרחיש ניסא

א״ר חלבו אמר רב חמא בר גוריא אמר רב הלכה כדברי האומר כולה ואפי׳ למאן דאמר מאיש יהודי צריכה שתהא כתובה כולה

וא״ר חלבו אמר רב חמא בר גוריא אמר רב מגילה נקראת ספר ונקראת אגרת נקראת ספר שאם תפרה בחוטי פשתן פסולה ונקראת אגרת שאם הטיל בה שלשה חוטי גידין כשרה אמר רב נחמן ובלבד שיהו משולשין

אמר רב יהודה אמר שמואל הקורא במגילה הכתובה בין הכתובים לא יצא אמר רבא לא אמרן אלא דלא מחסרא ומייתרא פורתא אבל מחסרא ומייתרא פורתא לית לן בה

לוי בר שמואל הוה קא קרי קמיה דרב יהודה במגילה

דף יט עמוד ב

הכתובה בין הכתובים אמר ליה הרי אמרו הקורא במגילה הכתובה בין הכתובים לא יצא

א״ר חייא בר אבא א״ר יוחנן הקורא במגילה הכתובה בין הכתובים לא יצא ומחו לה אמוחא בצבור שנו

ואמר רבי חייא בר אבא א״ר יוחנן שיור התפר הלכה למשה מסיני ומחו לה אמוחא ולא אמרו אלא כדי שלא יקרע

ואמר רבי חייא בר אבא א״ר יוחנן אלמלי נשתייר במערה שעמד בה משה ואליהו כמלא נקב מחט סדקית לא היו יכולין לעמוד מפני האורה שנאמר (שמות לג, כ) כי לא יראני האדם וחי

ואמר ר׳ חייא בר אבא א״ר יוחנן מאי דכתיב (דברים ט, י) ועליהם ככל הדברים אשר דבר ה׳ עמכם בהר מלמד שהראהו הקב״ה למשה דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים ומה שהסופרים עתידין לחדש ומאי ניהו מקרא מגילה:

מתני׳ הכל כשרין לקרות את המגילה חוץ מחרש שוטה וקטן ר׳ יהודה מכשיר בקטן:

גמ׳ מאן תנא חרש דיעבד נמי לא אמר רב מתנה ר׳ יוסי היא דתנן הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו יצא רבי יוסי אומר לא יצא

וממאי דרבי יוסי היא ודיעבד נמי לא דלמא רבי יהודה היא ולכתחלה הוא דלא הא דיעבד שפיר דמי

לא סלקא דעתך דקתני חרש דומיא דשוטה וקטן מה שוטה וקטן דיעבד נמי לא אף חרש דיעבד נמי לא

ודלמא הא כדאיתא והא כדאיתא מדקתני סיפא רבי יהודה מכשיר בקטן מכלל דרישא לאו ר׳ יהודה היא

ודלמא כולה ר׳ יהודה היא מי דמי רישא לפסולה וסיפא לכשירה

ודלמא כולה ר׳ יהודה היא ותרי גווני קטן קתני לה וחסורי מיחסרא והכי קתני הכל כשרין לקרות את המגילה חוץ מחרש שוטה וקטן בד״א בקטן שלא הגיע לחינוך אבל בקטן שהגיע לחינוך אפילו לכתחלה שר׳ יהודה מכשיר בקטן

במאי אוקימתא כר׳ יהודה ודיעבד

אלא הא דתני (ר׳) יהודה בריה דרבי שמעון בן פזי חרש המדבר ואינו שומע תורם לכתחלה מני אי רבי יהודה דיעבד אין לכתחלה לא אי רבי יוסי דיעבד נמי לא

ואלא מאי ר׳ יהודה ואפי׳ לכתחלה אלא הא דתניא לא יברך אדם ברכת המזון בלבו ואם בירך יצא מני לא רבי יהודה ולא רבי יוסי אי ר׳ יהודה אפי׳ לכתחלה אי ר׳ יוסי אפי׳ דיעבד נמי לא

דף כ עמוד א

לעולם ר׳ יהודה ואפי׳ לכתחילה ולא קשיא הא דידיה הא דרביה

דתניא ר׳ יהודה אומר משום ר״א בן עזריה הקורא את שמע צריך שישמיע לאזנו שנאמר (דברים ו, ד) שמע ישראל ה׳ אלהינו ה׳ אחד השמע לאזניך מה שאתה מוציא מפיך ר״מ אומר (דברים ו, ו) אשר אנכי מצוך היום על לבבך אחר כוונת הלב הן הן הדברים

השתא דאתית להכי אפילו תימא רבי יהודה כרביה סבירא ליה והא דתני יהודה בריה דר׳ שמעון בן פזי ר״מ היא:

ר׳ יהודה מכשיר בקטן: (דתניא) א״ר יהודה קטן הייתי וקריתיה למעלה מרבי טרפון וזקנים בלוד אמרו לו אין מביאין ראיה מן הקטן

תניא אמר רבי קטן הייתי וקריתיה למעלה מרבי יהודה אמרו לו אין מביאין ראיה מן המתיר

ולימרו ליה אין מביאין ראיה מן הקטן חדא ועוד קאמרו ליה חדא דקטן היית ועוד אפילו גדול היית אין מביאין ראיה מן המתיר:

מתני׳ אין קורין את המגילה ולא מלין ולא טובלין ולא מזין וכן שומרת יום כנגד יום לא תטבול עד שתנץ החמה וכולן שעשו משעלה עמוד השחר כשר:

גמ׳ מנלן דאמר קרא (אסתר ט, כח) והימים האלה נזכרים ונעשים ביום אין בלילה לא לימא תיהוי תיובתא דר׳ יהושע בן לוי דאמר ריב״ל חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום כי קתני אדיום:

ולא מלין וכו׳: דכתיב (ויקרא יב, ג) וביום השמיני ימול:

ולא טובלין ולא מזין וכו׳: דכתיב (במדבר יט, יט) והזה הטהור על הטמא [וגו׳] ביום השביעי ואיתקש טבילה להזיה:

וכן שומרת יום כנגד יום לא תטבול עד שתנץ החמה וכו׳: פשיטא מ״ש שומרת יום כנגד יום מכל חייבי טבילות

איצטריך סלקא דעתך אמינא תיהוי כראיה ראשונה של זב וראיה ראשונה של זב איתקש לבעל קרי דכתיב (ויקרא טו, לב) זאת תורת הזב ואשר תצא ממנו שכבת זרע מה בעל קרי טובל ביום האי נמי ליטבול ביומיה

והא ביממא לא מצי טבלה דכתיב (ויקרא טו, כו) כל ימי זובה כמשכב נדתה יהיה לה בליליא מיהת ליעביד מקצת שימור ותיטבול קמ״ל כיון דבעיא ספירה

דף כ עמוד ב

ספירה ביממא היא:

וכולן שעשו משעלה עמוד השחר כשר: מנהני מילי אמר רבא דאמר קרא (בראשית א, ה) ויקרא אלהים לאור יום למאיר ובא קראו יום

אלא מעתה ולחשך קרא לילה [למחשיך ובא קרא לילה] הא קיי״ל דעד צאת הכוכבים לאו לילה הוא

אלא אמר רבי זירא מהכא (נחמיה ד, טו) ואנחנו עושים במלאכה וחצים מחזיקים ברמחים מעלות השחר עד צאת הכוכבים ואומר (נחמיה ד, טז) (והיה) לנו הלילה (למשמר)

מאי ואומר וכ״ת משעלה עמוד השחר לאו יממא ומכי ערבא שמשא ליליא ואינהו מקדמי ומחשכי ת״ש (והיה) לנו הלילה משמר והיום מלאכה:

מתני׳ כל היום כשר לקריאת המגילה ולקריאת ההלל ולתקיעת שופר ולנטילת לולב ולתפלת המוספין ולמוספין

ולוידוי הפרים ולוידוי מעשר ולוידוי יוהכ״פ

לסמיכה לשחיטה לתנופה להגשה לקמיצה ולהקטרה למליקה ולקבלה ולהזיה

ולהשקיית סוטה ולעריפת העגלה ולטהרת המצורע

כל הלילה כשר לקצירת העומר ולהקטר חלבים ואברים זה הכלל דבר שמצותו ביום כשר כל היום דבר שמצותו בלילה כשר כל הלילה:

גמ׳ מנלן דאמר קרא והימים האלה נזכרים ונעשים לקריאת ההלל דכתיב (תהלים קיג, ג) ממזרח שמש עד מבואו (רבי יוסי) אומר (תהלים קיח, כד) זה היום עשה ה׳

ולנטילת לולב דכתיב (ויקרא כג, מ) ולקחתם לכם ביום הראשון ולתקיעת שופר דכתיב (במדבר כט, א) יום תרועה יהיה לכם ולמוספין דכתיב (ויקרא כג, לז) דבר יום ביומו ולתפלת המוספין כמוספין שויוה רבנן

ולוידוי פרים דיליף כפרה כפרה מיום הכפורים דתניא גבי יוה״כ (ויקרא טז, ו) וכפר בעדו ובעד ביתו בכפרת דברים הכתוב מדבר וכפרה ביממא הוא דכתיב (ויקרא טז, ל) ביום הזה יכפר עליכם:

ולוידוי מעשר וכו׳: דכתיב (דברים כו, יג) ואמרת לפני ה׳ אלהיך בערתי הקדש מן הבית וסמיך ליה היום הזה ה׳ אלהיך מצוך:

לסמיכה ולשחיטה: דכתיב (ויקרא ג, ח) וסמך ושחט וכתיב בה בשחיטה (ויקרא יט, ו) ביום זבחכם ולתנופה דכתיב (ויקרא כג, יב) ביום הניפכם את העומר

ולהגשה דאיתקש לתנופה דכתיב (במדבר ה, כה) ולקח הכהן מיד האשה את מנחת הקנאות והניף והקריב ולמליקה ולקמיצה ולהקטרה ולהזיה דכתיב (ויקרא ז, לח) ביום צוותו את בני ישראל

ולהשקיית סוטה אתיא תורה כתיב הכא (במדבר ה, ל) ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת וכתיב התם (דברים יז, יא) על פי התורה אשר יורוך ועל המשפט

דף כא עמוד א

מה משפט ביום אף כאן ביום:

ולעריפת העגלה: אמרי דבי רבי ינאי כפרה כתיב בה כקדשים: ולטהרת מצורע: דכתיב (ויקרא יד, ב) זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו:

כל הלילה כשר לקצירת העומר וכו׳: דאמר מר קצירה וספירה בלילה והבאה ביום: ולהקטר חלבים ואברים: דכתיב (ויקרא ו, ב) כל הלילה עד הבוקר:

זה הכלל דבר שמצותו ביום כשר כל היום: זה הכלל לאתויי מאי לאתויי סידור בזיכין וסלוק בזיכין

וכר׳ יוסי דתניא רבי יוסי אומר סילק את הישנה שחרית וסידר את החדשה ערבית אין בכך כלום

ומה אני מקיים ((ויקרא כד, ח) לפני ה׳ תמיד) שלא יהא שולחן בלא לחם:

דבר שמצותו בלילה כשר כל הלילה: לאתויי מאי

לאתויי אכילת פסחים ודלא כר׳ אלעזר בן עזריה דתניא ואכלו את הבשר בלילה הזה א״ר אלעזר בן עזריה נאמר כאן בלילה הזה ונאמר להלן (שמות יב, יב) ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה מה להלן עד חצות אף כאן עד חצות:

הדרן עלך הקורא למפרע

מתני׳ הקורא את המגילה עומד ויושב קראה אחד קראוה שנים יצאו מקום שנהגו לברך יברך ושלא לברך לא יברך

בשני וחמישי בשבת במנחה קורין שלשה אין פוחתין מהן ואין מוסיפין עליהן ואין מפטירין בנביא הפותח והחותם בתורה מברך לפניה ולאחריה

בראשי חדשים ובחולו של מועד קורין ארבעה אין פוחתין מהן ואין מוסיפין עליהן ואין מפטירין בנביא הפותח והחותם בתורה מברך לפניה ולאחריה

זה הכלל כל שיש בו מוסף ואינו יום טוב קורין ארבעה ביום טוב חמשה ביוה״כ ששה בשבת שבעה אין פוחתין מהן אבל מוסיפין עליהן ומפטירין בנביא הפותח והחותם בתורה מברך לפניה ולאחריה:

גמ׳ תנא מה שאין כן בתורה מנהני מילי אמר רבי אבהו דאמר קרא (דברים ה, כח) ואתה פה עמד עמדי ואמר רבי אבהו אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו כביכול אף הקב״ה בעמידה

וא״ר אבהו מנין לרב שלא ישב על גבי מטה וישנה לתלמידו על גבי קרקע שנאמר ואתה פה עמד עמדי

ת״ר מימות משה ועד רבן גמליאל לא היו למדין תורה אלא מעומד משמת רבן גמליאל ירד חולי לעולם והיו למדין תורה מיושב והיינו דתנן משמת רבן גמליאל בטל כבוד תורה

כתוב אחד אומר (דברים ט, ט) ואשב בהר וכתוב אחד אומר (דברים י, י) ואנכי עמדתי בהר אמר רב עומד ולומד יושב ושונה ר׳ חנינא אמר לא עומד ולא יושב אלא שוחה רבי יוחנן אמר אין ישיבה אלא לשון עכבה שנאמר (דברים א, מו) ותשבו בקדש ימים רבים רבא אמר רכות מעומד וקשות מיושב:

קראה אחד קראוה שנים יצאו וכו׳:

דף כא עמוד ב

תנא מה שאין כן בתורה תנו רבנן בתורה אחד קורא ואחד מתרגם ובלבד שלא יהא אחד קורא ושנים מתרגמין ובנביא אחד קורא ושנים מתרגמין ובלבד שלא יהו שנים קורין ושנים מתרגמין ובהלל ובמגילה אפילו עשרה קורין ועשרה מתרגמין

מאי טעמא כיון דחביבה יהבי דעתייהו ושמעי:

מקום שנהגו לברך יברך: אמר אביי לא שנו אלא לאחריה אבל לפניה מצוה לברך דאמר רב יהודה אמר שמואל כל המצות כולן מברך עליהן עובר לעשייתן

מאי משמע דהאי עובר לישנא דאקדומי הוא אמר רב נחמן בר יצחק אמר קרא (שמואל ב יח, כג) וירץ אחימעץ דרך הככר ויעבר את הכושי אביי אמר מהכא (בראשית לג, ג) והוא עבר לפניהם ואיבעית אימא מהכא (מיכה ב, יג) ויעבר מלכם לפניהם וה׳ בראשם

לפניה מאי מברך רב ששת מקטרזיא איקלע לקמיה דרב אשי ובריך מנ״ח

לאחריה מאי מברך ברוך אתה ה׳ אלהינו מלך העולם (האל) הרב את ריבנו והדן את דיננו והנוקם את נקמתנו והנפרע לנו מצרינו והמשלם גמול לכל אויבי נפשנו ברוך אתה ה׳ הנפרע לישראל מכל צריהם רבא אמר האל המושיע אמר רב פפא הלכך נימרינהו לתרוייהו ברוך אתה ה׳ הנפרע לישראל מכל צריהם האל המושיע:

בשני ובחמישי בשבת במנחה קורין שלשה וכו׳: הני שלשה כנגד מי אמר רב אסי כנגד תורה נביאים וכתובים רבא אמר כנגד כהנים לוים וישראלים

אלא הא דתני רב שימי אין פוחתין מי׳ פסוקין בבית הכנסת וידבר עולה מן המנין הני עשרה כנגד מי

א״ר יהושע בן לוי כנגד עשרה בטלנין שבבית הכנסת רב יוסף אמר כנגד עשרת הדברות שנאמרו למשה בסיני (רבי לוי אמר כנגד עשרה הילולין שאמר דוד בספר תהלים) ורבי יוחנן אמר כנגד עשרה מאמרות שבהן נברא העולם

הי נינהו ויאמר דבראשית הני תשעה הוו בראשית נמי מאמר הוא דכתיב (תהלים לג, ו) בדבר ה׳ שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם

אמר רבא ראשון שקרא ד׳ משובח שני שקרא ד׳ משובח שלישי שקרא ד׳ משובח

ראשון שקרא ד׳ משובח דתנן בשלש קופות של שלש סאין שבהן תורמין את הלשכה והיה כתוב עליהן אב״ג לידע איזו מהן נתרמה ראשון להקריב ממנה ראשון שמצוה בראשון

אמצעי שקרא ארבעה משובח דתניא (במדבר ח, ב) אל מול פני המנורה יאירו מלמד שמצדד פניהם כלפי נר מערבי ונר מערבי כלפי שכינה ואמר רבי יוחנן מכאן שאמצעי משובח

ואחרון שקרא ארבעה משובח משום מעלין בקדש ולא מורידין רב פפא איקלע לבי כנישתא דאבי גובר וקרא ראשון ארבעה ושבחיה רב פפא:

אין פוחתין מהן ואין מוסיפין: תנא הפותח מברך לפניה והחותם מברך לאחריה

והאידנא דכולהו מברכי לפניה ולאחריה היינו טעמא דתקינו רבנן גזירה משום הנכנסין ומשום היוצאין:

בראשי חדשים ובחולו של מועד קורין ארבעה וכו׳: בעא מיניה עולא בר רב מרבא פרשת ראש חודש כיצד קורין אותה (במדבר כח, ב) צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי דהויין תמניא פסוקי היכי נעביד

ניקרי תרי תלתא תלתא פסוקין פשו להו תרי ואין משיירין בפרשה פחות משלשה פסוקין ניקרי ארבעה ארבעה פשו להו שבעה וביום השבת הויין תרי ובראשי חדשיכם הויין חמשה היכי נעביד ניקרי תרי מהא וחד מהנך

דף כב עמוד א

אין מתחילין בפרשה פחות משלשה פסוקים ליקרי תרי מהא ותלתא מהך פשו להו תרי

אמר לו זו לא שמעתי כיוצא בה שמעתי דתנן ביום הראשון בראשית ויהי רקיע ותני עלה בראשית בשנים יהי רקיע באחד

והוינן בה בשלמא יהי רקיע באחד דתלתא פסוקי הוו אלא בראשית בשנים חמשה פסוקי הוו ותניא הקורא בתורה לא יפחות משלשה פסוקים

ואיתמר עלה רב אמר דולג ושמואל אמר פוסק

רב אמר דולג מאי טעמא לא אמר פוסק קסבר כל פסוקא דלא פסקיה משה אנן לא פסקינן ליה

ושמואל אמר פסקינן ליה והא אמר רבי חנניא קרא צער גדול היה לי אצל רבי חנינא הגדול ולא התיר לי לפסוק אלא לתינוקות של בית רבן הואיל ולהתלמד עשויין

התם טעמא מאי משום דלא אפשר הכא נמי לא אפשר

ושמואל אמר פוסק מאי טעמא לא אמר דולג גזירה משום הנכנסין ומשום היוצאין

מיתיבי פרשה של ששה פסוקים קורין אותה בשנים ושל חמשה פסוקים ביחיד קרא ראשון שלשה השני קורא שנים מפרשה זו ואחד מפרשה אחרת ויש אומרים שלשה לפי שאין מתחילין בפרשה פחות משלשה פסוקים

ואם איתא למאן דאמר דולג נדלוג ולמאן דאמר פוסק נפסוק

שאני התם דאפשר בהכי

אמר רבי תנחום אמר ריב״ל הלכה כיש אומרים ואמר רבי תנחום אמר ריב״ל כשם שאין מתחילין בפרשה פחות מג׳ פסוקים כך אין משיירין בפרשה פחות משלשה פסוקים

פשיטא השתא ומה אתחלתא דקא מקיל תנא קמא מחמירי יש אומרים שיור דמחמיר ת״ק לא כ״ש דמחמירי יש אומרים

מהו דתימא נכנסין שכיחי יוצאין לא שכיחי דמנחי ספר תורה ונפקי קמ״ל

ות״ק מ״ש שיורי דלא משום יוצאין אתחולי נמי גזירה משום הנכנסין אמרי מאן דעייל שיולי שייל

שלח ליה רבה בריה דרבא לרב יוסף הלכתא מאי שלח ליה הלכתא דולג ואמצעי דולגן:

זה הכלל כל שיש בו מוסף וכו׳: איבעיא להו תענית צבור בכמה ראש חדש ומועד דאיכא קרבן מוסף ארבעה אבל הכא דליכא קרבן מוסף לא או דלמא הכא נמי איכא מוסף תפלה

ת״ש בראשי חדשים ובחולו של מועד קורין ארבעה הא בתענית צבור ג׳ אימא רישא בשני ובחמישי ובשבת במנחה קורין ג׳ הא תענית צבור ארבעה אלא מהא ליכא למישמע מינה

ת״ש דרב איקלע לבבל בתענית צבור קם קרא בסיפרא פתח בריך חתים ולא בריך נפול כולי עלמא אאנפייהו ורב לא נפל על אפיה

מכדי רב בישראל קרא מאי טעמא חתם ולא בריך לאו משום דבעי למיקרי אחרינא בתריה

לא רב בכהני קרא דהא רב הונא קרי בכהני

בשלמא רב הונא קרי בכהני דהא אפילו רב אמי ורב אסי דכהני חשיבי דארעא ישראל מיכף כייפו ליה לרב הונא אלא רב הא איכא שמואל דכהנא הוה ודבר עליה

שמואל נמי מיכף הוה כייף ליה לרב ורב הוא דעבד ליה כבוד וכי עביד ליה בפניו שלא בפניו לא עביד ליה

הכי נמי מסתברא דרב בכהני קרא דאי סלקא דעתך בישראל קרא לפניה מאי טעמא ברוך לאחר תקנה

אי הכי לאחריה נמי לבריך שאני היכא דיתיב רב דמיעל עיילי

דף כב עמוד ב

מיפק לא נפקי

ת״ש זה הכלל כל שיש בו ביטול מלאכה לעם כגון תענית צבור ותשעה באב קורין ג׳

ושאין בו ביטול מלאכה לעם כגון ראשי חדשים וחולו של מועד קורין ד׳ שמע מינה

אמר רב אשי והא אנן לא תנן הכי זה הכלל כל יום שיש בו מוסף ואינו יום טוב קורין ארבעה לאתויי מאי לאו לאתויי תענית ציבור ותשעה באב

ולרב אשי מתניתין מני לא תנא קמא ולא רבי יוסי דתניא חל להיות בשני ובחמישי קורין ג׳ ומפטיר אחד בשלישי וברביעי קורא אחד ומפטיר אחד רבי יוסי אומר לעולם קורין ג׳ ומפטיר אחד

ואלא קשיא זה הכלל לא לאתויי ראש חודש ומועד

הא בהדיא קתני לה בראשי חדשים ומועד קורין ארבעה

סימנא בעלמא יהיב דלא תימא יו״ט וחולו של מועד כי הדדי נינהו אלא נקוט האי כללא בידך כל דטפי ליה מילתא מחבריה טפי ליה גברא יתירא

הלכך בר״ח ומועד דאיכא קרבן מוסף קורין ארבעה ביו״ט דאסור בעשיית מלאכה חמשה ביוה״כ דענוש כרת ששה שבת דאיכא איסור סקילה שבעה

גופא רב איקלע לבבל בתענית צבור קם קרא בספרא פתח בריך חתם ולא בריך נפול כולי עלמא אאנפייהו ורב לא נפל על אנפיה מ״ט רב לא נפיל על אפיה

רצפה של אבנים היתה ותניא (ויקרא כו, א) ואבן משכית לא תתנו בארצכם להשתחות עליה אי אתה משתחוה בארצכם אבל אתה משתחוה על אבנים של בית המקדש כדעולא דאמר עולא לא אסרה תורה אלא רצפה של אבנים בלבד

אי הכי מאי איריא רב אפילו כולהו נמי קמיה דרב הואי

וליזיל לגבי ציבורא ולינפול על אפיה לא בעי למיטרח ציבורא ואיבעית אימא רב פישוט ידים ורגלים הוה עביד וכדעולא דאמר עולא לא אסרה תורה אלא פישוט ידים ורגלים בלבד

וליפול על אפיה ולא ליעביד פישוט ידים ורגלים לא משני ממנהגיה

ואיבעית אימא אדם חשוב שאני כדרבי אלעזר דאמר רבי אלעזר אין אדם חשוב רשאי ליפול על פניו אלא אם כן נענה כיהושע בן נון דכתיב (יהושע ז, י) ויאמר ה׳ אל יהושע קום לך [וגו׳]

תנו רבנן קידה על אפים שנאמר (מלכים א א, לא) ותקד בת שבע אפים ארץ כריעה על ברכים וכן הוא אומר (מלכים א ח, נד) מכרוע על ברכיו השתחואה זו פישוט ידים ורגלים שנאמר (בראשית לז, י) הבוא נבוא אני ואמך ואחיך להשתחות לך ארצה

לוי אחוי קידה קמיה דרבי ואיטלע

והא קא גרמא ליה והאמר רבי אלעזר לעולם אל יטיח אדם דברים כלפי מעלה שהרי אדם גדול הטיח דברים כלפי מעלה ואיטלע ומנו לוי הא והא גרמא ליה

אמר רב חייא בר אבין חזינא להו לאביי

דף כג עמוד א

ורבא דמצלי אצלויי:

ביו״ט חמשה ביוה״כ ששה כו׳: מתני׳ מני לא ר׳ ישמעאל ולא רבי עקיבא דתניא ביו״ט חמשה וביוה״כ ששה ובשבת שבעה אין פוחתין מהן ואין מוסיפין עליהן דברי ר׳ ישמעאל ר״ע אומר ביו״ט חמשה וביום הכפורים שבעה ובשבת ששה אין פוחתין מהן אבל מוסיפין עליהן

מני אי ר׳ ישמעאל קשיא תוספת אי ר״ע קשיא ששה ושבעה

אמר רבא תנא דבי רבי ישמעאל היא דתנא דבי ר׳ ישמעאל ביום טוב חמשה ביוה״כ ששה בשבת שבעה אין פוחתין מהן אבל מוסיפין עליהן דברי ר׳ ישמעאל

קשיא דר׳ ישמעאל אדר׳ ישמעאל תרי תנאי אליבא דרבי ישמעאל

מאן תנא להא דתניא ביו״ט מאחרין לבוא וממהרין לצאת ביום הכפורים ממהרין לבוא ומאחרין לצאת ובשבת ממהרין לבוא וממהרין לצאת לימא ר״ע דאית ליה גברא יתירא אפילו תימא רבי ישמעאל דנפיש סידורא דיומא

הני שלשה חמשה ושבעה כנגד מי פליגי בה רבי יצחק בר נחמני וחד דעמיה ומנו רבי שמעון בן פזי ואמרי לה ר׳ שמעון בן פזי וחד דעמיה ומנו רבי יצחק בר נחמני ואמרי לה ר׳ שמואל בר נחמני חד אמר כנגד ברכת כהנים וחד אמר כנגד שלשה שומרי הסף חמשה מרואי פני המלך שבעה רואי פני המלך

תני רב יוסף ג׳ חמשה ושבעה שלשה שומרי הסף חמשה מרואי פני המלך שבעה רואי פני המלך אמר ליה אביי עד האידנא מאי טעמא לא פריש לן מר אמר ליה לא הוה ידענא דצריכתו ליה ומי בעיתו מינאי מילתא ולא אמרי לכו

אמר ליה יעקב מינאה לרב יהודה הני ששה דיוה״כ כנגד מי אמר ליה כנגד ששה שעמדו מימינו של עזרא וששה משמאלו שנאמר (נחמיה ח, ד) ויעמוד עזרא הסופר על מגדל עץ אשר עשו לדבר ויעמוד אצלו מתתיה ושמע ועניה ואוריה וחלקיה ומעשיה על ימינו ומשמאלו פדיה ומישאל ומלכיה וחשום וחשבדנה זכריה משלם

הני שבעה הוו היינו זכריה היינו משלם ואמאי קראו משלם דמישלם בעובדיה

ת״ר הכל עולין למנין שבעה ואפילו קטן ואפילו אשה אבל אמרו חכמים אשה לא תקרא בתורה מפני כבוד צבור

איבעיא להו מפטיר מהו שיעלה למנין שבעה רב הונא ור׳ ירמיה בר אבא חד אמר עולה וחד אמר אינו עולה מ״ד עולה דהא קרי

ומ״ד אינו עולה כדעולא דאמר עולא מפני מה המפטיר בנביא צריך שיקרא בתורה תחלה מפני כבוד תורה וכיון דמשום כבוד תורה הוא למנינא לא סליק

מיתיבי המפטיר בנביא לא יפחות מעשרים ואחד פסוקין כנגד שבעה שקראו בתורה ואם איתא עשרים וארבעה הויין כיון דמשום כבוד תורה הוא

דף כג עמוד ב

כנגדו נמי לא בעי

מתקיף לה רבא והרי (ירמיהו ז, כא) עולותיכם ספו דלא הויין עשרין וחד וקרינן שאני התם דסליק עניינא

והיכא דלא סליק עניינא לא והאמר רב שמואל בר אבא זמנין סגיאין הוה קאימנא קמיה דר׳ יוחנן וכי הוה קרינן עשרה פסוקי אמר לן אפסיקו מקום שיש תורגמן שאני דתני רב תחליפא בר שמואל לא שנו אלא במקום שאין תורגמן אבל מקום שיש תורגמן פוסק:

מתני׳ אין פורסין על שמע ואין עוברין לפני התיבה ואין נושאין את כפיהם ואין קורין בתורה ואין מפטירין בנביא

ואין עושין מעמד ומושב ואין אומרים ברכת אבלים ותנחומי אבלים וברכת חתנים ואין מזמנין בשם פחות מעשרה ובקרקעות תשעה וכהן ואדם כיוצא בהן:

גמ׳ מה״מ אמר ר׳ חייא בר אבא א״ר יוחנן דאמר קרא (ויקרא כב, לב) ונקדשתי בתוך בני ישראל כל דבר שבקדושה לא יהא פחות מעשרה

מאי משמע דתני ר׳ חייא אתיא תוך תוך כתיב הכא ונקדשתי בתוך בני ישראל וכתיב התם (במדבר טז, כא) הבדלו מתוך העדה

ואתיא עדה עדה דכתיב התם (במדבר יד, כז) עד מתי לעדה הרעה הזאת מה להלן עשרה אף כאן עשרה:

ואין עושין מעמד ומושב פחות מעשרה: כיון דבעי למימר עמדו יקרים עמודו שבו יקרים שבו בציר מעשרה לאו אורח ארעא:

ואין אומרים ברכת אבלים וברכת חתנים (וכו׳): מאי ברכת אבלים ברכת רחבה דא״ר יצחק א״ר יוחנן ברכת אבלים בעשרה ואין אבלים מן המנין ברכת חתנים בעשרה וחתנים מן המנין:

ואין מזמנין על המזון בשם פחות מעשרה (וכו׳): כיון דבעי למימר נברך לאלהינו בציר מעשרה לאו אורח ארעא:

והקרקעות תשעה וכהן ואדם כיוצא בהן (וכו׳): מנה״מ

אמר שמואל עשרה כהנים כתובים בפרשה חד לגופיה (וחד למעוטי) ואידך הוי מיעוט אחר מיעוט ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות תשעה ישראלים וחד כהן

ואימא חמשה כהנים וחמשה ישראלים קשיא:

ואדם כיוצא בהן: אדם מי קדוש

אמר רבי אבהו באומר דמי עלי דתניא האומר דמי עלי שמין אותו כעבד ועבד איתקש לקרקעות דכתיב (ויקרא כה, מו) והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם לרשת אחוזה:

מתני׳ הקורא בתורה לא יפחות משלשה פסוקים ולא יקרא למתורגמן יותר מפסוק אחד

דף כד עמוד א

ובנביא שלשה היו שלשתן שלש פרשיות קורין אחד אחד

מדלגין בנביא ואין מדלגין בתורה ועד כמה הוא מדלג עד כדי שלא יפסוק המתורגמן:

גמ׳ הני ג׳ פסוקין כנגד מי אמר רב אסי כנגד תורה נביאים וכתובים

ולא יקרא למתורגמן יותר מפסוק אחד ובנביא ג׳ פסוקים ואם היו שלשתן שלש פרשיות קורא אחד אחד כגון (ישעיהו נב, ג) כי כה אמר ה׳ חנם נמכרתם (ישעיהו נב, ד) כי כה אמר ה׳ אלהים מצרים ירד עמי בראשונה (ישעיהו נב, ה) ועתה מה לי פה נאם ה׳:

מדלגין בנביא ואין מדלגין בתורה: ורמינהי קורא (ויקרא טז, א) אחרי מות (ויקרא כג, כז) ואך בעשור והא קא מדלג

אמר אביי לא קשיא כאן בכדי שיפסוק התורגמן וכאן בכדי שלא יפסוק התורגמן

והא עלה קתני מדלגין בנביא ואין מדלגין בתורה ועד כמה הוא מדלג עד כדי שלא יפסוק התורגמן מכלל דבתורה כלל כלל לא

אלא אמר אביי לא קשיא כאן בענין אחד כאן בשתי עניינות והתניא מדלגין בתורה בענין אחד ובנביא בשני עניינין כאן וכאן בכדי שלא יפסוק התורגמן

תניא אידך אין מדלגין מנביא לנביא ובנביא של שנים עשר מדלג ובלבד שלא ידלג מסוף הספר לתחילתו:

מתני׳ המפטיר בנביא הוא פורס על שמע והוא עובר לפני התיבה והוא נושא את כפיו ואם היה קטן אביו או רבו עוברין על ידו

קטן קורא בתורה ומתרגם אבל אינו פורס על שמע ואינו עובר לפני התיבה ואינו נושא את כפיו

פוחח פורס את שמע ומתרגם אבל אינו קורא בתורה ואינו עובר לפני התיבה ואינו נושא את כפיו

סומא פורס את שמע ומתרגם רבי יהודה אומר כל שלא ראה מאורות מימיו אינו פורס על שמע:

גמ׳ מ״ט רב פפא אמר משום כבוד רבה בר שימי אמר משום דאתי לאינצויי

מאי בינייהו איכא בינייהו דעביד בחנם

תנן ואם היה קטן אביו או רבו עוברין על ידו אי אמרת משום נצויי קטן בר נצויי הוא

אלא מאי משום כבוד קטן בר כבוד הוא אלא איכא כבוד אביו וכבוד רבו

דף כד עמוד ב

הכא נמי איכא נצויי אביו ונצויי רבו:

פוחח פורס על שמע וכו׳: בעא מיניה עולא בר רב מאביי קטן פוחח מהו שיקרא בתורה

אמר ליה ותיבעי לך ערום ערום מאי טעמא לא משום כבוד צבור הכא נמי משום כבוד צבור:

סומא פורס על שמע וכו׳: תניא אמרו לו לרבי יהודה הרבה צפו לדרוש במרכבה ולא ראו אותה מימיהם

ור׳ יהודה התם באבנתא דליבא תליא מילתא והא קא מיכוין וידע הכא משום הנאה הוא והא לית ליה הנאה

ורבנן אית ליה הנאה כרבי יוסי דתניא א״ר יוסי כל ימי הייתי מצטער על מקרא זה (דברים כח, כט) והיית ממשש בצהרים כאשר ימשש העור באפלה וכי מה אכפת ליה לעור בין אפילה לאורה

עד שבא מעשה לידי פעם אחת הייתי מהלך באישון לילה ואפלה וראיתי סומא שהיה מהלך בדרך ואבוקה בידו אמרתי לו בני אבוקה זו למה לך אמר לי כל זמן שאבוקה בידי בני אדם רואין אותי ומצילין אותי מן הפחתין ומן הקוצין ומן הברקנין:

מתני׳ כהן שיש בידיו מומין לא ישא את כפיו ר׳ יהודה אומר אף מי שהיו ידיו צבועות סטיס לא ישא את כפיו מפני שהעם מסתכלין בו:

גמ׳ תנא מומין שאמרו בפניו ידיו ורגליו אמר ר׳ יהושע בן לוי ידיו בוהקניות לא ישא את כפיו תניא נמי הכי ידיו בוהקניות לא ישא את כפיו עקומות עקושות לא ישא את כפיו

אמר רב אסי חיפני (ובשיני) לא ישא את כפיו תניא נמי הכי אין מורידין לפני התיבה לא אנשי בית שאן ולא אנשי בית חיפה ולא אנשי טבעונין מפני שקורין לאלפין עיינין ולעיינין אלפין

אמר ליה רבי חייא לר׳ שמעון בר רבי אלמלי אתה לוי פסול אתה מן הדוכן משום דעבי קלך אתא אמר ליה לאבוה אמר ליה זיל אימא ליה כשאתה מגיע אצל (ישעיהו ח, יז) וחכיתי לה׳ לא נמצאת מחרף ומגדף

אמר רב הונא זבלגן לא ישא את כפיו והא ההוא דהוה בשיבבותיה דרב הונא והוה פריס ידיה ההוא דש בעירו הוה תניא נמי הכי זבלגן לא ישא את כפיו ואם היה דש בעירו מותר

א״ר יוחנן סומא באחת מעיניו לא ישא את כפיו והא ההוא דהוה בשיבבותיה דרבי יוחנן דהוה פריס ידיה ההוא דש בעירו הוה תניא נמי הכי סומא באחת מעיניו לא ישא את כפיו ואם היה דש בעירו מותר:

ר״י אומר מי שהיו ידיו צבועות לא ישא את כפיו: תנא אם רוב אנשי העיר מלאכתן בכך מותר:

מתני׳ האומר איני עובר לפני התיבה בצבועין אף בלבנים לא יעבור בסנדל איני עובר אף יחף לא יעבור

העושה תפלתו עגולה סכנה ואין בה מצוה נתנה על מצחו או על פס ידו הרי זו דרך המינות ציפן זהב ונתנה על בית אונקלי שלו ה״ז דרך החיצונים:

גמ׳ מ״ט חיישינן שמא מינות נזרקה בו:

העושה תפלתו עגולה סכנה ואין בה מצוה: לימא תנינא להא דתנו רבנן תפלין מרובעות הלכה למשה מסיני ואמר רבא בתפרן ובאלכסונן

אמר רב פפא מתניתין דעבידא כי אמגוזא:

מתני׳ האומר

דף כה עמוד א

יברכוך טובים הרי זו דרך המינות על קן צפור יגיעו רחמיך ועל טוב יזכר שמך מודים מודים משתקין אותו

המכנה בעריות משתקין אותו האומר (ויקרא יח, כא) ומזרעך לא תתן להעביר למולך לא תתן לאעברא בארמיותא משתקין אותו בנזיפה:

גמ׳ בשלמא מודים מודים דמיחזי כשתי רשויות ועל טוב יזכר שמך נמי דמשמע על טוב אין ועל רע לא ותנן חייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה אלא על קן צפור יגיעו רחמיך מ״ט

פליגי בה תרי אמוראי במערבא ר׳ יוסי בר אבין ור׳ יוסי בר זבידא חד אמר מפני שמטיל קנאה במעשה בראשית וחד אמר מפני שעושה מדותיו של הקב״ה רחמים ואינן אלא גזירות

ההוא דנחית קמיה דרבה אמר אתה חסת על קן צפור אתה חוס ורחם עלינו (אתה חסת על אותו ואת בנו אתה חוס ורחם עלינו) אמר רבה כמה ידע האי מרבנן לרצויי למריה א״ל אביי והא משתקין אותו תנן

ורבה לחדודי לאביי הוא דבעא

ההוא דנחית קמיה דרבי חנינא אמר האל הגדול הגבור והנורא האדיר והחזק והאמיץ

אמר ליה סיימתינהו לשבחיה דמרך השתא הני תלתא אי לאו דכתבינהו משה באורייתא ואתו כנסת הגדולה ותקנינהו אנן לא אמרינן להו ואת אמרת כולי האי משל לאדם שהיו לו אלף אלפי אלפים דינרי זהב והיו מקלסין אותו (באלף) דינרי כסף לא גנאי הוא לו

אמר רבי חנינא הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים שנאמר (דברים י, יב) ועתה ישראל מה ה׳ אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה

מכלל דיראה מילתא זוטרתי היא אין לגבי משה רבינו מילתא זוטרתי היא משל לאדם שמבקשין הימנו כלי גדול ויש לו דומה עליו ככלי קטן ואין לו דומה עליו ככלי גדול

אמר רבי זירא האומר שמע שמע כאומר מודים מודים דמי

מיתיבי הקורא את שמע וכופלה הרי זה מגונה מגונה הוא דהוי שתוקי לא משתקינן ליה לא קשיא הא דאמר מילתא מילתא ותני לה הא דאמר פסוקא פסוקא ותני לה

א״ל רב פפא לרבא ודלמא מעיקרא לא כיון דעתיה והשתא כיון דעתיה אמר ליה חברותא כלפי שמיא אי לא מכוין דעתיה מחינא ליה בארזפתא דנפחא עד דמכוין דעתיה:

המכנה בעריות משתקין אותו: תנא רב יוסף קלון אביו וקלון אמו:

האומר ומזרעך לא תתן להעביר וכו׳: תנא דבי רבי ישמעאל בישראל הבא על הכותית והוליד ממנה בן לע״ז הכתוב מדבר:

מתני׳ מעשה ראובן נקרא ולא מתרגם מעשה תמר נקרא ומתרגם מעשה עגל הראשון נקרא ומתרגם והשני נקרא ולא מתרגם ברכת כהנים מעשה דוד ואמנון נקראין ולא מתרגמין

אין מפטירין במרכבה ורבי יהודה מתיר ר׳ אליעזר אומר אין מפטירין (יחזקאל טז, ב) בהודע את ירושלם:

גמ׳ תנו רבנן יש נקרין ומתרגמין ויש נקרין ולא מתרגמין ויש לא נקרין ולא מתרגמין אלו נקרין ומתרגמין: בל״ת עק״ן נשפ״ה סימן:

מעשה בראשית נקרא ומתרגם פשיטא מהו דתימא אתו לשיולי מה למעלה מה למטה

דף כה עמוד ב

ומה לפנים ומה לאחור קמ״ל

מעשה לוט ושתי בנותיו נקרא ומתרגם פשיטא מהו דתימא ניחוש לכבודו דאברהם קמ״ל

מעשה תמר ויהודה נקרא ומתרגם פשיטא מהו דתימא ליחוש לכבודו דיהודה קמ״ל שבחיה הוא דאודי

מעשה עגל הראשון נקרא ומתרגם פשיטא מהו דתימא ליחוש לכבודן של ישראל קמ״ל כל שכן דניחא להו דהויא להו כפרה

קללות וברכות נקרין ומתרגמין פשיטא מהו דתימא ניחוש דלמא פייגא דעתייהו דצבורא קמ״ל

אזהרות ועונשין נקרין ומתרגמין פשיטא מהו דתימא ניחוש דלמא אתו למעבד מיראה קמ״ל

מעשה אמנון ותמר נקרא ומתרגם [מעשה אבשלום נקרא ומתרגם] פשיטא מהו דתימא ליחוש ליקריה דדוד קמ״ל

מעשה פילגש בגבעה נקרא ומתרגם פשיטא מהו דתימא ליחוש לכבודו דבנימין קמ״ל

(יחזקאל טז, ב) הודע את ירושלם את תועבותיה נקרא ומתרגם פשיטא לאפוקי מדרבי אליעזר דתניא מעשה באדם אחד שהיה קורא למעלה מרבי אליעזר הודע את ירושלם את תועבותיה אמר לו עד שאתה בודק בתועבות ירושלים צא ובדוק בתועבות אמך בדקו אחריו ומצאו בו שמץ פסול:

ואלו נקרין ולא מתרגמין (רעבד״ן סימן) מעשה ראובן נקרא ולא מתרגם ומעשה ברבי חנינא בן גמליאל שהלך לכבול והיה קורא חזן הכנסת (בראשית לה, כב) ויהי בשכון ישראל ואמר לו למתורגמן (הפסק) אל תתרגם אלא אחרון ושיבחוהו חכמים

מעשה עגל השני נקרא ולא מתרגם איזה מעשה עגל השני מן (שמות לב, כא) ויאמר משה עד וירא משה

תניא ר״ש בן אלעזר אומר לעולם יהא אדם זהיר בתשובותיו שמתוך תשובה שהשיבו אהרן למשה פקרו המערערים שנאמר (שמות לב, כד) ואשליכהו באש ויצא העגל הזה:

ברכת כהנים נקרין ולא מתרגמין מ״ט משום דכתיב (במדבר ו, כו) ישא:

מעשה דוד ואמנון לא נקרין ולא מתרגמין והא אמרת מעשה אמנון ותמר נקרא ומתרגם לא קשיא הא דכתיב אמנון בן דוד הא דכתיב אמנון סתמא

ת״ר כל המקראות הכתובין בתורה לגנאי קורין אותן לשבח כגון (דברים כח, ל) ישגלנה ישכבנה (דברים כח, כז) בעפולים בטחורים (מלכים ב ו, כה) חריונים דביונים (מלכים ב יח, כז) לאכול את חוריהם ולשתות את מימי שיניהם לאכול את צואתם ולשתות את מימי רגליהם

(מלכים ב י, כז) למחראות למוצאות ר׳ יהושע בן קרחה אומר למחראות כשמן מפני שהוא גנאי לעבודת כוכבים

אמר רב נחמן כל ליצנותא אסירא בר מליצנותא דעבודת כוכבים דשריא דכתיב (ישעיהו מו, א) כרע בל קרס נבו וכתיב (ישעיהו מו, ב) קרסו כרעו יחדיו לא יכלו מלט משא וגו׳ ר׳ ינאי אמר מהכא (הושע י, ה) לעגלות בית און יגורו שכן שומרון כי אבל עליו עמו וכמריו עליו יגילו על כבודו כי גלה ממנו אל תקרי כבודו אלא כבידו

אמר רב הונא בר מנוח משמיה דרב אחא בריה דרב איקא שרי ליה לבר ישראל למימר ליה לעובד כוכבים שקליה לעבודת כוכבים ואנחיה בשין תיו שלו אמר רב אשי האי מאן דסנאי שומעניה שרי ליה לבזוייה בגימ״ל ושי״ן האי מאן דשפיר שומעניה שרי לשבוחיה ומאן דשבחיה ינוחו לו ברכות על ראשו:

הדרן עלך הקורא את המגילה עומד

מתני׳ **בני** העיר שמכרו רחובה של עיר לוקחין בדמיו בית הכנסת בית הכנסת לוקחין תיבה תיבה לוקחין מטפחות מטפחות

דף כו עמוד א

יקחו ספרים ספרים לוקחין תורה

אבל אם מכרו תורה לא יקחו ספרים ספרים לא יקחו מטפחות מטפחות לא יקחו תיבה תיבה לא יקחו בית הכנסת בית הכנסת לא יקחו את הרחוב

וכן במותריהן:

גמ׳ בני העיר שמכרו רחובה של עיר אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן זו דברי ר׳ מנחם בר יוסי סתומתאה אבל חכ״א הרחוב אין בו משום קדושה

ור׳ מנחם בר יוסי מאי טעמיה הואיל והעם מתפללין בו בתעניות ובמעמדות ורבנן ההוא אקראי בעלמא:

בית הכנסת לוקחין תיבה: אמר רבי שמואל בר נחמני א״ר יונתן לא שנו אלא בית הכנסת של כפרים אבל בית הכנסת של כרכין כיון דמעלמא אתו ליה לא מצו מזבני ליה דהוה ליה דרבים

אמר רב אשי האי בי כנישתא דמתא מחסיא אף על גב דמעלמא אתו לה כיון דאדעתא דידי קאתו אי בעינא מזבנינא לה

מיתיבי א״ר יהודה מעשה בבית הכנסת של טורסיים שהיה בירושלים שמכרוה לרבי אליעזר ועשה בה כל צרכיו והא התם דכרכים הוה ההיא בי כנישתא זוטי הוה ואינהו עבדוה

מיתיבי (ויקרא יד, לד) בבית ארץ אחוזתכם מיטמא בנגעים ואין ירושלים מיטמא בנגעים אמר רבי יהודה אני לא שמעתי אלא מקום מקדש בלבד

הא בתי כנסיות ובתי מדרשות מיטמאין אמאי הא דכרכין הוו אימא א״ר יהודה אני לא שמעתי אלא מקום מקודש בלבד

במאי קמיפלגי ת״ק סבר לא נתחלקה ירושלים לשבטים ורבי יהודה סבר נתחלקה ירושלים לשבטים

ובפלוגתא דהני תנאי

דתניא מה היה בחלקו של יהודה הר הבית הלשכות והעזרות ומה היה בחלקו של בנימין אולם והיכל ובית קדשי הקדשים

ורצועה היתה יוצאת מחלקו של יהודה ונכנסת בחלקו של בנימין ובה מזבח בנוי והיה בנימין הצדיק מצטער עליה בכל יום לבולעה שנאמר (דברים לג, יב) חופף עליו כל היום לפיכך זכה בנימין ונעשה אושפיזכן לשכינה

והאי תנא סבר לא נתחלקה ירושלים לשבטים דתניא אין משכירים בתים בירושלים מפני שאינן שלהן ר״א (בר צדוק) אומר אף לא מטות לפיכך עורות קדשים בעלי אושפיזין נוטלין אותן בזרוע

אמר אביי ש״מ אורח ארעא למישבק אינש גולפא ומשכא באושפיזיה

אמר רבא לא שנו אלא שלא מכרו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר אבל מכרו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר אפילו

דף כו עמוד ב

למישתא ביה שיכרא שפיר דמי

רבינא הוה ליה ההוא תילא דבי כנישתא אתא לקמיה דרב אשי אמר ליה מהו למיזרעה אמר ליה זיל זבניה משבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר וזרעה

רמי בר אבא הוה קא בני בי כנישתא הוה ההיא כנישתא עתיקא הוה בעי למיסתריה ולאתויי ליבני וכשורי מינה ועיולי להתם יתיב וקא מיבעיא ליה הא דרב חסדא דאמר רב חסדא לא ליסתור בי כנישתא עד דבני בי כנישתא אחריתי התם משום פשיעותא כי האי גוונא מאי אתא לקמיה דרב פפא ואסר ליה לקמיה דרב הונא ואסר ליה

אמר רבא האי בי כנישתא חלופה וזבונה שרי אוגורה ומשכונה אסור מאי טעמא בקדושתה קאי

ליבני נמי חלופינהו וזבונינהו שרי אוזופינהו אסור הני מילי בעתיקתא אבל בחדתא לית לן בה

ואפילו למאן דאמר הזמנה מילתא היא ה״מ כגון האורג בגד למת אבל הכא כטווי לאריג דמי וליכא למאן דאמר

מתנה פליגי בה רב אחא ורבינא חד אסר וחד שרי מאן דאסר בהאי תפקע קדושתה ומאן דשרי אי לאו דהוה ליה הנאה מיניה לא הוה יהיב ליה הדר הוה ליה מתנה כזביני

ת״ר תשמישי מצוה נזרקין תשמישי קדושה נגנזין ואלו הן תשמישי מצוה סוכה לולב שופר ציצית ואלו הן תשמישי קדושה דלוסקמי ספרים תפילין ומזוזות ותיק של ס״ת ונרתיק של תפילין ורצועותיהן

אמר רבא מריש הוה אמינא האי כורסיא תשמיש דתשמיש הוא ושרי כיון דחזינא דמותבי עליה ס״ת אמינא תשמיש קדושה הוא ואסור

ואמר רבא מריש הוה אמינא האי פריסא תשמיש דתשמיש הוא כיון דחזינא דעייפי ליה ומנחי סיפרא עליה אמינא תשמיש קדושה הוא ואסור

ואמר רבא האי תיבותא דאירפט מיעבדה תיבה זוטרתי שרי כורסייא אסיר ואמר רבא האי פריסא דבלה למיעבדיה פריסא לספרי שרי לחומשין אסיר

ואמר רבא הני זבילי דחומשי וקמטרי דספרי תשמיש קדושה נינהו ונגנזין פשיטא מהו דתימא הני לאו לכבוד עבידן לנטורי בעלמא עבידי קמ״ל

ההוא בי כנישתא דיהודאי רומאי דהוה פתיח להההוא אידרונא דהוה מחית ביה מת והוו בעו כהני למיעל לצלויי התם אתו אמרו ליה לרבא אמר להו דלו תיבותא אותבוה דהוה ליה כלי עץ העשוי לנחת וכלי עץ העשוי לנחת אינו מקבל טומאה וחוצץ בפני הטומאה

אמרו ליה רבנן לרבא והא זמנין דמטלטלי ליה כי מנח ספר תורה עלויה והוה ליה מיטלטלא מלא וריקם אי הכי לא אפשר

אמר מר זוטרא מטפחות ספרים שבלו עושין אותן תכריכין למת מצוה וזו היא גניזתן

ואמר רבא ספר תורה שבלה גונזין אותו אצל תלמיד חכם ואפילו שונה הלכות אמר רב אחא בר יעקב ובכלי חרס שנאמר (ירמיהו לב, יד) ונתתם בכלי חרש למען יעמדו ימים רבים

(ואמר) רב פפי משמיה דר׳ מבי כנישתא לבי רבנן שרי מבי רבנן לבי כנישתא אסיר ורב פפא משמיה דרבא מתני איפכא אמר רב אחא

דף כז עמוד א

כוותיה דרב פפי מסתברא דא״ר יהושע בן לוי בהכ״נ מותר לעשותו בית המדרש ש״מ

דרש בר קפרא מאי דכתיב (מלכים ב כה, ט) וישרף את בית ה׳ ואת בית המלך ואת כל בתי ירושלם ואת כל בית גדול שרף באש בית ה׳ זה בהמ״ק בית המלך אלו פלטרין של מלך ואת כל בתי ירושלם כמשמען ואת כל בית גדול שרף באש ר׳ יוחנן ור׳ יהושע בן לוי חד אמר מקום שמגדלין בו תורה וחד אמר מקום שמגדלין בו תפלה

מ״ד תורה דכתיב (ישעיהו מב, כא) ה׳ חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר ומ״ד תפלה דכתיב (מלכים ב ח, ד) ספרה נא הגדולות אשר עשה אלישע ואלישע דעבד ברחמי הוא דעבד

תסתיים דר׳ יהושע בן לוי הוא דאמר מקום שמגדלין בו תורה דאמר ר׳ יהושע בן לוי בית הכנסת מותר לעשותו בית המדרש ש״מ:

אבל מכרו תורה לא יקחו ספרים וכו׳: איבעיא להו מהו למכור ס״ת ישן ליקח בו חדש כיון דלא מעלי ליה אסור או דלמא כיון דליכא לעלויי עילוייא אחרינא שפיר דמי

תא שמע אבל מכרו תורה לא יקחו ספרים ספרים הוא דלא הא תורה בתורה שפיר דמי מתני׳ דיעבד כי קא מיבעיא לן לכתחלה

ת״ש גוללין ס״ת במטפחות חומשין וחומשין במטפחות נביאים וכתובים אבל לא נביאים וכתובים במטפחות חומשין ולא חומשין במטפחות ס״ת

קתני מיהת גוללים ס״ת במטפחות חומשין מטפחות חומשין אין מטפחות ס״ת לא

אימא סיפא ולא חומשין במטפחות ס״ת הא תורה בתורה ש״ד אלא מהא ליכא למישמע מינה

תא שמע מניחין ס״ת על גבי תורה ותורה ע״ג חומשין וחומשין ע״ג נביאים וכתובים אבל לא נביאים וכתובים ע״ג חומשין ולא חומשין על גבי תורה

הנחה קאמרת שאני הנחה דלא אפשר דאי לא תימא הכי מיכרך היכי כרכינן והא קא יתיב דפא אחבריה אלא כיון דלא אפשר שרי הכא נמי כיון דלא אפשר שרי

ת״ש דאמר רבה בר בר חנה א״ר יוחנן משום רשב״ג לא ימכור אדם ס״ת ישן ליקח בו חדש

התם משום פשיעותא כי קאמרינן כגון דכתיב ומנח לאיפרוקי מאי

ת״ש דא״ר יוחנן משום ר״מ אין מוכרין ס״ת אלא ללמוד תורה ולישא אשה

ש״מ תורה בתורה שפיר דמי דלמא שאני תלמוד שהלמוד מביא לידי מעשה אשה נמי (ישעיהו מה, יח) לא תהו בראה לשבת יצרה אבל תורה בתורה לא

ת״ר לא ימכור אדם ס״ת אע״פ שאינו צריך לו יתר על כן ארשב״ג אפי׳ אין לו מה יאכל ומכר ס״ת או בתו אינו רואה סימן ברכה לעולם:

וכן במותריהן: אמר רבא ל״ש אלא שמכרו והותירו אבל גבו והותירו מותר

איתיביה אביי בד״א שלא התנו אבל התנו אפילו לדוכסוסיא מותר

ה״ד אילימא שמכרו והותירו כי התנו מאי הוי אלא שגבו והותירו טעמא דהתנו הא לא התנו לא

לעולם שמכרו והותירו וה״ק בד״א שלא התנו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר אבל התנו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר אפילו לדוכסוסיא נמי מותר

א״ל אביי להההוא מרבנן דהוה מסדר מתניתא קמיה דרב ששת מי שמיע לך מרב ששת מאי דוכסוסיא אמר ליה הכי אמר רב ששת פרשא דמתא

אמר אביי הלכך האי צורבא מרבנן דשמע ליה מילתא ולא ידע פירושא לישיילה קמיה דשכיח קמיה רבנן דלא אפשר דלא שמיע ליה מן גברא רבה

אמר רבי יוחנן משום ר״מ בני העיר שהלכו לעיר אחרת ופסקו עליהן צדקה נותנין וכשהן באין מביאין אותה עמהן ומפרנסין בה עניי עירן

תניא נמי הכי בני העיר שהלכו לעיר אחרת ופסקו עליהן צדקה נותנין וכשהן באין מביאין אותה עמהן ויחיד שהלך לעיר אחרת ופסקו עליו צדקה תנתן לעניי אותה העיר

ר״ה גזר תעניתא על לגביה רב חנה בר חנילאי וכל בני מתיה רמו עלייהו צדקה ויהבו כי בעו למיתי אמרו ליה נותבה לן מר וניזול ונפרנס בה עניי מאתין

אמר להו תנינא בד״א בשאין שם

דף כז עמוד ב

חבר עיר אבל יש שם חבר עיר תינתן לחבר עיר וכ״ש דעניי דידי ודידכו עלי סמיכי:

מתני׳ אין מוכרין את של רבים ליחיד מפני שמורידין אותו מקדושתו דברי רבי מאיר אמרו לו א״כ אף לא מעיר גדולה לעיר קטנה:

גמ׳ שפיר קאמרי ליה רבנן לר״מ ור״מ מעיר גדולה לעיר קטנה מעיקרא קדישא השתא נמי קדישא מרבים ליחיד ליכא קדושה

ורבנן אי איכא למיחש כי האי גוונא נמי איכא למיחש משום (משלי יד, כח) ברוב עם הדרת מלך:

מתני׳ אין מוכרין בית הכנסת אלא על תנאי שאם ירצו יחזירוהו דברי ר״מ וחכ״א מוכרין אותו ממכר עולם חוץ מארבעה דברים למרחץ ולבורסקי לטבילה ולבית המים ר׳ יהודה אומר מוכרין אותה לשם חצר והלוקח מה שירצה יעשה:

גמ׳ ולר״מ היכי דיירי בה הא הויא לה רבית

א״ר יוחנן ר״מ בשיטת ר״י אמרה דאמר צד אחד ברבית מותר

דתניא הרי שהיה נושה בחבירו מנה ועשה לו שדהו מכר בזמן שמוכר אוכל פירות מותר לוקח אוכל פירות אסור

ר׳ יהודה אומר אפילו לוקח אוכל פירות מותר וא״ר יהודה מעשה בביתוס בן זונן שעשה שדהו מכר על פי ראב״ע ולוקח אוכל פירות היה אמרו לו משם ראיה מוכר אוכל פירות היה ולא לוקח

מאי בינייהו צד אחד ברבית איכא בינייהו מר סבר צד אחד ברבית מותר ומר סבר צד אחד ברבית אסור

רבא אמר דכ״ע צד אחד ברבית אסור והכא רבית ע״מ להחזיר איכא בינייהו מר סבר רבית ע״מ להחזיר מותר ומר סבר אסור:

וחכ״א מוכרין אותו ממכר עולם וכו׳: אר״י אמר שמואל מותר לאדם להשתין מים בתוך ד׳ אמות של תפלה

אמר רב יוסף מאי קמ״ל תנינא ר׳ יהודה אומר מוכרין אותה לשום חצר ולוקח מה שירצה יעשה ואפילו רבנן לא קאמרי אלא בית הכנסת דקביע קדושתיה אבל ד״א דלא קביע קדושתייהו לא

תני תנא קמיה דרב נחמן המתפלל מרחיק ד״א ומשתין והמשתין מרחיק ד״א ומתפלל

א״ל בשלמא המשתין מרחיק ד״א ומתפלל תנינא כמה ירחיק מהן ומן הצואה ד״א

אלא המתפלל מרחיק ד״א ומשתין למה לי אי הכי קדשתינהו לכולהו שבילי דנהרדעא תני

ישהה בשלמא משתין ישהה כדי הילוך ד״א משום ניצוצות אלא מתפלל ישהה כדי הילוך ד״א ל״ל אמר רב אשי שכל ד״א תפלתו סדורה בפיו ורחושי מרחשן שפוותיה:

זלפ״ן סימן:

שאלו תלמידיו את רבי זכאי במה הארכת ימים אמר להם מימי לא השתנתי מים בתוך ד״א של תפלה ולא כניתי שם לחבירי ולא ביטלתי קידוש היום אמא זקינה היתה לי פעם אחת מכרה כפה שבראשה והביאה לי קידוש היום

תנא כשמתה הניחה לו ג׳ מאות גרבי יין כשמת הוא הניח לבניו שלשת אלפים גרבי יין

רב הונא הוה אסר ריתא וקאי קמיה דרב אמר ליה מאי האי א״ל לא הוה לי קידושא ומשכנתיה להמיינאי ואתאי ביה קידושא א״ל יהא רעוא דתיטום בשיראי

כי איכלל רבה בריה רב הונא איניש גוצא הוה גנא אפוריא אתיין בנתיה וכלתיה שלחן ושדיין מנייהו עליה עד דאיטום בשיראי שמע רב ואיקפד אמר מאי טעמא לא אמרת לי כי ברכתיך וכן למר

שאלו תלמידיו את ר״א בן שמוע במה הארכת ימים אמר להם מימי לא עשיתי קפנדריא לב״ה ולא פסעתי על ראשי עם קדוש ולא נשאתי כפי בלא ברכה

שאלו תלמידיו את ר׳ פרידא במה הארכת ימים אמר להם מימי לא קדמני אדם לבית המדרש

דף כח עמוד א

ולא ברכתי לפני כהן ולא אכלתי מבהמה שלא הורמו מתנותיה

דא״ר יצחק א״ר יוחנן אסור לאכול מבהמה שלא הורמו מתנותיה ואמר ר׳ יצחק כל האוכל מבהמה שלא הורמו מתנותיה כאילו אוכל טבלים ולית הלכתא כוותיה

ולא ברכתי לפני כהן

למימרא דמעליותא היא והא א״ר יוחנן כל תלמיד חכם שמברך לפניו אפילו כ״ג עם הארץ אותו ת״ח חייב מיתה שנאמר (משלי ח, לו) כל משנאי אהבו מות אל תקרי משנאי אלא משניאי

כי קאמר איהו בשוין

שאלו תלמידיו את רבי נחוניא בן הקנה במה הארכת ימים אמר להם מימי לא נתכבדתי בקלון חברי ולא עלתה על מטתי קללת חברי וותרן בממוני הייתי

לא נתכבדתי בקלון חברי כי הא דרב הונא דרי מרא אכתפיה אתא רב חנא בר חנילאי וקא דרי מיניה א״ל אי רגילת דדרית במאתיך דרי ואי לא אתייקורי אנא בזילותא דידך לא ניחא לי

ולא עלתה על מטתי קללת חברי כי הא דמר זוטרא כי הוה סליק לפורייה אמר שרי ליה לכל מאן דצערן

וותרן בממוני הייתי דאמר מר איוב וותרן בממוניה הוה שהיה מניח פרוטה לחנוני ממוניה

שאל ר״ע את רבי נחוניא הגדול (אמר לו) במה הארכת ימים אתו גווזי וקא מחו ליה סליק יתיב אירישא דדיקלא א״ל רבי אם נאמר (במדבר כח, ד) כבש למה נאמר אחד אמר להו צורבא מדרבנן הוא שבקוהו

א״ל אחד מיוחד שבעדרו

א״ל מימי לא קבלתי מתנות ולא עמדתי על מדותי וותרן בממוני הייתי

לא קבלתי מתנות כי הא דר׳ אלעזר כי הוו משדרי ליה מתנות מבי נשיאה לא הוה שקיל כי הוה מזמני ליה לא הוה אזיל אמר להו לא ניחא לכו דאחיה דכתיב (משלי טו, כז) שונא מתנות יחיה ר׳ זירא כי הוו משדרי ליה מבי נשיאה לא הוה שקיל כי הוה מזמני ליה אזיל אמר אתייקורי דמתייקרי בי

ולא עמדתי על מדותי דאמר רבא כל המעביר על מדותיו מעבירין ממנו כל פשעיו שנאמר (מיכה ז, יח) נושא עון ועובר על פשע למי נושא עון למי שעובר על פשע

שאל רבי את ר׳ יהושע בן קרחה במה הארכת ימים א״ל קצת בחיי אמר לו רבי תורה היא וללמוד אני צריך א״ל מימי לא נסתכלתי בדמות אדם רשע דאמר ר׳ יוחנן אסור לאדם להסתכל בצלם דמות אדם רשע שנאמר (מלכים ב ג, יד) לולא פני יהושפט מלך יהודה אני נושא אם אביט אליך ואם אראך

ר״א אמר עיניו כהות שנאמר (בראשית כז, א) ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראות משום דאסתכל בעשו הרשע

והא גרמא ליה והאמר ר׳ יצחק לעולם אל תהי קללת הדיוט קלה בעיניך שהרי אבימלך קלל את שרה ונתקיים בזרעה שנאמר (בראשית כ, טז) הנה הוא לך כסות עינים אל תקרי כסות אלא כסיית עינים

הא והא גרמא ליה רבא אמר מהכא (משלי יח, ה) שאת פני רשע לא טוב

בשעת פטירתו א״ל [רבי] ברכני א״ל יהי רצון שתגיע לחצי ימי ולכולהו לא אמר לו הבאים אחריך בהמה ירעו

אבוה בר איהי ומנימן בר איהי חד אמר תיתי לי דלא אסתכלי בכותי וחד אמר תיתי לי דלא עבדי שותפות בהדי כותי

שאלו תלמידיו את ר׳ זירא במה הארכת ימים אמר להם מימי לא הקפדתי בתוך ביתי ולא צעדתי בפני מי שגדול ממני ולא הרהרתי במבואות המטונפות ולא הלכתי ד״א בלא תורה ובלא תפילין ולא ישנתי בבית המדרש לא שינת קבע ולא שינת עראי ולא ששתי בתקלת חבירי ולא קראתי לחבירי (בחניכתו) ואמרי לה (בחכינתו):

מתני׳ ועוד א״ר יהודה בית הכנסת שחרב אין מספידין בתוכו ואין מפשילין בתוכו חבלים ואין פורשין לתוכו מצודות ואין שוטחין על גגו פירות ואין עושין אותו קפנדריא

שנאמר (ויקרא כו, לא) והשמותי את מקדשכם קדושתן אף כשהן שוממין

עלו בו עשבים לא יתלוש מפני עגמת נפש:

גמ׳ ת״ר בתי כנסיות אין נוהגין בהן קלות ראש אין אוכלין בהן ואין שותין בהן

דף כח עמוד ב

ואין ניאותין בהם ואין מטיילין בהם ואין נכנסין בהן בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים ואין מספידין בהן הספד של יחיד אבל קורין בהן ושונין בהן ומספידין בהן הספד של רבים

א״ר יהודה אימתי בישובן אבל בחורבנן מניחין אותן ועולין בהן עשבים ולא יתלוש מפני עגמת נפש

עשבים מאן דכר שמייהו חסורי מיחסרא והכי קתני ומכבדין אותן ומרביצין אותן כדי שלא יעלו בהן עשבים א״ר יהודה אימתי בישובן אבל בחורבנן מניחין אותן לעלות עלו בהם עשבים לא יתלוש מפני עגמת נפש

א״ר אסי בתי כנסיות שבבבל על תנאי הן עשויין ואעפ״כ אין נוהגין בהן קלות ראש ומאי ניהו חשבונות

אמר רב אסי בהכ״נ שמחשבין בו חשבונות מלינין בו את המת מלינין סלקא דעתך לא סגי דלאו הכי אלא לסוף שילינו בו מת מצוה:

ואין ניאותין בהן: אמר רבא חכמים ותלמידיהם מותרין דאמר ריב״ל מאי בי רבנן ביתא דרבנן:

ואין נכנסין בהן בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים: כי הא דרבינא ורב אדא בר מתנה הוו קיימי ושאלי שאילתא מרבא אתא זילחא דמיטרא עיילי לבי כנישתא אמרי האי דעיילינן לבי כנישתא לאו משום מיטרא אלא משום דשמעתא בעא צילותא כיומא דאסתנא

א״ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי אי אצטריך ליה לאיניש למיקרי גברא מבי כנישתא מאי א״ל אי צורבא מרבנן הוא לימא הלכתא ואי תנא הוא לימא מתני׳ ואי קרא הוא לימא פסוקא ואי לא לימא ליה לינוקא אימא לי פסוקיך א״נ נישהי פורתא וניקום:

ומספידין בהן הספד של רבים: ה״ד הספידא דרבים מחוי רב חסדא כגון הספידא דקאי ביה רב ששת מחוי רב ששת כגון הספידא דקאי ביה רב חסדא

רפרם אספדה לכלתיה בבי כנישתא אמר משום יקרא דידי ודמיתא אתו כוליה עלמא ר׳ זירא ספדיה להההוא מרבנן בבי כנישתא אמר אי משום יקרא דידי אי משום יקרא דידיה דמיתא אתו כולי עלמא

ריש לקיש ספדיה להההוא צורבא מרבנן דשכיח בארעא דישראל דהוי תני הלכתא בכ״ד שורתא אמר ווי חסרא ארעא דישראל גברא רבה

ההוא דהוי תני הלכתא סיפרא וסיפרי ותוספתא ושכיב אתו ואמרו ליה לרב נחמן ליספדיה מר אמר היכי נספדיה הי צנא דמלי סיפרי דחסר

תא חזי מה בין תקיפי דארעא דישראל לחסידי דבבל

תנן התם ודאשתמש בתגא חלף תני ריש לקיש זה המשתמש במי ששונה הלכות כתרה של תורה

ואמר עולא לשתמש איניש במאן דתני ארבעה ולא לשתמש במאן דמתני ארבעה כי הא דריש לקיש הוה אזיל באורחא מטא עורקמא דמיא אתא ההוא גברא ארכביה אכתפיה וקא מעבר ליה א״ל קרית אמר ליה קרינא תנית תנינא ארבעה סידרי משנה א״ל פסלת לך ארבעה טורי וטענת בר לקיש אכתפך שדי בר לקישא במיא

אמר ליה ניחא לי דאשמעינן למר אי הכי גמור מיני הא מלתא דאמר ר׳ זירא בנות ישראל הן החמירו על עצמן שאפילו רואות טיפת דם כחרדל יושבות עליו שבעה נקיים

תנא דבי אליהו כל השונה הלכות מובטח לו שהוא בן עולם הבא שנאמר (חבקוק ג, ו) הליכות עולם לו אל תקרי הליכות אלא הלכות

ת״ר

דף כט עמוד א

מבטלין ת״ת להוצאת המת ולהכנסת הכלה אמרו עליו על ר׳ יהודה בר׳ אילעאי שהיה מבטל ת״ת להוצאת המת ולהכנסת הכלה בד״א בשאין שם כל צורכו אבל יש שם כל צורכו אין מבטלין

וכמה כל צורכו אמר רב שמואל בר איניא משמיה דרב תריסר אלפי גברי ושיתא אלפי שיפורי ואמרי לה תריסר אלפי גברי ומינייהו שיתא אלפי שיפורי עולא אמר כגון דחייצי גברי מאבולא עד סיכרא

רב ששת אמר כנתינתה כך נטילתה מה נתינתה בששים ריבוא אף נטילתה בס׳ ריבוא ה״מ למאן דקרי ותני אבל למאן דמתני לית ליה שיעורא

תניא ר״ש בן יוחי אומר בוא וראה כמה חביבין ישראל לפני הקב״ה שבכל מקום שגלו שכינה עמהן גלו למצרים שכינה עמהן שנאמר (שמואל א ב, כז) הנגלה נגליתי לבית אביך בהיותם במצרים וגו׳ גלו לבבל שכינה עמהן שנאמר (ישעיהו מג, יד) למענכם שלחתי בבלה ואף כשהן עתידין ליגאל שכינה עמהן שנאמר (דברים ל, ג) ושב ה׳ אלהיך את שבותך והשיב לא נאמר אלא ושב מלמד שהקב״ה שב עמהן מבין הגליות

בבבל היכא אמר אביי בבי כנישתא דהוצל ובבי כנישתא דשף ויתיב בנהרדעא ולא תימא הכא והכא אלא זמנין הכא וזמנין הכא אמר אביי תיתי לי דכי מרחיקנא פרסה עיילנא ומצלינא התם אבוה דשמואל [ולוי] הוו יתבי בכנישתא דשף ויתיב בנהרדעא אתיא שכינה שמעו קול ריגשא [קמו ונפקו

רב ששת הוה יתיב בבי כנישתא דשף ויתיב בנהרדעא אתיא שכינה] ולא נפק אתו מלאכי השרת וקא מבעתו ליה אמר לפניו רבש״ע עלוב ושאינו עלוב מי נדחה מפני מי אמר להו שבקוהו

(יחזקאל יא, טז) ואהי להם למקדש מעט אמר רבי יצחק אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל ור״א אמר זה בית רבינו שבבבל

דרש רבא מאי דכתיב (תהלים צ, א) ה׳ מעון אתה היית לנו אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות אמר אביי מריש הואי גריסנא בביתא ומצלינא בבי כנשתא כיון דשמעית להא דקאמר דוד (תהלים כו, ח) ה׳ אהבתי מעון ביתך הואי גריסנא בבי כנישתא

תניא ר״א הקפר אומר עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל שיקבעו בא״י שנאמר (ירמיהו מו, יח) כי כתבור בהרים וככרמל בים יבא והלא דברים ק״ו ומה תבור וכרמל שלא באו אלא לפי שעה ללמוד תורה נקבעים בארץ ישראל בתי כנסיות ובתי מדרשות שקורין ומרביצין בהן תורה עאכ״ו

דרש בר קפרא מאי דכתיב (תהלים סח, יז) למה תרצדון הרים גבנונים יצתה בת קול ואמרה להם למה תרצו דין עם סיני כולכם בעלי מומים אתם אצל סיני כתיב הכא גבנונים וכתיב התם (ויקרא כא, כ) או גבן או דק אמר רב אשי ש״מ האי מאן דיהיר בעל מום הוא:

אין עושין אותו קפנדריא: מאי קפנדריא אמר רבא קפנדריא כשמה מאי כשמה כמאן דאמר אדמקיפנא אדרי איעול בהא

א״ר אבהו אם היה שביל מעיקרא מותר

אר״נ בר יצחק הנכנס ע״מ שלא לעשות קפנדריא מותר לעשותו קפנדריא וא״ר חלבו אמר ר״ה הנכנס לבהכ״נ להתפלל מותר לעשותו קפנדריא שנא׳ (יחזקאל מו, ט) ובבא עם הארץ לפני ה׳ במועדים הבא דרך שער צפון להשתחוות יצא דרך שער נגב:

עלו בו עשבים לא יתלוש מפני עגמת נפש: והתניא אינו תולש ומאכיל אבל תולש ומניח כי תנן נמי מתני׳ תולש ומאכיל תנן

ת״ר בית הקברות אין נוהגין בהן קלות ראש אין מרעין בהן בהמה ואין מוליכין בהן אמת המים ואין מלקטין בהן עשבים ואם ליקט שורפן במקומן מפני כבוד מתים

אהייא אילימא אסיפא כיון ששורפן במקומן מאי כבוד מתים איכא אלא אריש:

מתני׳ ר״ח אדר שחל להיות בשבת קורין בפרשת שקלים חל להיות בתוך השבת מקדימין לשעבר ומפסיקין לשבת אחרת

בשניה זכור בשלישית פרה אדומה ברביעית החודש הזה לכם בחמישית חוזרין לכסדרן

לכל מפסיקין בראשי חדשים בחנוכה ובפורים בתעניות ובמעמדות וביוה״כ:

גמ׳ תנן התם באחד באדר משמיעין על השקלים

דף כט עמוד ב

ועל הכלאים

בשלמא על הכלאים דזמן זריעה היא אלא על השקלים מנלן

אמר ר׳ טבי אמר רבי יאשיה דאמר קרא (במדבר כח, יד) זאת עולת חודש בחדשו אמרה תורה חדש והבא קרבן מתרומה חדשה

וכיון דבניסן בעי אקרובי מתרומה חדשה קדמינן וקרינן באחד באדר כי היכי דליתו שקלים למקדש

כמאן דלא כרבן שמעון בן גמליאל דאי רבן שמעון בן גמליאל האמר שתי שבתות דתניא שואלין בהלכות הפסח קודם לפסח שלשים יום רבן שמעון בן גמליאל אומר שתי שבתות

אפילו תימא רבן שמעון בן גמליאל כיון דאמר מר בחמשה עשר בו שולחנות יושבין במדינה ובכ״ה יושבין במקדש משום שולחנות קדמינן וקרינן

מאי פרשת שקלים רב אמר (במדבר כח, ב) צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי ושמואל אמר (שמות ל, יב) כי תשא

בשלמא למאן דאמר כי תשא היינו דקרי לה פרשת שקלים דכתיב בה שקלים אלא למאן דאמר את קרבני לחמי הכא מידי שקלים כתיבי התם אין טעמא מאי כדר׳ טבי

בשלמא למ״ד צו את בני ישראל משום דכתיבי קרבנות התם כדר׳ טבי אלא למ״ד כי תשא קרבנות מי כתיבי שקלים לאדנים כתיבי

כדתני רב יוסף שלש תרומות הן של מזבח למזבח ושל אדנים לאדנים ושל בדק הבית לבדק הבית

בשלמא למאן דאמר כי תשא היינו דשני האי ראש חדש משאר ראשי חדשים

אלא למ״ד צו את קרבני מאי שני שני דאילו ראשי חדשים קרו שיתא בעניינא דיומא וחד בדראש חודש ואילו האידנא כולהו בדראש חודש

הניחא למאן דאמר לסדר פרשיות הוא חוזר

אלא למאן דאמר לסדר הפטרות הוא חוזר ופרשתא דיומא קרינן מאי שני

שני דאילו ראשי חדשים קרו שיתא בעניינא דיומא וחד קרי בדראש חודש ואילו האידנא קרו תלתא בעניינא דיומא וארבעה קרו בדראש חודש

מיתיבי ר״ח אדר שחל להיות בשבת קורין בפרשת שקלים ומפטירין ביהוידע הכהן בשלמא למ״ד כי תשא היינו דמפטירין ביהוידע הכהן דדמי ליה דכתיב (מלכים ב יב, ה) כסף נפשות ערכו

אלא למ״ד את קרבני לחמי מי דמי דמי כדר׳ טבי

מיתיבי חל להיות בפרשה הסמוכה לה בין מלפניה ובין מלאחריה קורין אותה וכופלין אותה

בשלמא למ״ד כי תשא היינו דמתרמי בההוא זימנא

אלא למ״ד צו את קרבני מי מתרמי בההוא זימנא אין לבני מערבא דמסקי לדאורייתא בתלת שנין

תניא כוותיה דשמואל ר״ח אדר שחל להיות בשבת קורין כי תשא ומפטירין ביהוידע הכהן

א״ר יצחק נפחא ר״ח אדר שחל להיות בשבת מוציאין שלש תורות וקורין בהן אחד בעניינו של יום ואחד בשל ר״ח ואחד בכי תשא וא״ר יצחק נפחא ר״ח טבת שחל להיות בשבת מביאין שלש תורות וקורין בהן אחד בעניינו של יום ואחד בדראש חודש ואחד בחנוכה

וצריכא דאי איתמר בהא בהא קאמר ר׳ יצחק אבל בהך כרב ס״ל דאמר פרשת שקלים את קרבני לחמי ובשתי תורות סגי קמ״ל

ולימא הא ולא בעיא הך חדא מכלל חבירתה איתמר

איתמר ר״ח טבת שחל להיות בחול א״ר יצחק קרו תלתא בר״ח וחד בחנוכה ורב דימי דמן חיפא אמר קרו תלתא בחנוכה וחד בר״ח

אמר ר׳ מני כוותיה דרבי יצחק נפחא מסתברא דתדיר ושאינו תדיר תדיר קודם

א״ר אבין כוותיה דרב דימי מסתברא מי גרם לרביעי שיבא ר״ח הלכך רביעי בר״ח בעי מיקרי

מאי הוי עלה רב יוסף אמר אין משגיחין בראש חודש ורבה אמר אין משגיחין בחנוכה והלכתא אין משגיחין בחנוכה ור״ח עיקר

איתמר חל להיות בואתה תצוה אמר רבי יצחק נפחא קרו שיתא מואתה תצוה עד כי תשא וחד מכי תשא עד ועשית אמר אביי

דף ל עמוד א

אמרי אוקומי הוא דקא מוקמי התם

אלא אמר אביי קרו שיתא מואתה תצוה עד ועשית וחד תני וקרי מכי תשא עד ועשית

מיתיבי חל להיות בפרשה הסמוכה לה בין מלפניה בין מלאחריה קורין אותה וכופלין אותה

בשלמא לאביי ניחא אלא לר׳ יצחק נפחא קשיא

אמר לך ר׳ יצחק נפחא ולאביי מי ניחא תינח לפניה לאחריה היכי משכחת לה

אלא מאי אית לך למימר כופלה בשבתות הכא נמי כופלה בשבתות

חל להיות בכי תשא עצמה א״ר יצחק נפחא קרו שיתא מן ועשית עד ויקהל וחד קרי מכי תשא עד ועשית

מתקיף לה אביי השתא אמרי למפרע הוא דקרי אלא אמר אביי קרו שיתא עד ויקהל וחד תני וקרי מכי תשא עד ועשית

תניא כוותיה דאביי חל להיות בכי תשא עצמה קורין אותה וכופלין אותה:

חל להיות בתוך השבת מקדימין לשבת שעברה: איתמר ר״ח אדר שחל להיות בערב שבת רב אמר מקדימין ושמואל אמר מאחרין

רב אמר מקדימין דאם כן בצרי להו יומי שולחנות ושמואל אמר מאחרין אמר לך סוף סוף חמיסר במעלי שבתא מיקלע ושולחנות לא נפקי עד חד בשבא הלכך מאחרין

תנן חל להיות בתוך השבת מקדימין לשעבר ומפסיקין לשבת אחרת מאי לאו אפילו בע״ש לא בתוך השבת דוקא

ת״ש איזו היא שבת ראשונה כל שחל ר״ח אדר להיות בתוכה ואפילו בערב שבת מאי לאו אפילו בע״ש דומיא דתוכה מה תוכה מקדימין אף ע״ש מקדימין

אמר שמואל בה וכן תנא דבי שמואל בה

כתנאי מסרגין לשבתות דברי ר׳ יהודה הנשיא ר״ש בן אלעזר אומר אין מסרגין אמר ר״ש בן אלעזר אימתי אני אומר אין מסרגין בזמן שחל להיות בע״ש אבל בזמן שחל להיות בתוך השבת מקדים וקורא משבת שעברה אע״פ שהוא שבט:

בשנייה זכור וכו׳: איתמר פורים שחל להיות בע״ש רב אמר מקדימין פרשת זכור ושמואל אמר מאחרין

רב אמר מקדימין כי היכי דלא תיקדום עשיה לזכירה ושמואל אמר מאחרין אמר לך כיון דאיכא מוקפין דעבדי בחמיסר עשיה וזכירה בהדי הדדי קא אתיין

תנן בשניה זכור והא כי מיקלע ריש ירחא בשבת מיקלע פורים בערב שבת וקתני בשניה זכור אמר רב פפא מאי שניה שניה להפסקה

תא שמע איזו שבת שניה כל שחל פורים להיות בתוכה ואפילו בערב שבת מאי לאו ערב שבת דומיא דתוכה מה תוכה מקדימין אף ערב שבת מקדימין

אמר שמואל בה וכן תנא דבי שמואל בה

חל להיות בשבת עצמה אמר ר״ה לדברי הכל אין מקדימין ורב נחמן אמר עדיין היא מחלוקת איתמר נמי א״ר חייא בר אבא אמר רבי אבא אמר רב פורים שחל להיות בשבת מקדים וקורא בשבת שעברה זכור:

בשלישית פרה אדומה וכו׳: תנו רבנן איזו היא שבת שלישית כל שסמוכה לפורים מאחריה איתמר ר׳ חמא בר׳ חנינא אמר שבת הסמוכה לר״ח ניסן

ולא פליגי הא דאיקלע ר״ח ניסן בשבת הא דאיקלע באמצע שבת:

ברביעית (שמות יב, ב) החדש הזה לכם: תנו רבנן ר״ח אדר שחל להיות בשבת קורין כי תשא ומפטירין ביהוידע ואי זו היא שבת ראשונה כל שחל ר״ח אדר להיות בתוכה ואפילו בערב שבת בשניה זכור ומפטירין (שמואל א טו, ב) פקדתי ואי זו היא שבת שניה כל שחל פורים להיות בתוכה ואפילו בערב שבת

בשלישית פרה אדומה ומפטירין (יחזקאל לו, כה) וזרקתי עליכם ואי זו היא שבת שלישית כל שסמוכה לפורים מאחריה ברביעית החדש הזה ומפטירין (יחזקאל מה, ט) כה אמר ה׳ [אלהים] בראשון באחד לחדש

דף ל עמוד ב

ואיזו היא שבת רביעית כל שחל ר״ח ניסן להיות בתוכה ואפילו בע״ש:

בחמישית חוזרין לכסדרן וכו׳: לסדר מאי ר׳ אמי אמר לסדר פרשיות הוא חוזר ר׳ ירמיה אמר לסדר הפטרות הוא חוזר

אמר אביי כוותי׳ דר׳ אמי מסתברא דתנן לכל מפסיקין לראשי חדשים לחנוכה ולפורים לתעניות ולמעמדות וליוה״כ

בשלמא למ״ד לסדר פרשיות הוא חוזר היינו דאיכא פרשה בחול אלא למ״ד לסדר הפטרות הוא חוזר הפטרה בחול מי איכא

ואידך הא כדאיתא והא כדאיתא

ובתעניות למה לי הפסקה ליקרי מצפרא בענינא דיומא ובמנחה בתעניתא מסייע ליה לר״ה דאמר ר״ה מצפרא כינופיא

היכי עבדינן אמר אביי מצפרא לפלגיה דיומא מעיינינן במילי דמתא מפלגיה דיומא לפניא ריבעא דיומא קרא ומפטרי וריבעא דיומא בעו רחמי שנאמר (נחמיה ט, ג) ויקראו בספר תורת ה׳ אלהיהם רביעית היום ורביעית (היום) מתוודים ומשתחוים

ואיפוך אנא לא ס״ד דכתיב (עזרא ט, ד) ואלי יאספו כל חרד בדברי אלהי ישראל על מעל הגולה ואני יושב משומם עד למנחת הערב וכתיב ובמנחת הערב קמתי מתעניתי:

מתני׳ בפסח קורין בפרשת מועדות של תורת כהנים בעצרת (דברים טז, ט) שבעה שבועות בראש השנה (ויקרא כג, כד) בחדש השביעי באחד לחדש ביוה״כ (ויקרא טז, א) אחרי מות ביו״ט הראשון של חג קורין בפרשת מועדות שבתורת כהנים ובשאר כל ימות החג בקרבנות החג

בחנוכה (במדבר ז, ב) בנשיאים בפורים (שמות יז, ח) ויבא עמלק בראשי חדשים (במדבר כח, יא) ובראשי חדשיכם במעמדות במעשה בראשית בתעניות

דף לא עמוד א

ברכות וקללות אין מפסיקין בקללות אלא אחד קורא את כולן

בשני ובחמישי בשבת במנחה קורין כסדרן ואין עולים להם מן החשבון

שנאמר (ויקרא כג, מד) וידבר משה את מועדי ה׳ אל בני ישראל מצותן שיהו קורין כל אחד ואחד בזמנו:

גמ׳ ת״ר בפסח קורין בפרשת מועדות ומפטירין בפסח (יהושע ה, י) גלגל והאידנא דאיכא תרי יומי יומא קמא בפסח גלגל ולמחר בפסח (מלכים ב כג, טז) יאשיהו

ושאר ימות הפסח מלקט וקורא מענינו של פסח מאי היא אמר רב פפא מאפ״ו סימן

יום טוב האחרון של פסח קורין (שמות יג, יז) ויהי בשלח ומפטירין (שמואל ב כב, א) וידבר דוד ולמחר (דברים טו, יט) כל הבכור ומפטירין (ישעיהו י, לב) עוד היום

אמר אביי והאידנא נהוג עלמא למיקרי משך תורא קדש בכספא פסל במדברא שלח בוכרא

בעצרת (דברים טז, ט) שבעה שבועות ומפטירין (חבקוק ג, א) בחבקוק אחרים אומרים (שמות יט, א) בחדש השלישי ומפטירין (יחזקאל א, א) במרכבה והאידנא דאיכא תרי יומי עבדינן כתרוייהו ואיפכא

בראש השנה (במדבר כט, א) בחדש השביעי ומפטירין (ירמיהו לא, כ) הבן יקיר לי אפרים ויש אומרים (בראשית כא, א) וה׳ פקד את שרה ומפטירין (שמואל א ב, א) בחנה

והאידנא דאיכא תרי יומי יומא קמא כיש אומרים למחר (בראשית כב, א) והאלהים נסה את אברהם ומפטירין הבן יקיר

ביוה״כ קורין (ויקרא טז, א) אחרי מות ומפטירין (ישעיהו נז, טו) כי כה אמר רם ונשא ובמנחה קורין בעריות ומפטירין ביונה

אמר ר׳ יוחנן כל מקום שאתה מוצא גבורתו של הקב״ה אתה מוצא ענוותנותו דבר זה כתוב בתורה ושנוי בנביאים ומשולש בכתובים

כתוב בתורה (דברים י, יז) כי ה׳ אלהיכם הוא אלהי האלהים ואדוני האדונים וכתיב בתריה עושה משפט יתום ואלמנה שנוי בנביאים (ישעיהו נז, טו) כה אמר רם ונשא שוכן עד וקדוש וגו׳ וכתיב בתריה ואת דכא ושפל רוח משולש בכתובים דכתיב (תהלים סח, ה) סולו לרוכב בערבות ביה שמו וכתיב בתריה אבי יתומים ודיין אלמנות

יו״ט הראשון של חג קורין בפרשת מועדות שבתורת כהנים ומפטירין (זכריה יד, א) הנה יום בא לה׳ והאידנא דאיכא תרי יומי למחר מיקרא ה״נ קרינן אפטורי מאי מפטירין (מלכים א ח, ב) ויקהלו אל המלך שלמה

ושאר כל ימות החג קורין בקרבנות החג יו״ט האחרון קורין כל הבכור מצות וחוקים ובכור ומפטירין (מלכים א ט, א) ויהי ככלות שלמה למחר קורין וזאת הברכה ומפטירין (מלכים א ח, כב) ויעמד שלמה

אמר רב הונא אמר רב שבת שחל להיות בחולו של מועד בין בפסח בין בסוכות מקרא קרינן (שמות לג, יב) ראה אתה אפטורי בפסח (יחזקאל לז, ד) העצמות היבשות ובסוכות (יחזקאל לח, יח) ביום בא גוג

בחנוכה בנשיאים ומפטירין (זכריה ב, יד) בנרות דזכריה ואי מיקלעי שתי שבתות קמייתא בנרות דזכריה בתרייתא (מלכים א ז, מ) בנרות שלמה

בפורים (שמות יז, ח) ויבא עמלק בראשי חדשים (במדבר כח, יא) ובראשי חדשיכם ראש חדש שחל להיות בשבת מפטירין (ישעיהו סו) והיה מדי חדש בחדשו חל להיות באחד בשבת מאתמול מפטירין (שמואל א כ) ויאמר לו יהונתן מחר חדש

אמר רב הונא

דף לא עמוד ב

ראש חדש אב שחל להיות בשבת מפטירין (ישעיהו א, יד) חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי היו עלי לטורח מאי היו עלי לטורח אמר הקב״ה לא דיין להם לישראל שחוטאין לפני אלא שמטריחין אותי לידע איזו גזירה קשה אביא עליהם

בתשעה באב גופיה מאי מפטרינן אמר רב (ישעיהו א, כא) איכה היתה לזונה מקרא מאי תניא אחרים אומרים (ויקרא כו, יד) ואם לא תשמעו לי ר׳ נתן בר יוסף אומר (במדבר יד, יא) עד אנה ינאצוני העם הזה ויש אומרים (במדבר יד, כז) עד מתי לעדה הרעה הזאת אמר אביי האידנא נהוג עלמא למיקרי (דברים ד, כה) כי תוליד בנים ומפטירין (ירמיהו ח, יג) אסוף אסיפם:

[במעמדות] במעשה בראשית וכו׳: מנהני מילי א״ר אמי אלמלא מעמדות לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר (ירמיהו לג, כה) אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי

וכתיב (בראשית טו, ב) ויאמר ה׳ אלהים במה אדע כי אירשנה אמר אברהם לפני הקב״ה רבש״ע שמא ח״ו ישראל חוטאים לפניך ואתה עושה להם כדור המבול וכדור הפלגה אמר לו לאו

אמר לפניו רבש״ע במה אדע אמר לו קחה לי עגלה משולשת וגו׳ אמר לפניו רבש״ע תינח בזמן שבית המקדש קיים בזמן שאין בית המקדש קיים מה תהא עליהם אמר לו כבר תקנתי להם סדר קרבנות כל זמן שקוראין בהן מעלה אני עליהן כאילו מקריבין לפני קרבן ומוחל אני על כל עונותיהם:

בתעניות ברכות וקללות ואין מפסיקין בקללות: מה״מ אמר ר׳ חייא בר גמדא אמר רבי אסי דאמר קרא (משלי ג, יא) מוסר ה׳ בני אל תמאס

ריש לקיש אמר לפי שאין אומרים ברכה על הפורענות אלא היכי עביד תנא כשהוא מתחיל בפסוק שלפניהם וכשהוא מסיים מסיים בפסוק שלאחריהן

אמר אביי לא שנו אלא בקללות שבתורת כהנים אבל קללות שבמשנה תורה פוסק מאי טעמא הללו בלשון רבים אמורות ומשה מפי הגבורה אמרן והללו בלשון יחיד אמורות ומשה מפי עצמו אמרן

לוי בר בוטי הוה קרי וקא מגמגם קמיה דרב הונא באורורי אמר לו אכנפשך לא שנו אלא קללות שבתורת כהנים אבל שבמשנה תורה פוסק

תניא ר׳ שמעון בן אלעזר אומר עזרא תיקן להן לישראל שיהו קורין קללות שבתורת כהנים קודם עצרת ושבמשנה תורה קודם ר״ה מאי טעמא אמר אביי ואיתימא ריש לקיש כדי שתכלה השנה וקללותיה

בשלמא שבמשנה תורה איכא כדי שתכלה שנה וקללותיה אלא שבתורת כהנים אטו עצרת ראש השנה היא אין עצרת נמי ראש השנה היא דתנן ובעצרת על פירות האילן

תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר אם יאמרו לך זקנים סתור וילדים בנה סתור ואל תבנה מפני שסתירת זקנים בנין ובנין נערים סתירה וסימן לדבר (מלכים א יב, כא) רחבעם בן שלמה

ת״ר מקום שמפסיקין בשבת שחרית שם קורין במנחה שם קורין בשני בשני שם קורין בחמישי בחמישי שם קורין לשבת הבאה דברי ר׳ מאיר ר׳ יהודה אומר מקום שמפסיקין בשבת שחרית שם קורין במנחה ובשני ובחמישי ולשבת הבאה

אמר רבי זירא הלכה מקום שמפסיקין בשבת שחרית שם קורין במנחה ובשני ובחמישי ולשבת הבאה ולימא הלכה כרבי יהודה

דף לב עמוד א

משום דאפכי להו

ת״ר פותח ורואה גולל ומברך וחוזר ופותח וקורא דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר פותח ורואה ומברך וקורא

מאי טעמא דרבי מאיר כדעולא דאמר עולא מפני מה אמרו הקורא בתורה לא יסייע למתורגמן כדי שלא יאמרו תרגום כתוב בתורה הכא נמי כדי שלא יאמרו ברכות כתובין בתורה

ורבי יהודה תרגום איכא למיטעי ברכות ליכא למיטעי

אמר רבי זירא אמר רב מתנה הלכה פותח ורואה ומברך וקורא ולימא הלכה כר׳ יהודה משום דאפכי להו

אמר ר׳ זירא אמר רב מתנה הלוחות והבימות אין בהן משום קדושה

אמר ר׳ שפטיה אמר ר׳ יוחנן הגולל ספר תורה צריך שיעמידנו על התפר

ואמר ר׳ שפטיה א״ר יוחנן הגולל ספר תורה גוללו מבחוץ ואין גוללו מבפנים

וכשהוא מהדקו מהדקו מבפנים ואינו מהדקו מבחוץ

ואמר ר׳ שפטיה א״ר יוחנן עשרה שקראו בתורה הגדול שבהם גולל ספר תורה הגוללו נוטל שכר כולן דאמר ר׳ יהושע בן לוי עשרה שקראו בתורה הגולל ספר תורה קיבל שכר כולן שכר כולן סלקא דעתך אלא אימא קיבל שכר כנגד כולן

ואמר ר׳ שפטיה אמר ר׳ יוחנן מנין שמשתמשין בבת קול שנאמר (ישעיהו ל, כא) ואזניך תשמענה דבר מאחריך לאמר והני מילי דשמע קל גברא במתא וקל איתתא בדברא והוא דאמר הין הין והוא דאמר לאו לאו

ואמר ר׳ שפטיה אמר ר׳ יוחנן כל הקורא בלא נעימה ושונה בלא זמרה עליו הכתוב אומר (יחזקאל כ, כה) וגם אני נתתי להם חוקים לא טובים וגו׳

מתקיף לה אביי משום דלא ידע לבסומי קלא (יחזקאל כ, כה) משפטים לא יחיו בהם קרית ביה אלא כדרב משרשיא דאמר שני תלמידי חכמים היושבים בעיר אחת ואין נוחין זה את זה בהלכה עליהם הכתוב אומר וגם אני נתתי להם חוקים לא טובים ומשפטים לא יחיו בהם

אמר רבי פרנך אמר רבי יוחנן כל האוחז ספר תורה ערום נקבר ערום סלקא דעתך אלא אימא נקבר ערום בלא מצות

בלא מצות סלקא דעתך אלא אמר אביי נקבר ערום בלא אותה מצוה

אמר רבי ינאי בריה דרבי ינאי סבא משמיה דרבי ינאי רבה מוטב תיגלל המטפחת ואל יגלל ספר תורה:

(ויקרא כג, מד) וידבר משה את מועדי ה׳ אל בני ישראל מצותן שיהיו קורין אותן כל אחד ואחד בזמנו: ת״ר משה תיקן להם לישראל שיהו שואלין ודורשין בענינו של יום הלכות פסח בפסח הלכות עצרת בעצרת הלכות חג בחג:

הדרן עלך בני העיר וסליקא לה מסכת מגילה